

עיר וקדיש מזו שמיא נחית

ט' תשבת מפי זרעו

ספר

זוהר ארץ ישראל ה'

בזוהר דא יפקון מן גלותא ברחמי

והמשכילים יזהרו כלזוהר הרקיע

חוברת מספר 45

תמוז תשע"ד - עיה"ק בית שמש תובב"א

ספר
זוהר
ארץ ישראל

חלק ה'

קונטרס

"לעולם אין השכינה זזה
מכותל מערבי"

יוצא לאור על ידי "מפעל הזוהר העולמי" חשוון תשע"ג
סניף בת ים רחוב בר יהודה 50 בת ים יצ"ו ארץ ישראל
טל: 052-7651911

מפעל הזוהר העולמי

רבי שלום יהודה גראס שליט"א
האדמו"ר מהאלמין
חיבר למעלה מאלף ספרים
על כל מקצועות התורה

סניף בת ים
רחוב בר יהודה 50
בת ים יצ"ו ארץ ישראל
טל: 0527651911

לונה זוהר הש"ס
ה'ה היומי
מנהיגות זוהר עם לשון נקדש

לונה לפי דפוסי הזוהר:

- א. זוהר 18 קבצים
- ב. זוהר הש"ס חילמי 12 קבצים
- ג. זוהר הש"ס חילמי ההקדקת ל-17 קבצים
- ד. זוהר 46 קבצים
- ה. זוהר 70 קבצים
- ו. זוהר 660 קבצים

מיום 70 קבצי הש"ס עד 17 קבצי הש"ס

כפר הזוהר
לשנים דף היומי

הוא זוהר עם לשון נקדש ופירוש
על כל פרקי התורה והזוהר עם דף נקדש היומי

מסכת שבת
הזוהר הקדוש הקדוש רבי שלום גראס שליט"א
קדוש ראשון - ללשונות נקדש
הזוהר הקדוש הקדוש רבי שלום גראס שליט"א
הזוהר הקדוש הקדוש רבי שלום גראס שליט"א
הזוהר הקדוש הקדוש רבי שלום גראס שליט"א

להאזין את הש"ס באוזן הזוהר

מפעל הזוהר העולמי
טל: 0527651911

ספר ספני הזוהר

הזוהר העולמי

זוהר השבת
פרישת בראשית
-ט"ו א-1-

הזוהר העולמי

קונטרס "לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי" (חלק א')

יצא לאור על ידי חברת "מחזירי עטרה ליושנה"

על שם הגה"צ ר' עקיבא יוסף שלעזינגער זצ"ל מח"ס לב העברי ב' חלקים, ברית עולם ב' חלקים, שמרו משפט, אל העדרים, בית יוסף חדש, תוספות בן יחיאל על תנב"א, "חברה מחזירי עטרה ליושנה-עם כולל העברים-קול קורא פנו דרך ה' ישרו בערבה מסילה לאלקיננו", ועוד.

ירושלים עיה"ק תובב"א – ערב חנוכה תשס"ד לפ"ק.

השכינה והכותל

מדרש רבה שמות פרשה ב' פסקה ב'

(ב) ומשה היה רועה הה"ד (חבקוק ב) וה' בהיכל קדשו א"ר שמואל בר נחמן עד שלא חרב ביהמ"ק היתה שכינה שורה בתוכו שנאמר (תהלים יא) ה' בהיכל קדשו ומשחרב ביהמ"ק נסתלקה השכינה לשמים שנאמר (שם קג) ה' בשמים הכין כסאו ר"א אומר לא זזה השכינה מתוך ההיכל שנאמר (ד"ה ב ז) והיו עיני ולבי שם וגו' וכן הוא אומר (תהלים ג) קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה אע"פ שהוא חרב הרי הוא בקדושתו בא וראה מה כורש אומר (עזרא א) אל האלהים אשר בירושלים אמר להן אע"פ שהוא חרב האלהים אינו זז משם א"ר אחא לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי שנאמר (שיר ב) הנה זה עומד אחר כתלנו וכתיב (תהלים יא) עיניו יחו עפעפיו יבחנו בני אדם משל למלך שהיה לו פרדס ובנה בו מגדל גבוה וצוה המלך שיתנו לתוכו פועלים שיהיו עוסקים במלאכתו אמר המלך כל מי שמתכשר במלאכתו יטול שכרו משלם וכל מי שמתעצל במלאכתו ינתן בדימוס המלך זה מלך מלכי המלכים והפרדס זה העולם שנתן הקב"ה לישראל בתוכו לשמור התורה והתנה עמהם ואמר מי שהוא שומר את התורה הרי גן עדן לפניו ומי שאינו משמרה הרי גיהנם אף הקב"ה אע"פ שהוא נראה כמסלק

שכינתו מבית המקדש עיניו יחו עפעפיו יבחנו בני אדם ולמי בוחן לצדיק שנאמר (שם) ה' צדיק יבחן ובמה הוא בוחנו במרעה צאן בדק לדוד בצאן ומצאו רועה יפה שנא' (תהלים עח) ויקהו ממכלאות צאן מהו ממכלאות צאן כמו (בראשית ח) ויכלא הגשם היה מונע הגדולים מפני הקטנים והיה מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך ואחר כך מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינונית ואח"כ מוציא הבחורים שיהיו אוכליו עשב הקשה אמר הקב"ה מי שהוא יודע לרעות הצאן איש לפי כחו יבא וירעה בעמי הה"ד (תהלים עח) מאחר עלות הביאור לרעות ביעקב עמו ואף משה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן.

מדרש רבה במדבר פרשה י"א פסקה ב'

– וכן הוא בפסיקתא רבתי פרשה ט"ו – וכן הוא בפסיקתא דרב כהנא פסקה ה' אות ה'

ד"א דומה דודי לצבי א"ר יצחק אמרו ישראל לפני הקב"ה רבון העולמים את אמרת לנו את אתא לגבן תחלה דומה דודי לצבי מה הצבי הזה נגלה וחזרו ונכסה כך גואל הראשון נגלה ונכסה ר' ברכיה בשם רבי לוי אמר כגואל הראשון כך גואל האחרון הגואל הראשון זה משה נגלה להם וחזרו ונכסה מהם כמה נכסה מהם רבי תנחומא אמר שלשה חדשים הה"ד (שם ה) ויפגעו את משה ואת אהרן וגו' אף גואל האחרון נגלה להם וחזרו ונכסה מהם כמה יהא נכסה מהם אמר רבי תנחומא בשם ר' חמא ב"ר הושעיא ארבעים וחמשה ימים הדא הוא דכתיב (דניאל יב) ומעת הוסיף התמיד ולתת שקוץ שומם ימים אלף מאתים ותשעים וכתיב (שם) אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה אילין מותריה כמה אינון ארבעים וחמשה יום שהוא נכסה מהן וחזרו ונגלה להם ולהיכן מעלה אותן

אית דאמרוין למדבר יהודה ואית דאמרוין למדבר סיוחון ועוג כל מי שהוא מאמינו והולך אחריו הוא אוכל שורשי רתמים ועלי מלוחים הה"ד (איוב ל) הקוטפים מלוח עלי שיח ושורש רתמים לחמם וכל מי שאינו הולך אחריו הוא הולך ומשלים לאו"ה ובסוף או"ה הורגין אותו א"ר יצחק בר מריון לסוף ארבעים וחמשה ימים הקב"ה מוריד להם מן הה"ד (הושע יב) עוד צאתך ממצרים או לעופר האילים א"ר יוסי ברבי חנינא לאורזילא דאיתלתא הנה זה עומד אחר כתלנו זה כותל מערבי של ביהמ"ק שאינו חרב לעולם למה שהשכינה במערב משגיח מן החלונות בזכות אבות מציץ מן החרכים בזכות אמהות כשם שיש הפרש בין הלון להרך כך יש הפרש בין זכות אבות לזכות אמהות ענה דודי ואמר לי מה אמר (ישעיה מט) חי אני נאם ה' כי כלם כעדי תלבשי ותקשרים ככלה ד"א דומה דודי לצבי מה הצבי הזה מקפץ ממוקם למקום ומגדר לגדר ומאילן לאילן ומסכיח לסיכה כך הקב"ה מדלג ומקפץ מנכנסת זו לנכנסת זו כל כך למה בשביל לברך את ישראל שנאמר (שמות כ) בכל המקום אשר אזכיר את שמי וגו' באי זו זכות בזכות של אברהם אבינו דכתיב כה תברכו כמה דתימא (בראשית טו) כה יהיה זרעך או לעופר האילים רבי יוסי אומר לאורזילא דאיתלתא הנה זה עומד אחר כתלנו בשעה שבא הקב"ה לבקר אברהם אבינו ביום שלישי למילה כמה דתימא (שם יח) וירא אליו ה' בלונני ממרא והוא יושב וגו' ישב כתיב בא לעמוד א"ל הקב"ה שב אברהם אתה סימן לבניך שבשעה שבניך נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וקוראין את שמעו ויושבים וכבודי עומד ומה טעם (תהלים פ"ב) אלהים נצב בעדת אל א"ר חנאי בשם ר' יצחק אלהים עומד אין כתיב

ואייתו אסוותא והווי מוכלין ליה ציבחר ציבחר ומשקין ליה ציבחר ציבחר עד דהדר גופיה עלוי אמר ליה אלעזר בריה אבא הב להו אנרייהו בעלמא הדיון דלא תיהוי להו זכותא עמך בעלמא דאתי ויהב להו הדיון חושבנא דאצבע והדיון קרציטונא מן דכבשה פליג ארבע טכסייא לארבעה דוכסייא וסליק פילי מערבאה לפננר וגזרו מן שמאי דלא יחרב לעולם למה ששכינה במערב אינון אחרובו דידהו הוא לא אחרוב דידה שלח ואתיה אמר לו למה לא אחרבת דידך אמר ליה הייך לשבחה דמלכותא עבדת דאילו חרבתיה לא הות ידעת ברייה מה חרבת וכדו יחזין בריאתא אמרין חזו חייליה דאספסיאנוס מה אחרב אמר לו דייך דטבאות אמרת אלא מן בגין דעברת על קלונין דידי יסק ההוא גברא לרישיה דאיגרה ויטרוף גרמיה אי חיי ואי מות ימות סליק וטרף גרמיה ומית ופגעה בו קללה של רבן יוחנן בן זכאי.

מדרש רבה שיר השירים פרשה ב'

פסקה כ"ו

(ד) ד"א או לעופר האילים לאורזלהון דאיילתא הנה זה עומד אחר כתלנו אחר כותל מערבי של בית המקדש למה שנשבע לו הקב"ה שאינו חרב לעולם ושער הכהן ושער חולדה לא חרבו לעולם עד שיחדשם הקב"ה משגיה מן החלונות זו זכות אבות מצין מן החרכים זו זכות אמהות ענה דודי ואמר לי מה אמר לי החדש הזה לכם ראש חדשים:

מדרש תהילים מזמור י"א

ה' בהיכל קדשו ה' בשמים כסאו. בזמן שישראל עושין רצונו של מקום ה' בהיכל קדשו, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום ה' בשמים כסאו. א"ר אלעזר, בין שחרב בית המקדש ובין שלא חרב אין השכינה זזה מתוכו, שנאמר, ה' בהיכל קדשו. אף על פי שבשמים כסאו שכינתו בבית המקדש, שנאמר (מלכים-א ט, ג) והיו עיני ולבי שם כל הימים. וכן הוא אומר, (תהלים ג, ה) ויענני מהר קדשו סלה. אף על פי שהוא הר בקדושתו הוא עומד. א"ר אלעזר, ראה מה כתוב, (מיכה ד, י) כי עתה תצאי מקרייה ושכנת בשדה. ושכנתי

וכדו שמע מלכא וקטיל לההוא גברא אמר ליה אם לית את מלך סוף את מלך דלית הדיון ביתא חריב אלא על ידי מלך שנא' (ישעיה י') והלבנון באדיר יפול נסבניה ויהבניה לגיו מן שבעה קנקלין והוון שאילין ליה כמה שעין בליליא ואמר להון כמה שעין בימא אמר להון מנן הוה ידע רבן יוחנן בן זכאי מפשוטיה לבתר תלתא יומין אזל אספסיאנוס מסחיה בהדא גפנא מן דסחא ולבש חד מסן דידיה אתת בשורה ובשרוהו מית נירוון ואמליכונה בני רומי בעי למילבש חד מסן חורן ולא עליל שלח ואתיהו לרבן יוחנן בן זכאי וא"ל לית את אמר לי כל אילין יומיא הוינא לביש תרוין מסאני והוון עללין בי וכדו חד עליל וחד לא עליל א"ל בשורתא סבתא איתבשרת דכתיב (משלי ט"ו) ושמועה טובה תדשן עצם אמר לו מה נעבדי דאייעל אמר לו מי אית לך בר נש דנאית ליה או דחב לך יעברונה קמן ובשרך שחי דכתיב (שם י"ז) ורוח נכאה תיבש גרם התחילו מושלין לפגנו משלות חבית שקינן נחש בתוכה כיצד עושין לו אמר להם מביאין חובר וחוברין את הנחש ומניחין את החבית אמר פננר הורגין את הנחש ושוברין את החבית מגדל שקינן בו נחש כיצד עושין אמר להם מביאין חובר וחוברין את הנחש ומניחין את המגדל אמר פננר הורגין את הנחש ושורפין את המגדל אמר לו רבן יוחנן בן זכאי לפננר כל מגירייה דעבדין בישא למגיריהון עבדין עד דלית את מליף סניגוריא את מליף עלן קטיגוריא אמר ליה לטיבוחתן אנא בעי דכל זמן דהדין ביתא קיים מלכותא מתגרין בכון אין איתרוב הדיון ביתא לית מלכותא מתגרין בכון אמר לו רבן יוחנן הלב יודע אם לעקל את לעקלקלות אמר ליה אספסיאנוס לרבן יוחנן בן זכאי שאל לי שאלה ואנא עביד א"ל אנא בעי דתירפי הדא מדינתא ותיזיל לך א"ל כלום אמליכוני בני רומי דנרפי להדא מדינתא שאל לי שאלתא ואנא עביד אמר לו בעי אנא דתירפי לפילי מערבאה דהיא אזלא ללוד דכל בר דנפיק עד ארבעה שעין יחא לשיזבא מן דכבשה אמר לו אי אית לך דרהים לך או בר נש דאת קריב ליה שלח ואתיה עד דלא ייעלון אוכלוסיא שלח לר' אליעזר ולר' יהושע לאפוקי לר' צדוק אילין ואשכחניה בבבא דמדינה מן דאתא קם מן קומי רבן יוחנן אמר ליה אספסיאנוס מן קדם הדיון סבא צותרא את קאים אמר לך הייך אי הות חד דכוותיה והוה עמך אוכלוסין בכיפלא לא הית יכיל כביש אמר לו מה חייליה א"ל דאכיל חד גמזון ופישט עלויה מאה פרקין אמר ליה למה חשיך כן א"ל מן חייליהו דצומייתא ותענייתא שלח

כאן אלא אלהים נצב איטומים הא כמה דתימא (ישעיה סה) והיה טרם יקראו ואני אענה לכך נאמר הנה זה עומד אחר כתלנו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

מדרש רבה איכה פרשה א פסקה לא

(לא) היו צריה לראש א"ר הילל בר' ברכיה כל מי שבא להצר לישראל נעשה ראש מה טעם היו צריה לראש את מוצא עד שלא חרבה ירושלם לא היתה מדינה חשובה כלום משהחריבה ירושלם נעשה קיסרין מטריפולין ותנפולין ד"א היו צריה זה נכודנצר אויבה שלח וה נבחראון ד"א היו צריה לראש זה אספסיאנוס אויבה שלו זה טיטוס שלש שנים ומחצה הקץ אספסיאנוס את ירושלם והיו עמו ארבעה דוכסין דוכס דערביא דוכס דאפריקא דוכס דאלכסנדריא דוכס דפלסטיני דוכס דערבייא תרוין אמרין חד אמר קילוס שמיא וחד אמר פנגר שמיא והוון בירושלם ארבעה בולטיין בן ציצית וכן גוריון וכן קדימון וכן כלבא שבוו וכל אחד ואחד יכול לספק מנוזות של מדינה י' שנים והיה שם בן בטיה בן אחותו של רבן יוחנן בן זכאי שהיה ממונה על האוצרות ואוקיד כל אוצרייא שמע רבן יוחנן בן זכאי אמר ווי אולין אמרון לבן בטיה אמר חביבך ווי שלח ואתיה אמר לו למה אמרת ווי אמר לו לא אמרתי ווי אלא וה אמרי אמר לו וה אמרת ולמה אמרת וה אמר ליה דאודקת כל אוצרייא ואמרתיה דכל זמן דאוצרייא קיימין לא יהיבין גשמיהון למיעבד קרבא בין ווי לוח נמלט רבן יוחנן בן זכאי וקרא עליו (קהלת י') ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה לאחר ג' ימים יצא רבן יוחנן בן זכאי לטייל בשוק אוחם ששולקין תבן ושותין מימיו אמר בני אדם ששולקין תבן ושותין מימיו יכולין לעמוד בחילותיו של אספסיאנוס אמר כל סמא דמילתא ניפוק לי מהכא שלח ואמר לבן בטיה אפקוני מהכא אמר ליה עבדינן בנינן דלא יפוק בר נש מהכא אלא דמית אמר אפקוני דמות דמית טען רבי אליעזר ברישיה ורבי יהושע ברגליה ובן בטיה מהלך קומי מן דמטון בעון מודקריניה אמר להון בן בטיה כך אתם רוצים שיהיו אמרין מת רבן ודקרהו כיון דאמר להו כך שבקוניה מן דנפקין מן פילי טענוניה ויהבניה בחד בית עולם וחוזרו למדינה נפק רבן יוחנן בן זכאי לטייל בחילותיו של אספסיאנוס אמר לון אן הוא מלכא אולון ואמרו לאספסיאנוס חד יהודי בעי למישאל בשלמך אמר להון ייתי מן דאתא אמר ליה וביבא מארי אפלטור אמר ליה שאילא דמלך שאילת בי ואנא לית אנא מליך

כתיב, שאף על פי שחרב שכינתי עומדת שם. א"ר אחא, לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי, שנאמר (שיר השירים ב, ט) הנה זה עומד אחר כתלנו. א"ר ינאי, מלך בשר ודם כשהוא נכנס לטרקלין אינו יודע מה בקישון, והקב"ה אינו כן, אלא ה' בהיכל קדשו ה' בשמים כסאו. צופה ומביט לכל באי עולם ואין עין שולטת בו:

ילקוט שמעוני מלכים א - פרק ח - רמז קצד

הווי עיני ולבי שם כל הימים (מלכים א' - ט, א) והלא כבר נאמר עיני ה' משוטטות בכל הארץ (דברי הימים ב' - טו), מה ת"ל והווי עיני ולבי שם, כביכול שאין עיני ולבי אלא שם [ובשביל שהם שם הם בכל מקום]. כיוצא בדבר אתה אומר (תהלים קמא) הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל וכי ישראל בלבד הוא שומר והלא הוא שומר את הכל שנאמר (דברי הימים ב' - יב) אשר בידו נפש כל חי, מה אלא ישראל (ובשכר) [ובשביל] ששומרם שומר את הכל. כיוצא בו אתה אומר (דברים יא) ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד וכי תלמוד לומר שומר ישראל כביכול אינו שומר הוא דורש שנאמר (איוב לח) להמטיר על ארץ לא איש, אלא כביכול שאינו דורש אלא אותה וכי. כיוצא בדבר אתה אומר (תהלים כט) קול ה' יחיל מדבר יחיל ה' מדבר קדש. כתוב אחד אומר (הושע ה) אלכה ואשובה אל מקומי, וכתוב אחד אומר רמו עיני ולבי שם כל הימים. הא כיצד פניו למעלה ועיניו ולבו למטה.

ילקוט שמעוני מלכים א' פרק ח' - רמז קצה

אמר רבי שמואל בר חנמיני עד שלא חרב בית המקדש היתה השכינה נתונה בהיכל שנאמר ה' בהיכל קדשו, משחרב בית המקדש ה' בשמים כסאו סלק שכינתו בשמים. א"ר אלעזר בן פדת בין חרב בין לא חרב אינו זו ממקומו שנאמר והווי עיני ולבי שם כל הימים. וכה"א קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה, שאפילו הוא הר הרי הוא בקדושתו, ראה מה כתיב ויבן את מזבחה ה' הוא האלהים אשר בירושלים. אמר רבי אחא לעולם

אין השכינה זזה מכותל מערבי של בית המקדש שנאמר הנה זה עומד אחר כתלנו. רבי חיאי רבי סימון ברבי הווי יתבי פתח חד מינייהו ואמר המתפלל צריך שיתן עיניו למעלה שנאמר נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים, פתח אידך ואמר המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנאמר והווי עיני ולבי שם כל הימים:

ילקוט שמעוני ירמיהו פרק ט"ו - רמז רצ"ג

אימללה יולדת השבעה, אמר ירמיה כשהייתי עולה לירושלים נטלתי עיני וראיתי אשה אחת יושבת בראש ההר לבושה שחורים וראשה סתור וצויעת ומבקשת מי ינחמנה ואני צויעק ומבקש מי ינחמני, קרבתי אצלה ודברתי עמה אם אשה את דברי עמי ואם רוח את הסתלקי מלפני, ענתה ואמרה לי אין אתה מכירני אני היא שהיו לי שבעה בנים יצא אביהם למדינת הים עד שאני עולה ובוכה עליו הרי שני בא ואמר לי נפל הבית על שבעה בניך והרגם איני יודעת על מי אבכה ועל מי אסתור שערי, אמרתי לה אי את טובה מן אימא ציון שהיא עשויה מרעית לחית השדה, ענתה ואמרה לי אני אמך ציון שהיא עשויה מרעית לחית השדה אני היא אם השבעה שכן כתיב אומללה יולדת השבעה, אמר לה ירמיה דומה מכתך למכת איוב קומי שבי ירושלים.

ילקוט שמעוני יחזקאל - פרק ט - רמז שג

ויצא כבוד ה' מעל מפתח הבית והא לא היה צורכא אלא ויצא כבוד ה', משלו משל למת' למלך שהיה יוצא מפלטין שלו והיה מנפשק בכתלים מגפם בעמודים ואמר הווי שלום ביתי הווי שלום פלטין דידי, כך היתה השכינה מנשקת בכתלים מגפפת בעמודים ובוכה ואמרת הווי שלום ביתי ומקדשי הווי שלום ביתי הווי שלום פלטין דידי, כך היתה השכינה מנשקת בכתלים מגפפת בעמודים ובוכה ואמרת הווי שלום.

זוהר חלק ב' פרשת משפטים - דף קט"ז עמוד א'

דשכינתא תתאה כותל מערבי דיורא דיליה, על שם דאיהו תל שהכל פונים בו, כ"ו ת"ל, יהו"ה כ"ו, ודאי שכינתא איהו תל דיליה, על שם (שיר ה יא)

קווצותיו תלתים שחורות כעורב, ואוקמוה על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות. (קוץ) ד' מן אחד תל שהכל פונים בו, והאי קוץ הוא אחד בין א"ח ובין ד', הדא הוא דכתיב (ד"ה א כט יא) כי כל בשמים ובארץ, ותרגם יונתן, דאחיד בשמיא ובארעא.

כתבי האריז"ל - שער הפסוקים ספר ישעיה

[סימן ט"ו] ומה יענה מלאכי גוי כי ה' יסד ציון וכו'. ירצה, כי אחר שהקב"ה יגאל את ישראל, מה יהיה עניית הקול, שיענה ותדבר השכינה את ע' שרים של האומות והגוים, שהם מלאכים עליונים כנודע, ונקראים מלאכי גוי, ותרין ואמר, כי מה שתאמר להם השכינה הוא, כי ה' יסד ציון ובגאון ומכאן ואילך בה יחסו עניי עמו, והם ישראל שהיו מעונים תחת ידם. אבל העמים שהם תחת ממשלתם, לא יחסו בציון וילכו לאבדון. כמ"ש ה' כי כל העמים ולכו איש בשם אלהיו.

כתבי האריז"ל - ספר עץ הדעת טוב פרשת פקודי

או ירמוז באומרו משכן העדות אל משה ירושלים הבנויה כעיר שחבורה וכו' ירצה כי ירושלים הארציית לפעמים היא הריבה בעה"ר אבל ירושלי' העליון נקרא' ירושלים הבנויה כי תמיד היא בנויה ואין בה חורבן ח"ו והנה אותה הבנויה העליונה היא מכוונת כנגד ירושלים התחתונה הנקראת עיר ארציית וז"ש כעיר שחבורה לה יחדיו לעליונה כנגדה מעשה כאלו הם יחדיו כעיר אחת וסיבת היותם מכוונין יחד הוא לפי ששם עלו השבטים יחדיו שבטי יה אחר פטירתם וע"כ הם עדות לישראל בניהה התחתונה כשנכנסים גם הם בירושלים של מטה. להודות לשם ה' הנראה אליהם בג' רגלים ולכן נתחברו יחד זו כנגד זו.

ויקרא כ"ו ל"א

בְּשִׁמְוֹתַי אֶת מִקְדְּשִׁיכֶם.

משנה מסכת מגילה פרק ג

(ג) ועוד אמר רבי יהודה. בית הכנסת שְׁתָּקַרְב, אֵין מְסִפִּידוֹן בְּחוּכּוֹ, וְאֵין מְפָשְׁלִין בְּחוּכּוֹ תְּקָלִים, וְאֵין פּוֹרְשִׁין לְחוּכּוֹ מִצְדוֹת, וְאֵין שׁוֹתְקִין עַל גַּג פְּרוּת, וְאֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ קַפְזָרְכָא. שְׁאֲמַר, וַיִּקְרָא (כ) בְּשִׁמְוֹתַי אֶת

מקדשיכם, קדשן אף קדשן שוממין. עלו בו עֲשִׂיבוּם, ל' א' תלוש, מפני עֲגַמַת נַפְשׁוֹ:

תרי"ט על מסכת מגילה פרק ג משנה ג

קדושתן אף כשהן שוממין - נראה לי דייק מדלא כתיב ואת מקדשיכם אשומם.

רמב"ם יד החזקה - הלכות הפלה ונשיאת כפים פרק יא

(יא) בתי כנסיות ובתי מדרשות שהרבו בקדושתן הן עומדות שנאמר והשימותי את מקדשיכם אף על פי שהן שוממין בקדושתן הן עומדין וכשם שנוהגין בהן כבוד ביישובן כך נוהגין בהן בחורבנם חוץ מביכוד וריבוי שאין מכבדין אותן ואין מרביצין אותן עלו בהן עשבים תולשין אותם ומניחין אותן במקומן כדי שיראו אותן העם ותעור רוחם ויבנום:

רמב"ם יד החזקה - הלכות בית הבחירה פרק ו

(טז) ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא ובקדושת שאר א"י לענין שביעית ומעשרות וכיצא בהן לא קדשה לעתיד לבוא לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה והרי הוא אומר והשימותי את מקדשיכם ואמר הכמים אע"פ ששוממין בקדושתן הן עומדים אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהיא כבוש רבים וכיון שנלקחה הארץ מידים בטל הכבוש ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן ארץ ישראל וכיון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה בכיבוש אלא בחזקה שהחזיק בה ולפיכך כל מקום שהחזיק בה עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השנייה הוא מקודש היום ואע"פ שנלקח הארץ ממנו וחיוב בשביעית ובמעשרות על הדרך שביארנו בטל הלכות תרומה.

רמב"ם יד החזקה - הלכות בית הבחירה פרק ז

(ז) אע"פ שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהיה נוהג בו בבנינו לא יכנס אלא למקום שמותר להכנס לשם ולא ישב בעזרה ולא יקל ראשו כנגד שער המזרח שנאמר את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם שאע"פ שהרב בקדושתו עומד:

ליקוטים מקבלת הגאונים - סוד ידיעת המציאות מקבלת הגאונים

באותה שעה בקשו הכהנים מהיוכיני לתת להם זמן על זה הענין. כדי לסדר הכל על דרך עיקר האמיתי, ונתן להם זמן מחדש ניסן עד חדש תמוז, זהו שהוא (ל) הזכיר ברביעי בחמשה לחדש משמע שבאותו היום נשלם המעשה ונתחדש על ידם זו הידיעה מפי יחזקאל הע"ה, וע"י נס שיצר לו, מלמד שהיו הכהנים בכל יום באים בבית המקדש אצל כותל מערבי, והיו מתעטפים בעפר וצועקים ומתפללים בשם המפורש של י"ד אותיות, עד שיצא בת קול מתוך האולם ונחה עליהם רוח הקודש, ונחכמו בכל זו הידיעה שהיתה נסתר מהם, באותה שעה שמחו שמחה גדולה וברכו השם ב"ה, ובאו עד הגשר הקבוע על נהר חזקל, ונחר חזקל היה רחוק מעיר בבל אלפיים אמה בקצת אותו [העיר?] היו דרים שם חמשי בבל, והגשר היה מפסיק ביניהן ובין דרי העיר, ו[כ]שבאו הכהנים על אותו הגשר נחה על יחזקאל רוח הקודש, והתחיל לסדר בתוך הגשר פירוש ידיעות המרכבה, ונכתב הכל מפיו פעמים מרכבה ראשונה ופעמים מרכבה שנייה, ועל ענין שהגשר הוא נחה עליו רוח הקדש התחכם מיד לומר ואני בתוך הגולה על נהר כב"ה הוא חזקל, כב"ר הוא רומא לשון נרכב, ומשמע טוב הרגש כח השפל מתלבש בו היה נובע עצם המורכבים הנמצאים בכח ההשגות המחשבה החלוקים זה מזה במנינם במראיהם ובדמיוניהם, ורבו דרכיהן היוצאים מפליאות האחדות המסתתר והמגולה בעומק העליוני עד תכלית מציאות החקר שאין למעלה ממנו, כח הקיום מאויר מופלא הוא (מקוש) [מהות?]? של כל עיקרי הטבע נשרשים בו, וחוזרים ללכת ולשוב אל אחדותו, וזה הענין כבר:

ספר מגלה עמוקות על התורה - פרשת דברים.

אמר רב עוקבא בליל ט' באב נכנס אברהם אבינו לבית קדשי הקדשים תפסו הקב"ה בידו ואמר מה לידידי בביתי א"ל רבש"ע בני היכן הם אמר לי חטאו והגליתים וקשה מי הגיד לבעל המדרש שהיה אברהם נכנס אז כי מדיכן נרמז אברהם בפסוק זה גם הלא במדרש מביא שהקב"ה צוה לירמיה לילך על קברי אבות והביא אברהם יצחק ועיקב גם משה הטעם שנצטרכו אלו הארבע' כי הם

בעלי ארבע גליות אילו כי ד' גליות איתבדרו ישראל על ד' אותיות השם גלות בבל לקביל י' של שם שהוא אברהם שנתנסה בעשרה נסיונות גלות מדי לקביל יצחק ה' של שם גלות יון ו' של שם גלות אדום ה' הארונה לקביל משה לכן הביא אילו ד' במדרש שכל אחד אמר פסוק לקביל מדתו כ"ש לעיל ולפי שהם מגינים על ד' גליות אילו כמ"ש פוקד עון אבות על שלישים על ג' גליות ועל ג' אילו מצינו הקב"ה ויתר על ע"ז ג"ע ש"ד לקביל אברהם יצחק יעקב אבל גלות רביעי על ארבע' לא אשיבנו כי גלות זה עבור עזיבת התורה כמ"ש בווהר חדש משה (דברים לג) מורשה מלשון (שמואל א') י"י מוריש שהוא מוריש ומשפיל את ישראל לפי שאינם לומדין וא"כ מי הגיד לבעל המדרש במקום זה שאברהם היה אז נראה שנרמז בפסוק מקודם זה אמר א"ל (ירמיה ס) ב"עת ר"עם מ"ה ר"ת אבר"ם ה' של אברהם נסתלקה שהיה נקרא אברהם על שם אב המון גוים נתתיך אב הג'ן ועתה שרתי במדינות היתה למס לכן אמר אבר"ם והיה הקב"ה מטיל עמו ע"ד (ויקרא כו) ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם והתהלכתי בתוכם ופי' רש"י טייל בג"ע ר"ל שהראה בג"ע כי נתן הקב"ה שייעבדו מלכיות או גיהנם ובחר בגליות כדי לטייל עם בניו בג"ע ז"ש ונתתי משכני ע"ש למשכן בשביל עונותיהם של ישראל כדי להתהלכתי לטייל עמהם בג"ע או הראה הקב"ה לאברהם בט' באב שבשעת הגל'ו כל מקום שגלו שכינה עמהם ז"ש ארוכות וקצרות פעמים בא בארוכה כגלות שלנו שהוא ארוך ופעמים בקצרה ע' שנה של בבל וכל מקום שהם הולכים הן בגלות ארוך הן בגלות קצר הקב"ה מטיל עמנו ושכינה עמהם ז"ש ז"ש הקב"ה לאברהם מה לידידי לדאוג על גלותם הלא אני בביתי כי לעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי כמ"ש (שיר ד) הנה זה עומד אחר כתלינו (ויקרא כו) והשימותי את מקדשיכם דארז"ל אע"פ ששמם בקדושתו עומד. ז"ש י"י בשמים כסאו אפ"ה י"י בהיכל קדשו וכה"א ויענינו מהר קדשו סלה ז"ש מה לידידי הלא ביתי הוא ולזה אמר בני היכן הם:

ספר שערי הלשם חלק א' סימן ה' - תפקיד האדם ועבודתו

אך גילוי עצמותה גופה שהוא אור קדושה עצמה הנה הוא אור שכינתו ית"ש אשר בבית המקדש ולא זזה מכותל מערבי לעולם ומתפשטת בהתורה וישראל. ושכנתי בתוכם. והוא גילוי ית"ש אשר בהשמות ד' אלהים ואדני המתפשטים בבי"ע והם נמשכים ויוצאים מגילוי הויה דב"ן שבהט"ס העליונים שבה אשר הם לעולם באצילות עצמו שהוא באות ה' אחרונה ד' הויה דאצילות שהוא הגילוי דא"ס ית"ש אשר בז"א דאצילות וכנ"ל בכל דברינו:

ספר שערי הלשם חלק א' סימן ז' פרק ב' - אמונת ישראל

והרי נעשה הקרבת העומר לתיקון השכינה וישראל בעוה"ז בכל שנה ושנה. אך עיקר הנה הוא רק לתיקון העתיד לעת קץ הימין שיתחיל הגאולה בפסח ויושלם בחג השבועות וכנ"ל. ונא יתגלה השכינה בישראל בגילוי גמור וכמ"ש. בישעיהו ל' כ'. ולא יכנף עוד מוריד והיו עיניך רואות אמונת ישראל. כי רק ישראל מאמינים שה' מלך עולם ועד והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. גם כל מה שנעשה ע"י סיבות ושלוחים הנה הוא ית"ש הנשמה לנשמה ורוחא לרוחא המסבב את הכל והוא מבפנים להכל. הכח לכל הוא לבדו העושה את כל. וכ"ז הוא ע"י אור קדושתו ית"ש המתפשט ושורה אצל כותל מערבי. הנה זה עומד אחר כתלנו. (כמ"ש) שמו"ר פ"ב סי' ב' ומשם מתפשט ושוכן בישראל. והוא השכינה הקדושה. אמונת ישראל. כנסת ישראל כי היא כלל ישראל כנ"ל. והיא נקרא אמונה (כמ"ש בפ' ויקרא ט"ז ב' ופ' בהר ק"י ע"ב ופ' בלק קצ"ח ב') וכן אמינה גימ' אלהינו שהוא שם הכלול מתרי סטרין. אל בימינא אלהים בשמאלא אלהינו באמצע כליל מתרווייהו כמ"ש בפ' תרומה קנ"ט ב'. ושרייה עלה שמא דהויה והוא היחוד. וכן אמרו בפ' בלק קצ"ח ב' כי לית אמונה בלא אמת. והוא היחוד ד"א ומלכות כמ"ש בפ' שלח קס"ג ב'.

ונעשה כ"ז ע"י אמונת ישראל במלכותו יתברך שה' מלך עולם ועד כנ"ל:

ספר שערי הלשם חלק א' סימן י"ג - אור וכלי בבריאה

אך עומק הענין בזה הוא כי הרי נודע הוא שהאדם הוא תכלית הבריאה כולו והוא סוף כוונת כל הבריאה, וכמ"ש בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית, ואמרו ב"ר פ"א מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר והוא סוף מעשה אשר במחשבה תחילה, וכן נודע הוא שכוונת הבריאה אשר בשביל האדם הוא רק על מציאותו שבהעוה"ז כי בהיותו בבחי' נשמה שהוא יותר גדול משרפי מעלה אינו מוסיף ואינו גורע במעשיו כלום לעיקר כוונת הבריאה, והרי היה כוונת הבריאה להתתקן רק בהיותו בגוף בהעוה"ז כי ע"ז מתקן כל העולם כולו עמו, וירד האדם וכן התורה וכן שכינתו יתברך בעוה"ז, שהיא אחרונה לכולם והחיצונית לכולם, כדי לתקן כל החיצונית על ידם, ולא עוד אלא שבה תלוי שלימות התיקון של כל העליונים ג"כ כידוע בסוד העבודה צורך גבוה, שע"י העבודה שהאדם עובד להקב"ה בהיותו בגוף בהעוה"ז בכל התורה והמצוה המלוכב בנושאי שבהעוה"ז, הנה מתקן ע"ז באצילות ג"כ, והרי תלוי גם שלימות התיקון דהאצילות רק בהעוה"ז שהיא היותר חיונית לכולם, ועל זה היתה כוונת הבריאה וכמו שאמרו בשביל התורה שנקרא ראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית והרי היה כוונת תכלית כל המציאות על החיצונית שבה, וכן עומד בה אותו הכוונה אשר ממנו ית"ש תמיד, והוא סוד מאמרם ז"ל ב"ר פ' י"ט סי' ז' עיקר שכינה בתחתונים היתה כי עליה הוא תכלית הכוונה כנו"ל וכן הוא עומד שם אותו הכוונה והרצון תמיד וכמאמרם ז"ל שמות רבה פ"ב לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי וכן נאמר והיו עיני וליבי שם כל הימים והוא אור רצונו ית"ש על כוונת תכליתו שעומד בה תמיד, ונודע הוא כי כל חיצונית ועביית הוא מסוד הצמצום והנה נשאר רשימו מאור א"ס שבתחילה בהצמצום והוא אור רצונו שעומד בה לכוונת תכליתו והוא ע"ד שכינתו ית"ש שעומד בתחתונים תמיד.

ספר שערי הלשם חלק א' סימן ט"ו - פרק ב' - ליקוטים

ז) אמנם הרי לפי"ה הנה לא היה בחירה כלל כי הרי היה מתבטל כל הרע כולו תיכף בעת מעשה בראשית וא"כ הרי היה כל מציאת התוקף הדינים הקשים אשר המציא אותם המאציל ית"ש בעת עולם התווה הרי היה כ"ז לחם ולבטלה ובאמת הרי היה רצון המאציל ית"ש לייסד את כל העולם כולו עד עת התיקון הנצחי על כח הבחירה דוקא וזהו ענין כל עולם התווה ולכן אלו שהיה נשבר ח"ו כלי המלכות ג"כ היה תוקף הדינים יותר מדאי והיה יוצא מהם מציאת הקליפות והחיצונים יותר הרבה ממה שהם עתה עד שלא היה אפשר להעולם להתקיים בהם מחמת גודל תגבורות הרע וכמו שהיה הדור המבול דור הפלגה וסדום ועמורה וזה סוד מאמרם ז"ל בענין התקע"ד דורות שעלו במחשבה, להיבראות ולא נבראו כמ"ש רז"ל בהגיגה י"ג סע"ג ובב"ר פ' כ"ח ואמרו שם אלף דור עלו במחשבה להיבראות וכ"ו מהם הם הכ"ו דורות אשר מאדם הראשון עד משה רבינו ע"ה ולכן היה בהם כל אותן ההרסות שנעשה בעולם בדור המבול ובדור הפלגה ובסדום ועמורה מחמת תגבורות הרע שבהם הגם שאלו הכ"ו דורות היו הם היותר מובחר שבכל האלף דור ולכן היה נמצא בהם צדיקים גמורים ג"כ בכל דור כמו אדם שת חנוך מתושלח נח שם ועבר וכיוצא בהם הרבה וכמ"ש בזוה"ק בראשית ל"ח א' וכן באבות דר' נתן ר"פ ל"ב אבל בכל התקע"ד לא היה שום אחד מהם ולכן לא נבראו ואלו שהיה נשבר כלי המלכות ג"כ ח"ו היו נבראו הם ג"כ ולא היה אפשר להעולם להתקיים ולכן היה מוכרח שתשאר המלכות בקיומה אלא שנפגמה כנ"ל ויוצאים הדינים הקשים שבה לאט לאט שהוא בכל משך זמן אשר עד ביאת המשיח ומהם הוא כל התקע"ד דורות אשר שותף הקב"ה בכל דור ומתקנים והולכים כל אותן הדינים קשים עצמן ע"י כל המאורעות מהתלאות הנוראות שעוברים על כל באי עולם בכל משך הזמן אשר עד ביאת המשיח וכמו שבארנו כ"ז בארוכה בדע"ה ח"ב דרוש ב' ושם דרוש ד' ענף י"ז ה' והרי נתבאר עכ"פ כי היה מוכרח שתשאר המלכות בקיומה כי אלו שהיה נשבר היא ג"כ הרי לבד מה שלא היה אפשר שתיקן העולם תיכף בעת מעשה בראשית בתיקון נצחי כסברת שאול וכנ"ל אלא אורבה הוא שלא היה אפשר להעולם להתקיים כלל ולכן היה מוכרח

שתואר המלכות בקיומה והיא השרש למלכות בית דוד ולכל תיקון העתיד כי ע"י שנתקיימה היא בעולם התורה ע"י יצא מלכות בית דוד במציאותו בעולם הזה הגם שהוא עדיין ג"כ מחוסר תיקון הרבה בכל העולם כולו כי לא יתקון העולם אלא רק בביאת המשיח דוקא ועכ"ז הרי האיר ויצא מלכות בית דוד גם בעולם הזה שהוא גם קודם התיקון וכן על ידו בבנה בית המקדש ושם שורה השכינה בישראל בקדושת עולם וכמ"ש בשמו"ר פרשה ב' לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי וכל זה הוא שורש לתיקון העתיד אלא משום שהמלכות בעת עולם התורה נפגמה הרבה לכך חרב בית המקדש ומלכות בית דוד אך עכ"ז הנה רישומם נשאר לעולם כי קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא (ע' רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ו הלכה ט"ז) ולעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי ודוד מלך ישראל חי וקיים. וע' עוד למטה בפרק הבא בעה"י:

(ספר הקדוש"ש שהפ"ק פרק מ"א):

ספר שערי הלשם חלק ב' סימן ג' פרק א' - עניני האבות

והנה רחל שהיא מהמלכות שבה הנה אין הכוונה על בחי' העטרה שהוא ספי' המלכות הפרטי היותר אחרונה שבה אשר שם הוא שורש מנשה בן יוסף כנ"ל אות ב' אלא הכוונה הוא שהיא פרצו' המלכות העומדת בנה"י שבה אשר מהטבור ולמטה שבה וכנ"ל שישנם בהמלכות הכללי דאצילות כל הפרצופים והיה שורש רחל אמנו פרצו' המלכות הפרטי שבהמלכות הכללי ואותו פרצו' המלכות הפרטי הוא נקרא בשם רחל הקטנה ועלה נאמר ושם הקטנה רחל אך פרצו' המלכות הכללי הוא נקרא ג"כ בשם רחל והוא רחל הכללי רחל הגדולה והיא ה' אחרונה ד הויה הכללי שבאצילות שם אדני הכללי הנ"ל אות א' ועומד עיקרה באצילות תמיד וכמו שיסודו ושכינת עונו בגבהי מרומים אך רחל הפרטי הנה היא מתפשטת למטה ג"כ ועליה אמרו לעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי והיא השרש דכל הי"ב שבטים

הנ"ל אות ב' והוא מה שאמרו בזוה"ק ויצא קנ"ט ב' שכינתא לתתא ושכינתא לעילא ע"ש ושניהם הם אחד כי הרי רחל הקטנה היא ג"כ רק ממנה עצמה פרצו' פרטי אחד מפרטי הפרצופים שבה וכנ"ל אך אותה רחל הקטנה שורש דהי"ב שבטים הוא אשר מתפשטת למטה ג"כ ובישראל עצמן ושכנתי בתוכם כנ"ל משא"כ שאר כל הפרצופים העליונים שבה הם לעולם למעלה וזהו שאמרו שכינתא לעילא שכינתא לתתא ועיקרה הוא לעילא וכנ"ל והרי נתבאר לנו עכ"פ מה שנוגע לעניניו כי רחל ולאה נשי יעקב הם באמת שתי אחיות גם משרשן והגם ששרש לאה היא מהבינה אימא עלאה אך זהו רק בבחי' שורש השרשים הנעלם לבד אבל גילוי מציאותה הוא ג"כ רק בהמלכות הכללי דאצילות כי שורש כל הנשמות נתגלו ונמצאו רק בה ולאה הוא מהבינה שבה ורחל הוא מהרחל הפרטי שבה והרי הם שניהם מהמלכות הכללי רחל הכללי ויצאו בדור אחד וכן היה יציאתם ממקום אחד שהוא מהיסוד ומלכות שבה והוא עצמו היסוד ומלכות שברחל הפרטי כי משם יוצאים כל הנשמות וא"כ הרי הם שני אחיות בודאי. אמנם שורש כל הי"ב שבטים הם מושרשים כולם ברחל הפרטי כי שם נתגלה מציאותם וכמו שיתבאר עוד למטה:

ספר שערי הלשם חלק ב' סימן י' פרק א' - המקדש ועניניו

א) וכן הוא כש"כ וכש"כ בהעולמות ביע"ש שהם העולמות הנפרדים ונסתתר שם באלהותו ית"ש לגמרי עד שכל האלהות אשר שם הוא רק בהנשמה הכללית שבהם ולמעלה וכנ"ל אבל מהרוח ולמטה הנה הם נבראים נוצרים נעשים ואינם אלהות כלל ח"ו אלא שרק הוא ית"ש מחיה ומקיים אותם באורו ית"ש שהוא בהנשמה היותר פנימית שבהם וכנ"ל וכן השרה שכינתו ית"ש בבית המקדש ובכותל מערבי לעולם כנודע וכן מתפשט ג"כ באור קדושתו ית"ש בכל הדברים הנקראים בתורה בשם קודש. אבל עכ"ז הנה גם בהמקום אשר שורה שם שכינתו ממש עכ"ז הנה אותן המקומות עצמן הנה הם אינם אלהות כלל וכלל ח"ו כי אינו מתייחד בהם להיות עמהם כולו חד ע"ד היוחד דא"ס באצילות. ואפי' הדברים שהם קודש קדשים. כמו הארון והכפרת והכרובים ולוחות העדות

אשר שם שורה שכינתו ית"ש. וכן כל התורה כולה אשר בידינו אשר שם שורה אור קדושתו ית"ש. עכ"ז הנה אינו מתייחד בהם הקב"ה ביהוד גמור שיהיה עמהם כולא חד ממש וכמו שאצילות אלא רק ששורה שם בכ"א לפי ערכו והיינו כי הנה בבית קודש הקדשים וכן גם עתה בכותל מערבי הנה שם שורה אלקותו ממש והוא א-ל-ה-י-ג-ו-ו שהוא השם הויה"ה ב"ה השורה שם וכמ"ש ויהוה"ה בהיכל קדשו. וע' רמב"ן פ' יוגש בפסוק ויסע יבדו במה שהשיג שם על הרמב"ם ז"ל. שאמר במורה ח"א פ' י"ט כ"א כ"ה ס"ד. שענין שכינה או כבוד. כגון ושכנתי בתוך בני ישראל וכבוד ה' מלא את המשכן. הכוונה הוא על אור נברא. ומתרעם על זה הרמב"ן ז"ל ואמר. וחס ושלוש שיהיה הדבר הנקרא שכינה או כבוד אור נברא חוץ מהשם הנכבד יתברך כאשר חשב הרב כו' כו'. ואם יאמר שהוא כבוד נברא כדעמו של הרב בפסוק וכבוד ה' המשכן וחולתו. איך יקבעו בו ברוך. והמברך והמתפלל לכבוד נברא. כעובד עבודה זרה. ובדברי רבותינו דברים רבים יורה על שם השכינה שהוא האל יתברך עכ"ל ע"ש.

וע' עוד בעבודת הקודש להר"מ גבאי ז"ל חלק התכלית פ' ל'. אמנם עיקר אורו הוא באמת רק מאצילות ולמעלה אלא שמתפשט ושורה ושוכן בבית קודש הקדשים. וכמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ולכן נקרא הבית המקדש רק בשם הדום רגליו וכמ"ש בד"ה א' כ"ה. לבנות בית מנוחה כו' ולהדום רגלי אלהינו וכן בישעיה ס' ומקום רגלי אכבד. והוא משום שעיקר אורו הוא למעלה באצילות וכמו שכתוב עליון שמת מעונך וכן יסדו. ושכינת עזו. בגבהי מרומים:

ומה שאמרו רז"ל בתנחומא נשא סי' י"ב (וכן הוא ברבה שם פ' י"ב סי' ז' ובזוה"ק תרומה ק"מ ע"ב וכן בכל"מ במדרשים) דעיקר שכינתו הוא למטה. הנה כוונתם שם הוא רק בערך אור שכינתו ית"ש אשר בהעולמות ביע"ש. שהרי אמרו שם כ"ז על קטרוג המלאכים אשר הם בבריאיה ויצירה. שהם רצו שיהיה עיקר שכינתו אשר בהעולמות ביע"ש אצלם. וקבע הקב"ה עיקר שכינתו רק למטה בישראל ובבית קודש הקדשים וכמ"ש. הבקוק ב' ג'. וה' בהיכל קדשו. ואמר עוד ושם חבוך עזו. אך כ"ז הוא רק בערך אורו ית"ש אשר בהעולמות ביע"ש אבל לא בערך אורו אשר באצילות. כי שם הוא עיקר גילוי אורו לעולם. וכן מוכה ג"כ מדברי הארז"ל שהרי

אומר בשער דרושי מ"ן ומ"ד דרוש א' סמוך לסופו שהבית קודש הקדשים אשר למטה הנה הוא מכון רק כנגד ההיכל ק"ק שבעולם הבריאה אשר שם יורד אור השכינה דאצילות. וכמ"ש בשער דרושי אבי"ע פ"ה והנה האריך שם הרב ללמדנו כי הגם שירידת שם אור המלכות דאצי' ממש עב"ז הנה הוא רק אור ממועט בערך אור העיקרי של מטה הנה הוא מכון בקדושתו רק כנגד ההיכל ק"ק דהבריאה לבד ולא כנגד האצילות עצמו וכנו' וכמ"ש ג"כ ירמיה' י"ז סאס כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו וכן איתא ג"כ בפרקי המרכבה דר"י כמ"ג בפ"ג שם (הנפס בספר ארוזי לבנון) דעיקר שכינת כבודו הוא למעלה על הכסא הכבוד ור"ל בעולם האצילות. אשר הוא על עולם הבריאה. עולם הכסא כנודע וע"ש בארוכה. אמנם במדרש כונן אמרו וכשם ששכינתו בעליונים כך שכינתו בארץ כו' אך הכוונה שם הוא ג"כ רק על ההיכל ק"ק דעולם הבריאה על הבית ק"ק של מטה שהם מכוונים כהו' כנגד זה ושוכן למעלה ולמטה. ולא נתמעט אורו למטה דרך השתלשלות כל ה' היכלין התחתונים הבריאה ודרך כל העולם הדיצירה וכל השמים והגלגלים העשית. אלא אדרבא הוא שעיקר שכינתו הוא למטה בבית קודש קדשים כי שם הוא שוכן תמיד כמו בהיכל ה' העליון שהוא היכל ק"ק דהבריאה. ומתאחדים אלו ה' היכלות יחד באור שכינתו ית"ש. ומשם מקבלים כל ה' היכלות התחתונים דהבריאה וכל המלאכים שבעולם הדיצירה וכן האופנים שבעולם העשיה. הנה הם כולם מקבלים זיו שכינתו ית"ש רק מאלו ה' היכלין שהם אחד. ולא עוד כי עיקר קבלת כולם הוא באמת רק מביהמ"ק של מטה דוקא כי מבואר הוא בדברי הרב שער סדר אבי"ע פ"ו הנו' כי בערך עולם הבריאה הנה נחשב ההיכל ה' העליון שהוא ההיכל ק"ק. ע"י שירד שם אור המלכו' עצמה. הנה נחשב הוא בערכם לאצילות ממש. וא"כ הרי אינם יכולים לקבל חוקף אור השכינה משם כלל. ונמצא שכל מה שמקבלים זיו שכינתו ית"ש הנה הוא רק מאור השכינה אשר בבית קודש הקדשים אשר בבית המקדש שלמטה דוקא ועל זה היה כל קטרוג המלאכים. כמ"ש בזה"ק ובמדרשים הנו'. וזהו שאמרו שם שעיקר שכינתו הוא למטה ור"ל על אור שכינתו אשר בהעולמות ב"ע כי הנה שורה ושוכן עיקרה

רק בבית קודש הקדשים אשר בבית המקדש של מטה. וכמו שכתוב הודו על ארץ ושמים. תחלה ארץ ואח"כ שמים (וכמ"ש במדרש שם) ומקבלים כל צבא השמים את זיו שכינתו ית"ש רק מבית ק"ק של מטה. ואמרו בזה"ק פקודי רמ"א ע"א דכל היילין וכל אוכלוסין דיליה כוליהו אייתו עמיה לדיירא בההוא ביתא כו'. ומבואר מזה שכל ההנהגה כולא דכל העולמות ב"ע היה נמשך ויוצא רק משכינתו ית"ש אשר בבית קודש הקדשים שלמטה וזו שאמרו דעיקר שכינתו הוא למטה כי נתחבר ונתייחד סוף האצילות שהוא ההיכל ק"ק דעולם הבריאה עם בית קודש הקדשים אשר בבית המקדש של מטה ונעשים ההיכל ק"ק דעולם הבריאה עם הבית קודש הקדשים של מטה נעשים שניהם לאחד וימשם היה נמשך כל זיוו ואורו וכל השגחתו והנהגתו לכל העולמות ב"ע כולם. הכל רק דרך בית קודש הקדשים של מטה. ואמרו בפסיקתא דר"ב ד' ה' ע"א (וכן הוא בשמו"ר ס"פ תרומה) שאמר הקב"ה למשה. וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר. אם אתה עושה למטה כאותה של מעלה. אני מניח נסקליטין שלי של מעלה (שהוא כל בית דינו ושרי מעלה) ומשרה שכינתי ביניכם למטה אמנם זה היה רק במשכן אבל בבית המקדש הנה הביא הקב"ה עמו למטה גם כל פמליא שלמעלה שלו כולם. וכמ"ש בזה"ק פקודי רמ"א ע"א הנו' ע"ש. והרי לנו מכ"ז כי מה שאמרו דעיקר שכינה הוא למטה. הכוונה היא רק על אורו וזיוו הנמשך מהאצילות לבי"ע. הנה זה היה נמשך להם מאצילות. דרך בית קודש הקדשים של מטה. וזהו שאמר הקב"ה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. אבל עולם האצילות עצמו הוא לא נשתנה לעולם ושם הוא עיקר אור עצמותו לעולם:

ונחזור להענין כי הנה מאור עצמותו יתברך אשר בהאצילות הנה מתפשט ושוכן בבית קודש הקדשים של מטה. וכן הוא שוכן שם גם עתה בכותל מערבי לעולם. וכמ"ש בשמו"ר ב' ב' סי' ב' ובכ"מ. לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי. וכן הוא אומר קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה כו' ע"ש. אמנם אינו מתייחד שכינתו ית"ש עם הביהמ"ק גופה עד שיהא הבהמ"ק עצמו ג"כ אלהות חלילה וחלילה. ואין על הביהמ"ק עצמו שום שם אלהות ה'ו. ואמרו ביבמות דף ו' ומקדשי

תראו יכול יתיירא אדם ממקדש כו' לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזוהר על המקדש:

וכן גם כל התורה כולה אשר בידיו הגם שורה בה אור קדושתו ית"ש. והיא כולה קודש קדשים. עכ"ז הנה היא עצמה. ר"ל הקלף והאיתיות שבה אשר בידיו הכתובים בריו. הנה הם אינם אלהות כלל ח"ו. והגם דאורייתא וקב"ה חד הוא. וכמ"ש בזה"ק יתרו צ' ע"ב. אורייתא כלא שמא חד הוי שמא קדישא דקב"ה ממש מאן דזכי באורייתא זכא בשמא קדישא ח' יוסי אמר בקב"ה ממש זכי דהא הוא ושמייה חד הוא. אך פשוט הוא כי הכוונה בכ"ז הוא רק על רוחניות התורה. שהוא עצמותה ופנימיותה. כי בזה הנה היא כולה את כל האצילות כולה. כי רוחניות התורה הוא כל עולם האצילות גופה עם האור דא"ס שבו. וכמו שכתבנו בזה במ"א. אבל הקלף והאיתיות התורה אשר בידיו הם אינם אלהות כלל ח"ו אלא שורה שם אור קדושתו ית"ש ולכן היא כולה קודש קדשים אבל אינו מתייחד אור קדושתו עם הקלף והאיתיות להיות עמהם חד ממש ע"ד שהמתייחד אור א"ס באצילות כי אין שום דבר בכל העולמות ב"ע שיתייחד בהם אורו ית"ש להיות חד עמו כלל וכלל וכנו'.

(ספר הדעה ח"א דרוש ה' סימן ז' אות ד):

ספר שערי הלשם חלק ב' סימן י"א - בית שני

והוא כי הרי נודע הוא רום מעלת דורות הראשונים. ואמרו שבת קי"ב ע"ב אם ראשונים בני מלאכים אנו כו' ובעירובין נ"ג א' לכן של ראשונים כפתחו של אולם ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנו נקנב מחט כו'. וביומא ט' ע"ב טובה צפרוני של ראשונים מרכינס של אחרונים [ועי' בהגר"א בתיקונים דף קס"ח ב' דה"מ ונעין צפרוני בקרקע סוד נפלא בזה]. וכן ענין גילוי ית"ש שהוא גילוי שכינה. הרי היה חסר מאחר בית ראשון והלאה וכמ"ש ביומא י' רע"א ושם ספ"א (והגם כי לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי, וכמ"ש בשמו"ר פ"ב סי' ב' ובכ"מ. אך הוא רק בהסתר והעלם וכן הוא בזה"ק ר"פ תצוה). וכן פסקה הנהווא בבית שני כמ"ש ביומא שם ספ"א. והרי היה הבדל גדול בין דורות הראשונים לדורות האחרונים:

עכ"ז הנה היה מנפלאות תמים דעים ית"ש. בהנהגתו הנעלמה אשר כך עלה במחשבה לפניו מאז ומקדם. להתגלה בשפעת אור קדשו ולמסור הכחות והמפתחות דסדרי בראשית ורזי עולם. רק לדורות האחרונים אשר מבית שני והלאה. כי להם הנה ניתנה החמדה גנוזה הזאת. לשלוט בכל מעשה בראשית הזכו לזה עד סוף הזמן דכל מייסדי התורה שב"פ. כי הנה ניתן להם החמדה גנוזה הזאת להשתמש בה כחפצם הרבה יותר מבדורות הראשונים:

וכמ"ש בהיכלות דר' ישמעאל כה"ג פ' כ"ז כ"ח כ"ט. ע"ש בארוכה, ואמרו שם, אמר ר' ישמעאל כך אמר ר' עקיבא משום רבי אליעזר הגדול. לא קיבלו עליהם אבותינו לשום אבן על אבן בהיכל ה' עד שכפרו למלכו של עולם ולכל משרתיו ונוקק להם וגילה להם סודה של תורה. היאך יעשוהו והיאך ישתמשו בו (שהוא שימושי כל השמות). מיד הופיע רוח הקודש כו'. עוד שם אמר ר' ישמעאל, כך אמר ר' עקיבא משום ר"א הגדול מיום שניתנה תורה לישראל עד שנבנה הבית האחרון (ר"ל בית שני. כמ"ש בזה"ק משפטים ק"א א'. וע' פ' פנחס רכ"א א') תורה ניתנה אבל הדרה ויקרה כבודה וגדולתה ותפארתה, אימתה פחדתה ויראתה. עושרה ובאותה ונאונה, זיעתה וזיוותה. ראות ועזותה ממשלתה וגבורתה. לא ניתנו עד שנבנה הבית האחרון:

עוד שם כי הנה נשתלשל כסא הכבוד ועמד בין האולם ולמזבחה ומלכו של עולם עליו. וניתן להם רשות לעמוד לפני כסא הכבוד ע"ד שהם יושבים ביישיבה. ותפשו כתר. וקבלו חותם. ולמדו סדר סוד תורה כו'.

עוד שם ס"פ כ"ו ר"פ כ"ה. בתי גנזיי ובתי אוצרותי אין כל דבר חסר מכם. אמרו משאלותיכם וניתנו לכם. ותאות נפשית מיד תיעשה. כי אין עת כעת הזאת. ואין זמן כזמן הזה. אני יודע מה אתם מבקשים. ולבי הכיר מה אתם מתאווים. תורה מרובה אתם מבקשים. והמון תלמיד. ורוב שמועות. לשואל הלכה אתם מצפים. ולהמון רזי אתם מחמדים. להרבות תעודה הרי הרים. להעלות תרשיה גבעות גבעות. להגדיל תלמוד בחוצות. ופלפול ברחובות. להרבות הלכות כחול הים. ובנים (ר"ל תלמידים) כעפרות תבל. להושיב ישיבות בשערים. לפרש בהן איסור והיתר. לטמא בהם את הטמא לטהר בהם את הטהור. להכשיר בהם את הכשר ולפסול בהם את

הפסול. להכיר בהם את הדמים. להורות לנידות מה יעשו. לקשרו כתרם בראשיכם:

עוד שם בתי גנזיי ובתי אוצרותי. כו' כנז'. להם גנוז מימות עולם. ומימי בראשית להם מתוקן. ולא עלתה על לבי ליתנו לכל הדורות אשר מימות משה ועד עכשיו. לדור זה היה שמור להשתמש בו עד סוף כל הדורות. ועל זה נאמר. בחגי ב' ט'. גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון:

ספר הליקוטים מהאר"י - ל ספר שופטים פרק ד'

וכבר ידעת, מ"ש חז"ל לעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי, וכותל הוא רומז לשם הוי"ה, שהוא כ"ו, עם ה"פ אלהים שעולה ת"ל, וזהו כ"ו ת"ל:

ונחזור לפרש ענין חולדה הנביאה, הרומז לבינה. כתיב (מלכים ב' כ"ה) והיא יושבת בירושלם במשנה, והו"ל אמרו במשנה, זה בית המדרש. ופירוש הענין הוא, כי היא רומזת לבינה, שהיא נקראת ירושלם של מעלה. ובהו תבין מ"ש חז"ל על פסוק בקרבך קדוש ולא אבא בעיר, נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלם וגו'. והענין הוא, נשבע הקב"ה שהוא החכמה, שלא יכנס לירושלם של מעלה. שהיא הבינה, עד שיכנס הת"ת לירושלים של מטה, שהיא המלכות. וממ"ש והיא יושבת בירושלם, שהיא הבינה, שנקראת ירושלים של מעלה כנזכר. וג"כ נקרא משנ"ה, שהיא בית המדרש, בסוד אה"ה במלואו, הוא עולה קס"א, והאחוריים שלו כנז"ל, עולה קדמ"ת, כמנין מדר"ש. וכבר ידעת ג"כ, כי ג' שמות אה"ה רומזים בבינה, ושלושה המלויים של קס"א קנ"א קמ"ג, שהם ק"מ ק"ל קכ"ב, עם הג' שמות, עולים שצ"ה, כמנין משנ"ה. כי ב' של במשנ"ה, היא שמושי, וז"ס והיא יושבת בירושלים, במשנ"ה, כמדובר. ע"כ מ"כ מאחד מתלמידי הרב זלה"ה:

ספר פרי עין חיים - שער העמידה פרק י"ט

תשכון - במלת וכסא דוד עבדך, הזהיר לנו מורי וזה"ה מאד, ביום א' שהלכנו על ציון שמעיה ואבטליון בהתפללנו שם, והכפיל שם לנו לומר, שנוכיר בכל תפלה ותפלה, לכיון במלת דוד עבדך, שיחיה משיח בן יוסף, ולא ימות ע"י ארמילוס הרשע, והוא נקרא כסא דוד עבדך. וזה סוד, חיים שאל ממך, כמ"ש בר"מ שעתיד משיח בן יוסף למות. ולא הבינו

דבריו, והשם יודע נסתרות, וסופו מוכיח על תחלתו, שמת מורי החסיד זלה"ה בעו"ה. מע"ח - ארז"ל, והשימותי את מקדשכם, קדושתן עליהן אף כשהן שוממין, דאם לא כן הל"ל את מקדשכם השימותי. אך עתה משמע, שגם בחורבן נקרא מקדש, לזה אמר תשכון בתוך עירך, ר"ל, להיות עירך אפילו חריבה, תשכון בה כאשר דברת. והשימותי כו' כנ"ל, כי לעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי:

ספר ליקוטי הש"ס להאר"י - ל מסכת יומא

משאז"ל קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא. זה יובן במה שנתבאר אצלינו כי בכל מקום שהיה שם קדושה היא מנחת שם רשימו במקומה וז"ס שארז"ל שלא זזה השכינה מכותל מערבי וזה הוא כעין הבל דגרמי הנזכר בענין התחיה שהוא רישם אור הנשמה שהיתה בגוף ולכן נשארה ג"כ הקדושה לעתיד לבא. מהרב זלה"ה:

ספר עין הדעת טוב לרבינו חיים וויטאל ז"ל - פרשת ויצא

והנה אנכי עמך. חזר להבטיחו בכל הזמנים אם בהיות ישראל יושבים על אדמתם והנה אנכי עמך וגם כאשר תלכו בגלות בארצות אויבכם אלך עמכם לשומרכם כמ"ש ז"ל גלו לאדום שכינה עמהם וז"ס ושמרתיו בכל אשר תלך ובמילת כל ריבה כל ד' הגליות כמ"ש ז"ל גלו למצרים גלו לבבל וכו', ובתשלום קץ הליכתם בגלות האחרון אקבץ גלותכם והשבתיך אל האדמה הזאת וגם תראה אורך הגדול של גלות אדום אל תתיאש מן הגאולה כמ"ש ואפס עצור ועזוב ומובטח אתה כי לא אעזובך אע"פ שלא יהיו זרעך ראויים וצדיקים ועי"ז יהיה מן הדין לעזובם בגלות לא אעזובך עד אשר אם וכו' כמ"ש בעיתא אחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתה.

ויקץ וכו' אחר שהובטח בחלום לקבץ גלותם ולא יעזוב בשום זמן כנו' אמר א"כ בוודאי הוא ובאמת כי אעפ"י שגלו עדיין השכינה לא זזה מכותל המערבי להיות שם תמיד ממתנת עד יחזור ישראל למקומם כנודע וז"ש אכן יש ה' במקום הזה אף אחר החורבן אעפ"י שאז אנכי זרע ישראל ההולכים בגלות בארצות הגוים לא ידעתי זה יען יצאתי משה ולא ראיתי את השכינה קיימת בכותל המערבי וז"ש ואנכי לא ידעתי כי הייתי בחו"ל ולא הניחוני האומנות לעלות בכל ג' רגלים לראות פני ה' כבתחילה:

וירא וכו' עם אשר הובטח כנו' חזר ונסתכל בדעתו ענין אורך הגלות האחרון וירא מאד מאד פן ח"ו יתיאשו בניו מן הגאולה וח"ו יכנו עורף ככל הגוים ואז חזר ואמר מה נורא וכו' הנה יש תקנה לאחרית בני ואין לי לירא זה הרי רואה אני שכיון שהשכינה לא זזה משם כנו' ודאי כי יש תקוה אל בנין בית האחרון הנק' בית גמור ולא הר או שדה כענין שקראו אבותי אברהם ויצחק יען כי ראו כי שני מקדשים הראשון והשני נחרבו וז"ש מה נורא המקום הזה עדיין מורא שכינה כמ"ש ז"ל ובמורא גדול זה גלוי שכינה עדיין הוא במקום הזה כי אף ע"פ שהם שוממים בקדושתם הן עומדים ומכיון שעדיין יש שם גלוי שכינה הנק' מורא איננו חרב ממש אמנם אין זה חרב רק בית אלדי"ם גמור הוא ובנוי על תלו וכאילו לא נחרב דמי, ומה שאני רואה כי נחרב הוא לפי שהוא בית אלדי"ם מדת הדין ולפי שעה שלעה בו מדת הדין להחריבו מפני חטאינו האמנם שם בית נק' עליו וכאילו הוא בית קיים כי עתיד הוא להבנות וזה ממה שאני רואה שעדיין המקום הזה נורא בגלוי שכינה וזה יורה שתחזור לבנות בית קיים ועוד ראה אחרת כי הרי וזה ר"ל זאת ירושלים האחרת של מעלה היא עדיין קיימת והיא שער השמים פתוחה תמיד

לקבל דרך בה תפילות ישראל אף בזמן שהם בגלות כדי שיגאלו. ע"כ:

ויקרא וכו'. מאחר אשר עתה בהיות חרב נק' בית אלדי"ם שהוא בית ממש אלא שהוא חרב מפני מדת הדין הנק' אלדי"ם לפי שעה א"כ מובטח אני כי עתיד ליבנו' בית שלימה ואין עוד הפרש מעתה אל אז רק כי בתחילה היתה בית אלדי"ם ואז תהיה נק' בית אל מנשבת משם חסד אל כל היום ולא תחרב עוד אמנם תמיד נק' בית אף בזמן הגלות. והנה עוד היה זמן אחר והוא בימי ירמיהו כשנחרב חרבן ראשון ואז שם ירושלים העיר הקדושה היה לה שם אחר והוא לוז ע"ש מקל שקד אני רואה כי שוקד אני על דברי לעשותי ולהחריבה מש"כ עתה כי לא תחרב עוד ונק' בית אל אך בראשונה בחרבן ראשון היתה נק' לוז כנו':

או יראה אולם לוז וכו' יראה כי מה שאמרתי שאחר ביאת מלך המשיח יבנה בית המקדש ויקרא שמו בית אל ע"ש מדת החסד אין זה תכף בתחילת וראשית ביאתו כי גה אחר ביאתו עדיין תהיה צרה גדולה לישראל ושם אלדי"ם עדיין ישתמש במידת הדין וזה במלחמת גוג ומוגוג אשר לא היתה כמוה כנודע ואז עדיין לא יהיה נק' בית אל עד אשר עדיין יבא ג"כ זמן תחית המתים כי אז כל הגוים והאימות ימותו ולא יהיו כ"א ישראל לבדם כמ"ש יחיו מתוך וכו' ולא אמר יהיו המתים אבל באומות העולם כתוב וארץ רפאים תפיל וכתוב רפאים בל יקומו מתים בל יחיו וכו' ואז אחר תחית המתים יקרא שמה בית אל באמת כי אז נחו מכל מיני מדת הדין אם מענין מלחמת גוג שכבר נתבטלה אז ואם מענין אומות העולם שלא יהיו אז בעולם להצר לישראל ואם מענין המיתה עצמה שתבטל מישראל כמ"ש בלע המות לצנח אך כל זמן שלא באה החית המתים עדיין לא תוכל להקרא בית אל מפני שעדיין מדת הדין קיימת במקצת כענין הג' דברים הגז' ח"ש ואולם אף שאמרתי שנק' בית אל האמת הוא כי עדיין צריך שתקרא העיר ירושלים לוז על שם תחית המתים כמו שנבאר וזה השם יהיה לך לראשונה טרם שתקרא בית אל, ומה שתקרא לוז על שם תחית המתים הטעם הוא לב' סיבות הא' כי קודם לכן היתה המיתה מצויה בכל העולם וזולתי בעיר הנק' לוז בס' שופטים אשר ארו"ל כי לא נכנס בה מלאך המות בעולם ועל שם הזה תהיה עיר. ירושלים נק' גם היא לוז, והסיבה הב' במה שנו' בס' זוהר כי תחית הגוף מתחיל מן החוליה של השדרה הנק' לוז והוא כשאור אל העיסה והוא עצם

קיים לעולם ואינו נרקב לעולם ונק' בתואל הארמי מפדן ארם וכאשר לא רקפתא דלא מנה תפילין ואין קשר תפילה של ראש נקשר שם בעצם תחיה כלל ויען בו תלויה התחי נק' זמן התחיה לוז ע"ש העצם הוא ונודע כי התחיה תהיה בעמק יהושפט סמוך להוצאת ירושלים ושם יקומו כל המתים במשפט ולכן שם העיר ירושלים תקרא אז לוז כי בה תהיה עיקר תחיית המתים: (עיי"ש בדה"ק שעיקר הגלות הוא בשביל שנאת חנם רח"ל)

ספר עין הדעת טוב לרבינו חיים וויטאל ז"ל - פרשת וישב

וע"ד רמז קרוב אל מ"ש בס' זוהר ירמוז במה גרם עון מכירת יוסף עד ביאת המשיח כי אז יתוקן כמ"ש אפרים לא יקנא את יהוד' ויהוד' לא יצר את אפרים כי זה ה' מתמוד מזמן יוסף ואחיו וע"י כך נכנסו בגלות אדום כנו' בס' זוהר וכאשר יוסרה קנאתם אז מדה כנגד מדה וסרה קנאת אפרים ר"ל קנאת אדום המקנא את אפרים והצורך את יהוד' יכרתו ויצאו מן הגלות. והנה בצאת ישראל ממצרים בעת ההיא וירד יהודיה' הב"ה שם הווייה הבורא עולם בד' רוחותיו וזה רמזו שם יהוד"ה כנודע גם נק' ע"ש הודו ללו' כי עוב כי כל ההודאות ראיות לו ולא לזולתו וזה על כי השמים לה' והוא הניח השמים אשר שם הנלאים ונשמות הצדיקים שעליהם נאמר למען אהו ורעי וז"ש וירד יהוד' מאת אחיו ובא וירד על הר סיני לשכון שכינתו בארץ עם התחתונים ולא שהניח השמים לגמרי כי אי אפשר לו לשכון בארץ חומרית, ויש שמים וירד הרכין השמים עד הארץ וירד וז"ש יען עד איש זה יש' הנק' איש עדולמי ססוד עד עולם יבא כבוד ישראל היא השכינ' השוכנת עמם עולם וע"ד אותיות עדול"ם ועיקר זה בבית המקדש הראשון שהי' ע"י חירם וז"ש וישמו חזרת. וירא שם הקב"ה הנק' יהוד' אומות ישראל הנק' בת איש כנעני זה אברהם שנכנס לארץ כנען כמ"ש לך לך מארצך וכו' והכנעני הוא בארץ ועכ"ל לא תהרהר אחר מדותיו ית' וישמו שיען הוא נדיב הנאמר על אברהם מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב בתו של אברהם ויקחה כמ"ש ותאם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש ויבא אלי' כי הקב"ה חתן יישראל כלה כמ"ש אחותי כלה. ותלד בן דור שלמה בעת הבנין ואח"כ בהרבנא נק' ע"ש דור צדיקה שנחרב בית המקדש בימיו להיוותם רעים בינם למקום עון עבודה זרה בגלוי עד לא ינום ולא ישן ויהו ער רע וימיהו ד' בגלות ראשון באופן כי נק' ער על כי בנין בית המקדש הראשון הי' בקולו קולות

ותרד אש מן השמים ושמוע עמים ירגזון ואח"כ בחורבנו הי' ער רע בעיני ד' רעים לשמים ע"י ע"ז, ובנין מקדש שני הי' בחשאי באנינות וצער בימי עזרא כנודע מענין שנתן האשורוש וטובי' וסנבלט והכותיים ולכן נק' הדור ההוא אוני' וגם בחורבנא נק' אוני' ע"ש עבירה שנאת חנם הנק' אנינות הלב וגם הוא וימיתוהו ד' בגלות טיטוס. אח"כ בנין בית המקדש שלישי שהוא ע"י המשיח הנק' שיל"ה כמ"ש עד כי יבא שילה וזה נרמז בבן שלישי ותקרא את שמו שלה. ויקח יהוד' אשה היא השכינ' אור הנשפע מן שמש ומגן ד' אלקים ההולך עמנו בעולם השפיל ולקחה יהוד' הוא הקב"ה כי היא אשתו והיא אמנו כמ"ש ובפשעכם שלחה אמהם וז"ש לער בכרו כלומר לסיבת ער בנו לקח יהוד' לאשה לתמר היא השכינ' הנק' כך כי תמיד היא מר"ת נפש על בניה שבגלות וכמ"ש בן כסיל תוגת אמו. ואז שני בניו ער ואונן הטארו ומתו והלכו בגלות אז אמר יהוד' לתמר כלתו לשון כלה ואשה שבי אמנ' בבית המקדש בכותל מערבי החזרם הנק' בית אביך זה הקב"ה ושם לובשת בגדי אלמנות כי הקב"ה בעלה הנק' שמש עלה לשמים ונסתלק וכמ"ש בס' זוהרה על רחל מבכה על בניה כי איננו זה בעלה. עד יגדל שלה זה המשיח כי אם אביאנו מהרה כענין בית המקדש ראשון ושני אולי יחטאו. גם שלה עד כי יורבו הימים ימי הגלות האחרון אז היו ישראל עניים ודלים חשובים כמת כמ"ש במחשכים והשיבנו כמתי עולם וז"ש ותמת בת שוע היא כנסת ישראל כנ"ל ואז ינחם יהוד' זה הקב"ה מאשר עשה להם ורצה לגאולם ואז יועל על גוזזי צאנו הם שבעים שרי האומות הגוזזים את ישראל צאנו של הקב"ה ועמו רעהו עדולמי זה המשיח שעליו נאמר עד עזולם יבוא כבוד ישראל כנ"ל והלך לתמנת"ה הוא תימן זה רומי הרשעה כמ"ש מי זה בא מאדום וכו'. ויוגד לשכינ' הנק' תמר הוא הקב"ה חמיד עולה תמנתה לגוז צאנו לא אמר לגוזו כבתחיל' רק לגוז לשון הפרחה כמו יוגז שליו להפריה את ישראל צאנו מן הגלות ויוגד לה ע"י המבשר כמ"ש על ההרים רגלי מבשר וכו' ומשמעותה וחסר בגדי אלמנותה ותכס בצעיף הם בגדי נקם תלבושת ותשב בפתח עינים זו ירושלים פתח השמים שכל עיני הקב"ה מצפין שם כדי שמשם ילכו המשיחים אל תמנתה הוא

רומי כמ"ש ועלו מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשו וז"ש אשר על דרך תמנתה. ושם הרבית בבכיה ותחנונים אל השיר"ת כמ"ש רחל מבכה על בניה בראותה כי גדל שלה זה המשיח ועדיין נתאחר ולא נתנה לו לאשה עד אשר השפיע בה הקב"ה שתי נשמות המשיחים בן יוסף זה הוא שמ"ש הזורה כנודע כי הוא היסוד"ד ובן דוד זה פרץ בסוד הירח הנפרצת לעתים. ויחשוב זרה למלוך ולא כן יהי' כי פרץ ידהו ויעלה ראשון למלוכה וזה ענין ואחר יצא אחיו ר"ל האחרון במעל'. לעיל יודע אונן כי לא לו יהי' הורע כבר נודע כי לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה סולת נקיה ולא רצו הסולת לעלות כי ידעו כי עתיד בית המקדש שני ייחבר ולא רצו לטרוד לעלות ולחזור בגלות וז"ש יודע אונן כי לא לו יהי' הורע וע"כ לא חשו להיותם כ"כ צדיקים ושחת ארצה בעוה"ז השפיל הלך ארצה.

ספר עץ הדעת טוב לרבינו חיים וויטאל ז"ל – פרישת תרומה

ועשו לי וכו' ביאר הטעם שזכרנו כי למה תרומה זו נשתנית מתרומת השקלים הטעם הוא כי התרומה הזאת היתה לשיעשו לי מקדש וכו' ולא כאחרת שהיא לכפר על נפשותיכם כנ"ל ואגב ארחי' רמז ענין בכל דרכיך דעהו כי בכל הענינים צריך שיהי' לשמה אם הלקיחה ויקחו לי אם אח"כ ענין העשיה ועשו לי, ומהראוי יאמר ושכנתי בתוכו אבל ירמוז אל מה שאמר בפרשת בהעלותך כי ב' דגלים הי' מלפניו וב' דגלים מאחוריו והוא באמצעם כמ"ש ונסע אוהל מועד בתוך המהנות ויהי' שיעור הכתוב ועשו לי מקדש ושכנתי ונודע כי במקדש הנ"ל ישכון ואח"כ אמר וביאר מקום מעמד המקדש הנ"ל שיהי' בתוכה של ד' מחנות ישראל כנוכר וסרס המקמקא ועשו לי מקדש בתוכם ושכנתי:

ככל אשר וכו' הרגיש מ"ש שלמה המלך ע"ה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך וכו' לז"א הנה המקדש הזה ככל אשר אני מראה אותך שיהי' כתבנית המשכן העליון השמימי וכיוון שרומז אליו בכל פרטיו כראוי הוא שאשכון בו כנודע כי כל המצות כגון סוכה שופר ולולב וכיוצא אינו רק דמיון אל העליונים הרוחניים ושיעור הכתוב ועשו לי מקדש כמ"ש אשר וכו' ואלו מלת ככל נקשרת עם סוף הפסוק הל"ל ככל וכו' כן תעשו בלתי וא"ו

במלת וכן ולא די שהמשכן עצמו כתבנית העליון כי אפילו כל בניו של התחתון כתבנית כלי המשכן העליון וז"ש ואת כל כליו וכו', ונודע ממ"ש הכתוב והשימתי את מקדשיכם אפ"י שהן שוממין בקדושתו עומדין ולכן קרא את התחתון מקדש כי קדושתו קיימת ולא משכן כי איננו עתיד לשכון תמיד בתוכו כי עתיד ליחבר אבל העליון נקרא משכן גמור כי איננו נחרב כמו התחתון ותמיד שוכן בתוכו. ויען בתחילה לא הזכיר רק עשיית המקדש כמ"ש ועשו לי מקדש ואח"כ בענין הכתבנית זכר גם ענין כל כליו לזה חזר ואמר וכן תעשו בוא"ו יתירה להוסיף עשיית גם הכלים תבנית הכלים העליונים כדוגמת צווי ועשו לי מקדש כדוגמת משכן העליון.

או ירצה כי הרגיש איך אתה מצווה אותנו לעשות המשכן וכליו התחתונים ככל פרטי תבנית העליונים וזה אי אפשר כמו שמצינו שנתקשה אח"כ משה בענין מעשה המנורה לז"א וכן תעשו לשון הבטחה שאני מבטיחכם לז"א כי כמו שצויתו לכם ענין עשייתו וכן תעשו ויהי' כח בידכם לעשותו ובהו יתורץ כפל וכן תעשו וגם ענין ויתירה של וכו':

או ירצה ועשו וכו' ככל וכו' כי ס"ת מקדש ושכנתי בתוכם ס"ת שמ"י והענין הרגיש כי השמי' שמ"י לה' וכו' ואיך אניה השמים וארד לשכון בתחתונים לזה הודיע סוד נפלא גדול כי השי"ת וכחותיו הם כשלהבת קשורה בגחלת והוא ועצמותו הוא בשמים וכוהו בארץ והם סוד ברוך הוא וברוך שמו וסוד ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד ועינים כדמיון השמש ואורו הנמשך ממנו שאין בהו פירוד ועכ"ז ניתן השמש במרומים ואורו בארץ (חסר כאן והביל על דאבדוין ולא משתכחין) סממני הקטורת ולכן הי' מספרם כמנין אחד כנ"ל כענין ישראל הנקמקא גוי אחד ולכן אשר תקחו מאתם ולא מאת הערב רב שהן מעורבין ואין בהם אחדות ואם תדקדק תראה כי ישראל נקרא אחד כי כן הדבר כי אביהם הזקן הוא אחד ובניו מן רחל ולאה הגבירות הם ח' מן אחד ובניו מן השפחות הם ד' מן אחד הרי כי בני ישראל הבנים עם האב במספרו וכסדר האותיות והמשכן נקרא אחד כמ"ש ויהו המשכן אחד כי י"ג דברים נכללו בו והקב"ה י' השוכן בתוכם נקרא אחד כמ"ש ה' אלקינו ה' אחד כי גם הוא נקרא שם הוי"ה ובו י"ב צרופים ועם הכולל הרי אחד ולרמוז דבר זה יותר על נכון התחיל מספר הי"ג דברים בזהב ולא באבני שוהם עם שהם יותר יקרים והשוכים לרמוז כי הנה המשכן הי' לכפר על עגל הזהב המורכב משנים שור

עמו בעלייתו של בעל היתה שם בסוף הדעת בסוד דלת דאחד קשר לתפלין של ראש

כתבי הרמ"ע מפאנו - מאמר מאה קשיטה - סימן ע'

ואמרו חכמים לא זזה שכינה מכותל מערבי לא זזה בגי' נ' שכינה אחת וכתל מערבי א' הרי כאן ב' משלימין מספר בן וידוע כי בן בכל מקום הוא קרקע המשכן יש כאן עת בראש שני בסוף מה באמצע להשפיע מכלם על שם בן דמלוי ההין דלית ליה מגרמיה כלום.

ולנו מקום עיון בנוסח השגור בתפילות והביאנו ה' אלקינו לציון עירך ברנה ולירושלם בית מקדשך שבמחנת עולם שגרים דברים בלתי מסודרים דמבעי ליה למיר לירושלם עירך ולציון בית מקדשך ובקדמת הכניסה לירושלם שהיא הפרוזדור והדר לבית הגדול והקדוש הוא הטרקלין אשר בתוכה והאמת כי ציון הוא המקדש בלי ספק השער המצויין אשר בעיר הקדש והוא נתן שלמות רב כל סביביו עילא ותתא ויש שירושלם של מעלה המתייחסת אליו ית' יגיע אליה פאר וכבוד מן המקדש שלמעלה ע"כ יצדק לומר לציון עירך ברנה כי ציון דהכא משלים לירושלם דהתם והרנה של לויים היא דוקא בציון דידן וירושלם של מטה ג"כ אפ"י שהיא לדירה לכל יושביה יחד עשיר ואביון מ"מ קדושתה מרובה בשביל הזבול העליון וירושלם של מעלה הבנויה סביב לאותו הזבול מכוון כנגד ירושלם של מטה ממש. וידוע כי המרחק שבין ארץ לשמים מתרחב והולך כלפי מעלה עד שכל העיר של מטה היא כגרגיר חרדל אפי' נגד המקדש של מעלה בלבד ע"כ יצדק לומר לירושלם בית מקדשך וירושלם דוקא הוא מקום ראוי לשמחת עולם ברבוי שלמי הגיגה ושלמי שמחה הנאכלים בכל העיר וכמהו מהיכליך על ירושלם לך ויבילו מלכים שי כי השרים העליונים יעלו רשות מההיכל העליון המכונים כנגד ירושלם של מטה לשלוח גלויות ישראל בצבצים ובכרכרות לא שתהיה לשרים כניסה במרום בהיכל הקדש אלא משם תצא להם במקומם השרות בתוכה במצות המלך העליון ב"ה. וידוע כי ההיכל בכל מקום הוא תוך העיר והיכלך האמור בפסוק זה הוא היכל עליון כדאמר מכוון על ירושלם של מטה לא בתוכה דלא איריא ואבע"א דעל ירושלם של מעלה קאמר

של עולם מכאן ואילך השני חלה לראשון והשלישי לשני, אלמא תנן המצניע לזרע ולדוגמא ולרפואה ותנן שלש נשים עסיקות בבקצ אחת לשה זאת נוטריקון לוז שם העיר ול' לראשונה דוקא והדר אחת עורכת ואחת אופה עיין תקוני הזהר דף ק"ח, ושלוש ארונות עשה בצלאל. עוד לוז שם העיר ס"ת רמ"ח אברים בהחשב הכולל שהוא הלוז עצמו ועם לראשונה ר"ת שס"ה גידים כנגד ימות החמה ואותיות אמצעיות אלקים ראשון בסוד אני אמרתי אלקים אתם, ויובן גם כן סוד נצחיות הימים דאינון קריבין קמי מלכא עלאה לצדיקים בסוד לא זזה שכינה מכותל מערבי כי אדם קדמאה הוא הגורם גשיות שם הרושם דשכינה רב בסוד גאות אדם ששפילנו לשבה רב למי שנותנו, כי כשם שנשמת אדם מתלבטת בכל יום לצאת אלא שכבינה שכינה משקיט אותה, כך כבוד שכינה היה מתלבט להסתלק כדכתיב אלך אשוב אל מקומי לולא אדם קדמון, הדרן לשמעתינן, דע כי אפי' בחומר השפל שבמציאות והוא הדומם אשר אין שום רושם נשאר בו מהתחלף הצורות יום יום אמרינן בפרק הגזול נסכא ועבדיה זוזי לא קני מאי טעמא הדר עבדי להו נסכא וקררו ליה שני ההוור לברייתו, זוזי ועבדינהו נסכא קני זאם הדר עבדיה זוזי אחריני נינהו. הא למדנו יתרון הנסכא שהוא החומר על הצורות המשתנות דאינון זוזי שזה גומר את הקנין והצורה לא כן משום דעבידא דבטלא, והוא מבואר:

כתבי הרמ"ע מפאנו - ספר יונת אלם מהדורא בתרא מכ"י - חלק ד' פרק כ"ב

ועוד כל היכא שאנו צריכים לכלול מלכות ביסוד כגון באריך ובאבא אז בלי ספק יהיה הרובע מלבד וביניקה שנעשו לו ז' שבע קצוות והיא גדלה עמו אצלו ממש כי יש לה שם בחינה קבועה אשר איננה יורדת אפילו עם המעוט בסוד לא זזה שכינה מכותל מערבי אחוריו של זעיר שהוא כותל האחוריים משותף לבת זוגו בסוד ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך, ובהכנסת המוחין מאימא לזעיר שעלו חפ"ת שלו להיות חב"ד אז גם נוקביה הושלמה לו להיות פרצוף שלם בעלת ז' קשר לתפלין של ראש והנה אריך מחצי ת"ת ולמטה הוא נשמה של זעיר במלא קומתו וכן העטרה של יסוד אריך הוא נשמה לנוקביה הרי כל קומת אריך מכתפיו ולמטה מאירה בתוך ד' פרצופין של עולם האצילות וכלולה בתוכם מראש ועד סוף ואור המאציל מחיה את כולם:

וחומר כמ"ש אלה אלהיך ישראל ולא אמרו זה אלהיך ולכן יבא הוהב ראשון א' של אחד שכאלו ה"ג תרומות ויהי' עם שאר המינין כמנין אחד לכפר על הפירוד הנ"ל הנעשה ע"י זה העגל:

כתבי הרמ"ע מפאנו - מאמר מעין גנים - חלק ראשון - יונת ברכת המזון

ודע כי ציון היא בגימ' מלך אלקיך ללמה כי כשם שהוא אלקיך ציון תמיד אפי' בשעת החורבן שאף כשהן שוממין בקדושתן עומדים כך ימלך לעולם ותגלה מלכותו תמיד.

כתבי הרמ"ע מפאנו - ספר יונת אלם פרק פ"א

ועוד כל היכא שאנו צריכין לכלול מלכות ביסוד כגון באריך ובאבא אז בלי ספק יהיה הרובע מלבד וביניקה שנעשו לו ז' קצוות שלמים נעשית מלכות במדת יסוד ות"ת עצמן והיא גדלה עמו אצלו ממש כי יש לה שם בחינה קבועה אשר איננה יורדת אפי' עם המיעוט בסוד לא זזה שכינה מכותל מערבי אחוריו של זעיר שהוא כותל האחוריים משותף לבת זוגו בסוד ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך ובהכנסת המוחין מאמא לזעיר (שלילו) [שעלן] חפ"ת שלו להיות חב"ד אז גם נוקביה הושלמה לו להיות פרצוף שלם בעלת ז' נקודות ועלתה עמו בעלייתו של בעל היתה עמו בסוף הדעת בסוד דלת דא' קשר לתפלין של ראש והנה אריך מחצי ת"ת ולמטה הוא נשמה של זעיר במלא קומתו וכן העטרה של יסוד אריך הוא נשמה לנוקביה הרי כל קומת אריך מכתפיו ולמטה מאירה בתוך ד' פרצופין של עולם האצילות וכלולה בתוכם מראש ועד סוף ואור המאציל מחיה את כולם:

כתבי הרמ"ע מפאנו - ספר יונת אלם מהדורא בתרא מכ"י חלק א' פרק י'

ומכאן יבין סוד הלוז אצל תחיית המתים כי יש במלת לוז תמורת את בעש"ל פ"א דעפר והלמ"ד תמורת ר"ש בפסוק ועץ איש באלמנותיו שפירושו בארמנותיו אלא שזה כהרבנן זה בישובן, והוא סוד טב למיתב טן דו בנן רבתי שהוא בגי' מתב ארמלו, ואם נוסף א' במלת טאן היינו טיפוטיה שמשלים מנין תש"ך וכשם שיש לוז לגוף ישנו גם כן לפנש ריה ונשמה וממנו יקח לחלק חבירו בהבראו. והנה לוז בגי' חלה שזמן הרמתה משתגלגל בחטים לצדיקים ותטמטם בשערים לרשעים וצריך ל.. כבוד. והנה אדם חלתו

שהיכל דהתם גבוה מהעיר גם הוא וזה פשוט. הדרן למלתין כי מדרכי המוסר יאת אלינו שלא להתהר ולומר שהמקדש התחתון יוסף עז ותעצומות במקדש העליון אלא בעיר העליונה זוקא שההבדל בין עיר למקדש יסבול זה לפיכך יצדק אומרנו בתחנה שיביאנו לציון דידן למען כבוד והדר נעטר לה לעיר הקדש העליונה אבל ירושלים של מטה אינו רחוק שתייחס להיות בית ומכון בתחתון אל המקדש העליון להגדיל המעלות הטובות אשר למקום עלינו וידוע דהא והתם ציון וירושלים כחא אולין והוא טעם תנית האמור של זה בזה ואין להקפיד מעתה ביניהם בקדמה ואיחור כלל. ואפשר לפרש בכלל הדרוש כי **ציון של מטה כחו יפה לקדש בקדושתו כל העיר של מעלה וירושלים של מטה כלה נמי קוללת ריח טוב מהמקדש של מעלה** אילו מהכא להכא ומהתם להתם פשיט מימרא בעי אלא רבותא קמ"ל. וכתבי לפני ה' כי בא כי בא א' לעיר וא' למקדש וא' לירושלים הבנויה במרום וא' לעיר שחברה לה יחדו. או א' למקדש של מעלה וא' של מטה. ודע כי מצודת ציון היא מקום למטה אצל המקדש מקבלת אליו ומכוונת נגדו והוא כבודו שיהא בית המלך שומר את בית ה' לא שהוא צריך שמור אלא דרך כבוד כמו שעושים להיכל מלך ואפשר שהנביא קראה מעיקרא מצודת ציון ע"ש העתיד שיבנה שלמה את ציון מקביל אליה. או נאמר שמן העקדה ומברית בין הבתרים ומאדם והבל ונה שקדמו להקריב שם קרבנותיהם הוקבע השם החביב ההוא אל מקום מקדשנו להקרא ציון והנה כאן במאמר הזה הושלם המכוון ליהזקרה באותו הפרק הנכבד יותר בדקדוק מה שנכתב במאמר המלואים ומקרא מסייענו ואעפ"כ משנה ראשונה לא זזה ממקומה כי אין מדרש בכל מקום בלא חדוש יעניין שם:

כתבי הרמ"ע מפאנו - מאמר היסודות

ודע כי כל המרחק שבין הכותל מערבי שבמקדש עד מערב העולם רוח אחת היא גם המרחק שבין כותל הדברי המזרחי עד מזרח העולם רוח אחת וכן לארבע רוחות אשר המה מצעין (אבל) [אבן] שתי (בניהם) [בניהם] שהוא בעולם כמו (הלז) [הלב] באדם סוד ה' ליראיו נמצא תחלת המערב מן הכותל שהוא מערבי לאבן שתי עד סוף מערב העולם. וההיקף לשאר. וישם שם בגן שהוא (במזה) [במזרח] את האדם אשר יצר למען יכונן דרכיו לעומתה כי הא דתנינן היה עומד במזרח יכוין פניו למערב:

ודע כי השכינה מרכז ליתר המדות האלקיות והאדם שהוא היכל ה' בטעם זה אלי ואגוהו שאנו מפרשים אהיה לו נזה הנה זה כל האדם מרכז לכל המשרתים בסוד הצר מהלכת (והשבח) [והשבת] מרכז לימים וג"ע מרכז לכללות העולם שגינהם גם הוא חלק ממנו. והטבור מרכז בקומת האדם מכף רגל ועד ראש. אמנם נקודת ציון שבאדם היא מרכז לאור לבושו מן הכתפיים ולמטה כי הנה הראש בגובה קומתו מגולה בלי לבוש. וגם הנה ארץ גזרה שזכרה תורה בסדר יום הכפורים שהוא בית חדרו של צוק דמתני' מרכז לשוממות העולם והן מרכז לגינהם. ומצא הפרש (פשוון אלון) [מכוון אלון] באדם ארץ ישראל והמקדש אשר הוא כאחת ראש עפרות תבל מרכז לעיקר הישוב למעלה מהאופק שלה ומשם אנו רואים כי לסוף דרומה של ארץ ישראל (אין) [אין] שם ישוב ולצפונה אין שם הרים לחזוק הישוב כי שם הבקעה בארץ שנער הוא הדבר שאנו אומרים עולם לאכסדרה הוא דומה לא שנכחיש את הכדוריות. ומשם אנו רואים את ים אוקיינוס מקיף את העולם ויבא עוד מזה. והנפש בכללות (הלקים) [הלקיה] משכנה בלב (בפי) [כפי] המפורסם שהוא מרכז לאדם בבית החלל מכפא דמוחא ועד אטמא שכנגדו ירושלים של מעלה וכתבי וקבצתים מירכתי ארץ:

**ספר השל"ה הקדוש - ספר שמות
פרשת תצוה תורה אור (א)**

ומה שנצטוו על המנורה וכן השלחן, הוא רמז לעדות שהשכינה שורה בישראל. כלומר שזה יהיה סימן להעלות תמיד, שתמיד השכינה לא תזוז מישראל ואפילו בגלותם, כמו שנאמר (ויקרא טז, יז), אני ה' השוכן אתם בתוך טומאתם (שבת כב, ב). והעדות היה בנר מערבי, כי נגזר על כותל מערבי שלא תחרב, ואף בחורבן בית המקדש נשאר קרשם המקדש בכותל מערבי. ורשם הקב"ה זה הסימן שלא תזוז השכינה מישראל, אפילו בעת הגלות שתכבה המנורה ובמשחשים הושיבני, להראות כי אדרבא מהחשך יצא אור ויהיה לנו לעתיד לבוא יתרון אור מהחושך, כלומר מכח החשך דהיינו הצרות והגלויות שהם מכפרים העונות ומזככים אותנו, דבר זה גורם

שלעתיד יתרבה האור ביתרון גדול, והארכתי בדרוש הזה במקום אחר. ועל זה כיון בתחומא שאמר כדי להאיר לך העולם הבא, ואז יבוא השיכה לאומות העולם שהחשיכו אותנו, ולכל בני ישראל יהיה אור ותתחדש הבריאה. וכענין שרמז בריש הבריאה, תהו ובהו וחשך על פני תהום, ופירשו רז"ל בבראשית רבה (ב, ד) על ד' גליות. ואחר כך יהיה אור של משיח, כי יתרון אור הוא מהחשך. וכן לענין השלחן בא הדמו על העתיד בפסוק (ישעיה סה, יג), הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו וגו'. זהו הענין לא לאורה אני צריך כו', כלומר עתה בזמן בית המקדש לעשות הכנה נגד שלמעה, כי אדרבא רומז על לאחר החורבן והאורה יהיה לעתיד. ובתחומא (תצוה ו') א"ר אבין הלוי ב' אתה מוצא כל מי שמבקש לעשות הלונות עושה איתן רחבות מבפנים וצרות מבחוץ. למה, שיהו שואבות האור. אבל חלונות שבמקדש לא היו כך, אלא רחבות מבחוץ וצרות מבפנים, למה, שיהא האור יוצא מן בית המקדש ומאיר לעולם, עד כאן. כלומר שיצא האור מחוץ לבית המקדש לעשות קיום אף לאחר החורבן, ואז מחשך יצא אור. והנה חידוש העולם הבריאה הראשונה יהי אור, והוא כלל כל הבריאה, וזה האור מורה על אור תורה, כמו שאמרו במדרש רבה (ב"ר ג, ה) ויאמר אלהים יהי אור, א"ר סימון, חמישה אור כתיב בפרשה כנגד חמישה חומשי תורה כו'. והנה מלאכת המשכן בפרשת תרומה מתחיל בעשיית ארון, ששם הלוחות שהוא אור התורה, וארון כמו ארון שהוא ארון של כל. ופרשת תצוה מתחיל באור המנורה, ושם גם כן רמזו התורה, כי שמן זית ז"ך, ז"ך הם כמנין אותיות התורה עם הכפולות, וכתית רמז צריך לכתת עצמו לתורה כו'.

**כתבי הגר"מ משקלוב - דרושים על
סדר ההשתלשלות - דף שלד**

כי רוחו של משה ורוחו"ו של משה"ה הכל אחד, כי מה שהי"ה הוא שיהי"ה [קהלת א], ר"ת משה"ה [שער הפסוקים יתרון]. רק רוח"ו של משה"ה גי' תמונ"ת ע"ה, והוא השגת סוד הגוף ונפש"ה ושכל"ה, סוד שלהב"ת נק"י,

לפעמים רביץ לסטרא דא, ולפעמים רביץ לסטרא דא, והכל בסוד הש', טוב הגנון שהוא הפנימיות, וט' חיצוניות עיש'ר עד"ל, וישאל א"א ליקח עה"ה, רק כאשר זוכין לזקחין בסוד ברכת תו"ך ב"ר, פנימיות וחיצוניות, ותמיד העי"ן נפ"ש נחלק לד' פעמים ע' כחות, ע' פנים, וד' פעמים די"ן, וד' פעמים ו', בסוד ב"ד" [כ"ד] בתי דינין, והוא לכל צד שהוא ל"ב פעמים [ע"ב], ב' בסוד מ"ם סתומה, והכל תלוי בנקודה א', סוד אנ"י וה"ו, ג' חל"ם, והוא כמ"ש בזוהר פ' תצוה [קפ].

ספר פתחי שערים - נתיב עולם התיקון פתח ו'

ואחר שנחרב בהמ"ק היה ממש מעין שכיבת הכלים, ונגנו האור ופסקה הנבואה מישראל, ונגנו הארון, ושוב נהגה העליונה נסתרה. וכתוב, ואנכי הסתר אסתיר פני וגו', ועזבו להנהגת הטבע של הז' כוכבים שהם ז' מלכין קדמאין, והאורות שבכלים נסתלקו למעלה, סוד בהמ"ק עליון שהיה חתלה מאיר בבהמ"ק תחתון גבה למעלה כמשרו"ל, ואז והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, והארץ ישוב אל העפר וגו', ושלוש ידי זרים בבהמ"ק שהוא סוד הרמה ותולעה שאוכלים בשר הממת כבד, וכמ"ש טבעו בארץ שעריה וגו'. ומ"מ לא היה שכיבה גמורה, שעדיין נשאר קצת תיקון וענף מן הנבואה, כמ"ש בהלום אדבר בו, ורוה"ק שלא נפסק מצדיקים שבדורו. וכן נשאר קצת מהנהגה שלמעלה מן הטבע לקיים ישראל בגלות, כמ"ש הן הן גבורותיו כו', ואף גם זאת וגו'. וכן נשאר מבהמ"ק כותל מערבי ששם השכינה שורה. ומ"מ הסט"א הולך ומתגבר בכל יום, וישראל יורדים יותר למטה, ואין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה. וכתוב אחרתיו לא ראינו וגו'. שכל אותות הוא מסוד מ"ה החדש שמתגלה ב'סוד שנקרא או"ת כידוע. והרשעים גוברים בעולם ומתרבה המינים ואפיקורסים המכחישים השגחה ונבואה ותיקון העולם בביאת משיח, כמו שאנו רואים בעוה"ר בעתים הללו. והכל מחמת העלם האור הראשון, כמ"ש שמש וירח קדרו וגו':

ומתנהגים ישראל בהסתר פנים היותר גדול למאד, ונשארים תחת השמש עד שיבוא משיח, ואז יהיה גילוי האור כמ"ש וחסרה הלבנה וגו' כי מלך ה' צבאות בהר ציון. וכתוב לא יהיה לך עוד השמש לאור ויומם

פעמים בזה, והקיר עצמו הוא כותל מערבי [קו"ף יו"ד רי"ש גי' מטרונית"א], י"ב צרופי יקו"ק בסוד מערבי גי' קו"ף יו"ד נו"ן, [קני דמסאבותא [עי' סד"צ פ"ג], וע"י תשובה נעשה בסוד מ"ה חד"ש], סוד שורש צלם במספר בכותל"ל, סוד צרופו צו"ר סל"ע, כולל אר"ן ליל"ה מ"ם שנברא ביום המשי רביעי שלישי, וע"ז צריך לשום עיניו שהוא למטה מכל, חרש את חרשי אדמה, אל"ם צו"ר סל"ע דוגמת מ"ת כמו עץ, אך בעזרת יקו"ק כאשר חפץ בעת רצון גלות הסוד מתגלה על ידו וענני באמת ישעך [תהלים טט], כי הפחות כמוני יענני, ניכר שבוודאי לא למעני רק למענו שמו ית"ש ויתעלה, וזכות אבותינו עד היום יזכור:

וצריך זה לשים לבו למעלה מן העין ועינו למטה [עי' יבמות קה ע"ב], מכל, והיה הוא מכין עם המקום, שהוא מקום סל"ע, ויעלה לרצון בגנת אגוז, ויתחבר בעת רצון, והנה ז"ה גי' ע"ב הנחלק לששים וי"ב, עומד אחר כתלינו [שה"ש ב], והנה הוא אלקינ"ו וזה יקו"ק [עי' ישעיה כה] ויתגלה מאתן עלמין הגנוזים בכסא [זח"א מה"נ צו ע"ב] לנטרים א"ת פרי"ו [שה"ש ח] בסוד ירא"ת אלקי"ם, וגם כי אלך בגיא צלמות [תהלים כג], סוד עצו"ת מרח"ק [ישעיה כה] ח"ם ק"ר, ב' קצוות, עצי הלבנון, לא אירא רע כי אתה עמדי [תהלים כג], וסר צלם מעלהם כי יקוק אתנו [במדבר יד]:

כתבי הגרמ"מ משקלוב - ביאורי הזוהר דת צ"ה

כ' פעמים אלקי"ם לד' בחי', בחי' נפ"ש, להבר עי"ן משפ"ט, והנקודה אמצעית ת"ל פיות, כ"ו ת"ל מערבי, שכל פו"ת פונים בו [שהש"ר פ"ד יב], ד' פעמים עד"ן, להרע או להטיב, פועל אדם ישלם לו [איוב ד], שהאי תנין נקודה אמצעית דלעילא, סוד התלי, קסטריר"א [עי' זח"א קכה], סוד עתי"ק, וכן איש שע"ר,

בסוד קו"ן הב"ל ש"ת, ונבוא"ה גי' אד"ם חו"ה, גי' נבוא"ה, היה בסוד אספקלרי"א המאיר"ה, כמו ציו"ן ירושל"ם ממ"ש שהי' פנים בפנים, כמו כן פנים [בפנים] דבר יקוק עמכם [דברים ה], הגם שהיו אחר באחור, דיינו בבחינת העולם, כי כאשר נגלה הפרכת הותרו הבין כו' [עי' תענית כא ע"ב], ואפילו בהר סיני במשוך היובל כו' [שמות יט], ולא היה הקדושה רק בעת שהיתה השכינה שרויה שם, משא"כ בית המקדש, והשימותי את מקדשיכם [ויקרא כו] אפי' כשהו שוממין בקדושתן הן עומדין [עי' מגילה כה], וגם לא היו מגלין רק בחי' י"ג מדות דפנים, אבל לא י"ג מדות דאחור הכתובים למעלה, לכן בין רוח"ו ש"ל משי"ה ורוחו של משי"ה חילוק י"ג במספר, לומר שבמי משי"ה גם י"ג מדות דאחור יהיה על שרשו ביע"ר אנפ"ן נוקב"א, גי' ירא"ת יקו"ק וכן גבור"ת יקו"ק:

כתבי הגרמ"מ משקלוב - ספר רוז דמהימנותא דף ג"א

וכשיתדבק בד' הויר"ת יהי' סוד מער"ב י"ם, כלל הצד"ק, צפו"ן דרו"ם קד"ם, כת"ר הנ"ל, ויתבבק נפש ביקו"ק בסוד כות"ל מערבי", מחובר תור"ה ג"ן עד"ן בסוד הגדול יקו"ק בנקודת אלקי"ם, ולכן י' של מערבי, כי זהו שורש הנקודה שמתייחד נפ"ש ביקו"ק, בכות"ל מערבי"ב, סוד י"ם, וזה הנקודה הוא י' של יראה, יראה [שמות כג], דרך כו' [עי' הגיגה ד ע"ב] בתבל ארצו [משלי ח] בלב"ת א"ש [שמות ג], אשר משם נמשך נפ"ש הג"ר ג"כ, בסוד יו"ד רא"ש אל"ף ה"א, מטטרון מיטטרון, כלל האבות, כמ"ש למעלה, אך הג"ר שפח"ת שרה, ובבואה לבאר שבע ותתע [עי' בראשית כא], אבל יצחק ויעל משם בא"ר שבע [שם כא]:

כתבי הגרמ"מ משקלוב - ביאור משנת חסידים דף ר"ג

אבל בתפלה ח"ו וה"ו שום דבר ותמונה על דעת שום אדם, אלא אל הקיר מקירות לבו [ברכות י ע"ב], שורש אדו"ן כל האר"ן בסוד צבאות, אות בצבא שלו, וע"ל צב"א יקוק אדני אלקינו, והן בג' בחינות ביע", שורש פנימי הנעלם מעין כל, אשר בירייה מאוד נקרא קיר, במקרה פעמים בזה

החיים ורוח שבו, שע"י יקום בתחיה, כמו כן נשאר רושם כותל מערבי, שבו ניצוץ מהשראת שכינתו יתברך, כמ"ש "הנה זה עומד אחר כתלו", והוא בית אל, ולו שם העיר לראשונה".

סמ"ג - חלק מצות עשה - מצוה יט

בתי כנסיות ובתי מדרשות (מגילה כח, א) שחרבו בקדושתן הם עומדים שנאמר (ויקרא כו, לא) והשמותי את מקדשיכם אף על פי שהן שוממין בקדושתן הם עומדים, ואמר רבא בפרק בתרא דמגילה (כו, א) שבת הכנסת מותר להחליפו ולמוכרו אבל לא שוכרין אותו ולא ממשכנין אותו מפני שעומד בקדושתו ונמצא שנהנין ממנו בעודו בקדושה וכן כשסותרין בתי כנסיות לבנותה מותר למכור ולהחליף הלבנים והעצים אבל להלוותם אסור מטעם שאמרנו, ובתים שמתקבצים שם עראי להתפלל אין בהם חומר קדושה:

סמ"ג - חלק מצות עשה - מצוה קס"ג

ואף על פי (עיי' יבמות פב, ב תר"ה ירושה) שהלכה היא בקדושת שאר ארץ ישראל לענין שביעית ומעשרות קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא כאשר בארנו לענין התרומה והמעשרות (עשה קלג דף קצו ע"ג) חילוק גדול יש ביניהם שקדושת המקדש וירושלם מפני השכינה ושכינה קדשם לעולם ועד והרי הוא אומר והשמותי את מקדשיכם ואמר חכמים במסכת מגילה (כח, א) אף על פי שהם שוממים בקדושתן עומדין ואומר זאת מנוחתי עדי עד ובתנחומא (ויקרא ו') הוא אומר בין הרב בין שאינו הרב שכינה שם שנאמר (מלכים א - ט, ג) והיו עיני ולבי שם כל הימים ואומר (תהלים ג, ה) קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה, אמר ר' אחא לעולם אין שכינה זזה מכותל מערבי שנאמר (שה"ש ב, ט) הנה זה עומד אחר כתלנו ואומר (חבקוק ב, כ) וה' בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ, ובספר התרומה (הלכות ארץ ישראל) כתב דקדושת הבית והעיר קיימת מדכתוב (ויקרא כה, ל) אשר לו חומה אף על פי שאין לו עכשיו, אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוש רבים.

באריכות שהתפשטות הארץ היה לפי ערך התפשטות הקדושה בה שהיתה לפי ערך המקום ולפי ערך המעשים, והוא תלוי ג"כ בסוד בנין הנוקבא, שכ"ז שהיו עושים רצונו של מקום היתה מתרחבת בסוד פרצוף, וכשחזרה בסוד נקודה ונתמעטו המאורות, אז לעומתו גם בארץ למטה נתקצרה בסוד נקודה ונחרבה, ולכן גלו ישראל ממנה:

בית עולמים - דף קכ"ט ע"ב - ד"ה סוד

ומ"ש להעלות נר תמיד כי עינא דע"ק הוא פקיאח תדיר דלא נאי'. ובזה תבין עומק דברי רז"ל מ"ש שהעלאת נרות של אהרן נשאר קיים לעולם והוא מ"ש שהשגחת ע"ק אינו נפסק לעולם זו"ס הדלקת הנרות מערב עד בוקר כי בלילה אז סוד הדורמיטא דאז הנוקבא עלמטא שפירתא דלית לה עיינין לכן צריך להאיר קצת הארה משרוש ע"ק מעינא פקיאח לצורך קיום העולמות ובזמן שהיו עושים רש"מ אז לא היה מסתלק הארת עינא פקיאח מז"א כידוע ולכן לא כבה נר מערבי וזו עדות שהשכינה שורה בישראל וז"ש וכי לאורה הוא צריך כו' אלא עדות היא כו' שבאמת בע"ק עצמו אין שנוי ותמיד עייני פקויות רק שהשנוי הוא לתתא בזו"ל שלפעמים מסתלק מהם הארת עינא פקיאח וכמו שית' בסמוך בתקונו עיינין דז"א בעז"ה:

ספר שיח יצחק חלק א - דרוש בענין ב' נבניו של ויהי בנסוע וכו'

קצו) והנה בעת שהגיע זמן בהמ"ק ליחרב. היה בו ענין מיתה ממש. שהרוב תשוב לאלהים, והוא בהמ"ק של מעלה שגבה למעלה, והגוף ירד למטה, ודרכו בו משמים בפ' חלק, ולכן יצתה בת קול ואמרה 'קמחא טחינא טחנת', ונמצא שבאמת לא שלטו ידי זרים בקדושת המקדש, רק בגוף חומתו שבו, ונמצא שנענין חורבן בהמ"ק הוא בגדר מיתה ממש שנסתלק רוח חיים שבו, וכמו שאנו מקוים שהמתים עתידים להחיות, ויחזור נשמות לפגרים מתים, כמ"ש 'מד' הרוחות באי הרוח ופתי בהרוגים האלו', וכתבי 'ונתתי רוחי בכם וחייבתם', כמו"כ עתיד בהמ"ק לחזור להבנות, ויתחדש רוח חיים בו, אשר לא יהי' נחרב עוד, כמו המתים שעתידי הקב"ה להחיותם, שלא יהיו חוזרים לעפרם, ושליטת הזרים בבהמ"ק הם הרמה אשר שולטת ברקבון בשר המת, שנשאר עצם אחד שנקרא לוז, שבו נשאר הבלא דגרמא, איזו הארה מנפש

וג' והיה ה' לך לאיר עולם. ולכן אז יהיה גילוי הנבואה כמ"ש ושפכתי רוחי על כל בשר ונבאו בניכם וגו'. וכן הנהגת הנפלאות כבזמן משה רבינו עה"ש כמ"ש, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות:

ספר פתחי שערים נתיב פרצוף נוקבא דז"א - פתח לב

ובזמן החורבן, אז גרמו העונות להחרוב המקדש, ונשאר ממנה רק כותל מערבי לבד שלא היו יכולים האויבים להחריבו, וזה היה סימן שעתיד לחזור ולהבנות, כמו ענין הלזו באדם שאינו כלה בקבר שנממנו הוא עומד בתחיה, והוא סוד חורבן מקדש העליון נוקבא דקדושה שחזרה בסוד נקודה לבד, שרק מדרגה תחתונה שבה נשאר והוא מציאות קשר מלכותו ש'ת' עלינו לשומרינו בגלות, כמ"ש, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו', והוא במה שאנו מקושרים באמונת יהודו יתברך בכל הזמנים, שדבר זה אינו סר מישראל לעולם אף שאין עושים רצונו של מקום ומרבים לקלוקלים וחשך במאורות שבה, שהמצות והתורה הם הגורמים גילוי מאורות שבה, מ"מ האמונה נשאר קים לעד, שבהם הם נשמרים בגלות ומובטחים לבא לידי תיקון לימות המשיח ולחזור ולבנות בנין הנוקבא פרצוף גמור, כמ"ש, והיה צדק וגו', והאמונה אזור חלציו והיא נקודה אחת שבנוקבא שנשאר קיים. אך ט"ס ראשונות שלה נסתלקו לשרשם בז"א:

זה היה הפרש בין חורבן בית ראשון לבית שני, שבבית שני ירדו ט"ס שלה לקליפה כמשי"ת בסמוך. והענין שכן מצינו הפרש ביניהם שבתורבן ראשון נחרבה א"י וגלו ישראל ממנה, אבל גם אומות העולם לא יסבו בה. כמ"ש רז"ל, ג"ב שנים לא עבר איש ביהודה, וכמ"ש, כי מבהמה ועד עוף השמים נדדו וגו'. אבל בבית שני כשגלו ישראל, נתיישבת ע"י אומות העולם שהיו מושלים בה, וכמ"ש, נחלתנו הנפכה לזרים וגו', וניבא על חורבן בית שני:

והנה ארז"ל א"י ארץ צבי כתיב בה, מה הצבי הזה אין עורו מחזיק כו', וכתבנו במ"א

סמ"ג - חלק מצות עשה - מצוה קסד

וגם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות צריך מורא וכבוד ואין נוהגין בהן קלות ראש כאשר בארנו בהלכות תפילה (עשה יט קב ע"א) וגם צריך להגביה גג בית הכנסת יותר משאר גגין שבעיר במקום שמשמשין על הגגות כדאיתא בפרק קמא דשבת (יא, א) ותניא בתורת הכהנים (בחוקותי פרשה ו) והשימותי את מקדשיכם ורבות בתי כנסיות ובתי מדרשות ובמגילה פרק אחרון (כט, א) ואמרינן ואיה להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות ומשהימותי נפקא לן אפילו עתה כשהן שוממין בקדושתן הן עומדין.

ספר החינוך - מצוה זה

מצות בנין בית הבחירה. לבנות בית לשם ה'.

ועל דרך הפשט על הצד הזה נפרש שריית השכינה במקום ההוא. ואף על פי שהאמת כי אמרו זכרונם לברכה [מגילה כ"ה ע"א] קדושתן עליהם אפילו כשהן שוממין, שמשמע בזה שאין כל סיבת שריית השכינה שם מצד העובדים, אפשר לומר כי אותו המקום בחרו האל לברך בני האדם אשר ברא ממנו. כמו שאמרנו, וכמו שהיה חפצו לשלוח לבני אדם נביאי ההורוהם דרך ילכו בה ויזכו לקיום נפשותם. כמו כן חפץ בחסדיו הגדולים לקבוע להם מקום בארץ שיהיה נכון אל טובת הבריות וזכותם. וכל זה מחסדיו על בריותיו. והקדושה לפי הפעולות הטובות שיעשו שם בני אדם, ואז עם הפעולות הטובות יפתחו מעיינות הטוב כנגדו, כי באמת אינו דומה קדושת המקום בחורבנו לקדושתו בישובו.

ספר החינוך - מצוה קפד

שלא יכנסו הכהנים בכל עת במקדש וכל שכן זרים.

שלא יכנסו הכהנים בכל עת אל המקדש, אלא בעת העבודה. שנאמר [ויקרא ט"ו, ב'] ואל יבא בכל עת.

ונוהגת בזמן הבית בכהנים, ואפילו עכשיו שלא בזמן הבית אמרו זכרונם לברכה שמוהרים אנו שלא להכנס למקדש, ודרשו הדבר מדכתיב [שם ל"ו, ל"א] והשימותי את מקדשיכם, ולא אמר מקדשיכם אשים שממה, דמשמע קדושתן עליהן אפילו כשהן שוממין. וכיון שכן, יש לו למנות איסור זה בכלל איסורין נוהגין היום.

ספר החינוך - מצוה תקסה

שלא יכנס טמא למחנה לוי.

שנמנע כל טמא מהכנס במחנה לוייה שדמיונה לזרות הר הבית.

ונוהגת מצוה זו שלא להכנס טמא בין זכר בין נקבה בהר הבית אפילו בזמן הזה, וכענין שאמר הכתוב [ויקרא כ"ו, ל"א] והשימותי את מקדשיכם, ודרשו בו זכרונם לברכה [מגילה כ"ח ע"א] קדושתן עליהם אפילו כשהם שוממין, וכמו שכתבתי למעלה:

ספר חרדים - פרק ס"ן

צ"א תקע יתד חזקה אצל כותל מערבי, ויתד בלבבך אחוזות קשורות יפה בחבל קלוע בשלש קליעות. א) אהבתו בלי פירוד, בתבלי אדם אמשכם בעבותות אהבה. ב) עסוק בתורה. ג) עבודת המצות:

ספר יערות דבש - חלק ראשון - דרוש

י

והטעם נראה, דיש להבין במה שנאמר בקרא [איכה ב. ג] השיב אחר ימינו, וכן נצב אחר ימינו, ומה היא זו, אבל כבר אמרו, שלא זוה שכינה ממקומה עד שעושה רושם, הרצון, כי מ"מ קצת השרה שכינתו במקומו, וכמו שאמרנו (מגילה כח, א) ע"פ ששוממין קדושתן עליהן, כי מ"מ השכינה נשארה והיא בכותל מערבי, כי שם יתד נאמן ושריד שתשרה שם השכינה, כדדרשינן [שהש"ר פ"ב-י] הנה זה עומד אחר כתלנו, זה כותל מערבי שלא זוה שכינה ממנו, וכבר נודע כי אחר וקדם פירשו, קדם מזרח, אחר מערב, והוה כוונת הקרא, כי ימין ה' שהוא חסדו והשפעתו נצב אחר היינו למערב, כי סילק שכינתו מכל הבית, אבל השיבו על מערבי ושם עדיין קדושת כבודו, והוה אם תשכח לירושלים, להיותך חושב כי כבר חלף קדושתו מבלי ששיר בעו"ה והרי הוא כמת נשכח מלב, תשכח ימינו, כי ימינו עומד במערב, ובזה אי אפשר לשכות, כי עדיין רוח קדשו שם:

וזהו מאמר הגמ' [גיטין לו ע"ב] עדיין חביבותן גבן, דכתיב נרדי נתן ריחו, ולא כתיב הסריח, והוא דנודע דסביב רשעים יתהלכו, תיכף בסילוק הקדושה תנוח השוממה, ולכן בבנות ישראל ונסתלק קדושתו יטמא, משא"כ קברי עכו"ם, ואין

לך סרחון גדול ומוזהם מהשריית הקליפות, הן מקום אשפה וטינוף ועיפוש המויליד סרחון, ולכן אילו אין ח"ו חביבותן גביה שהיה מסלק שכונתו מכל וכל, היו הקליפות שוכנות שם והיה כתיב הסריח, אבל שברוב חסדו עדיין יש לו חביבותו עלינו, ולא סילק לגמרי רק שורה על כותל הנ"ל, אין מקום לטומאה לחול להדיא, ולכן לא כתיב הסריח, וזהו אצל חורבן בית המקדש. אבל כהעדר תלמיד חכם וצדיק, לא נשאר שריד, כי כולו הלך ילך ואין כאן שירור בעו"ה, ותיכף יחול סטרא מסאבא, ולכן אמרו חז"ל (סוטה מט. סנהדרין צט). חכמת סופרים תסריח, הודיע לנו כי באיבדן חכמים, שמה קיבנו הנחש וכת דיליה עד שיסריח, ולזה קשה סילוקן של צדיקים ויתר מתורבן בית המקדש:

ספר יערות דבש - חלק ראשון - דרוש

יז

והנה יש מקום לומר, לפי מה דמחלק הרמב"ם [פ"ו מהלכות בית הבחירה הט"ז] בין קדושת מקדש לקדושת ארץ ישראל, דמקום השריית שכינה לא בטלה, דאע"פ ששגם, לא זוה השכינה, וכבר נודע דעיקר מדרשינן וכבוד ה' מלא את הבית [דה"ב ז, א], דהיינו היכל ולא עזרה כבוד, א"כ י"ל אף קדושת עזרה בטלה והותרו בנות, מכל מקום ההיכל שהוא מקום שריית שכינה לא בטלה, וא"כ אתי שפיר דבהיכל דעשו קלעים לפנים מעובי חומות דלא בטלה קדושה, ועשיית קלעים מבואר טעמן שלא יזונו מהיכל, וזהו צריך לומר לכולי עלמא אפילו למאן דאמר בטלה, דאם לא כן למה עשו מבפנים וכמ"ש רש"י, אבל בעזרה דעשו קלעים, מאי צנועותא שייך שם בחצר, ועל כרחק משום בנין דבטלה קדושת מחיצות ולא קדשה לעתיד לבא, רק לפי מה דתנן במשנה דובחים (פרק יד, ה). משבאו לירושלים כו', לא היה להם עוד בית והיא היתה הנחלה, ואמרינן דירושלים היתה לנחלה, דכתיב היה לי נחלתי כאריה ביער, ומבואר בסוף מדות (פ"ד מ"ז) דכיניו אריה מוסב על ההיכל, דהיכל צר מאחוריו ומלפניו היה רחב ודומה לארי, שנאמר (ישעיה כט א) הוי אריאל קרית הנה דוד ע"ש, א"כ אילו יש סלקא דעתא להבדיל בין היכל לשאר עזרה וירושלים, אין להביא אריה מקרא דנחלה, המוסב על אריה שהוא היכל, לקדושת

עזרה לומר שאין אחריה היתר, ועל כן צריך לומר דאין הפרש:

ספר קב הישר - פרק ג

וקבלתי בשם חסיד אחד שזיהו מדקדק כשאמר אמני יהא שמייה רבא וכו' לכווין את רגליו להדדי כמו בתפלת י"ח כי זה אות ומופת שהקב"ה הפיץ מאוד בתפלתו של ישראל כדאיתא במדרש יחזקאל, ראה כמה גבורה הקב"ה מן עולמו ואדם נכנס לבית הכנסת ומתפלל אחורי העמוד ומהפך פניו אל הכותל, ואם הוא בדרך יהדר אפיה לאילן, כי תיבת כותל הוא סוד נפלא הובא בתיקוני זוהר שהוא תיבות כ"ו ת"ל ר"ל כ"ו הוא שם ה', ת"ל קאו על בית המקדש לשם, ולכן צריך האדם לכווין בזה כשיהפך פניו אל הכ"ו ת"ל ואח"כ יתפלל בהכנעה ובאימה, כי כותלי בית הכנסת הם קדושים מאוד ואיר השכינה חופפת עליהם תמיד, ולכן מנהג כשר לנשק הכותלים של בית הכנסת מחמת הקדושה, וראייה ממדרש ילקוט יחזקאל, "ויצא כבוד ה' מעל מפתן הבית", משל למלך שיצא מפלטין שלו והיה מנשק בכתלים מגפץ בעמודים, ואמר הוי שלום ביתי הוי שלום פלטין שלי, כך היתה השכינה מנשקת ומגפפת בבית המקדש הוי שלום ביתי ומקדשי". ועכשיו בגלות הזה הבתי כנסיות הן זירות השכינה ועל כן צריכים אנו לנהוג בבתי כנסיות שלנו כבוד וקדושה, ולא להראות בהן קלות ראש כמש"ל, וכל המתפלל באימה ובריאה ובכונת הלב זוכה לחוות בנועם ה' ולבקר בהיכלו אמון:

ספר קב הישר - פרק צג

"אמר ר' יוחנן אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז שנאמר, "אז ימלא שחוק פיני", אמרו עליו על ה' שמעון בן לקיש שלא מלא שחוק פיו מכי שמע מרבי יוחנן וכבוד וטחול, הלב הוא למעלה, והכבוד מתחתיו באמצע מצד ימין, והטחול מתחתיו מצד שמאל. הכבוד הוא מרמז על שורש של עשו הנקרא אדום לפי שהכבוד כולו דם ולכן נקרא עשו אדום ותבשילו אדום והשר שלו הוא אדום וכילו דין. והטחול הוא מרמז על לילי"ת הרשעה. והלב מרמז על ישראל עם קדוש כי קדושים הם לאליהם. ועל כן לא נטל כל כך דמים כי אם הברור והזך והטהור ומבחין בין דם לדם בין דם נדה לדם טהור. מה שאין כך הכבוד שואב

לגביה כל דם טמא ואינו מבחין בין דם לדם והכבוד הוא תמיד בכעס ועל כן ארז"ל, "כל הכעס כאלו עובד ע"ז" כי כבר כתבתי כי הכעס הוא מצד הכבוד שהוא כח של סמאל שנקרא אלהים אחרים, והטחול הוא מצד לילי"ת שדרכה להתראות לבני אדם בלילה בחלום ובהקיץ כדמות אשה עד שגורמת שיצא ממנו זרע לבטלה ולכן הטחול שחוק. ובהיות בית המקדש קיים אז היה מאיר לישראל שני אורות משני עולמות העליונים שעליהם נאמר "יהי אור ויהי אור" ומשורש העולמות האלו הן נשמות האמהות רחל ולאה וכו' וכו' שתייה בית ישראל ובהם היו מכניעים את הסמאל"ל וזוגתו לילית שלא היה להם שום שליטה לעשות רעה לישראל, ושני פעמים אר"ר גימטריא שחוק"ק, משא"כ כאשר נהרם הבית גרמו העונות שהאורות של מעלה נסתלקו ואז גברו שתי הקליפות הנזכרות היא שחוקת בני בעוה"ז, ולכן אין צאנזה ושחוק"ק בעוה"ז וכשיבא משיחין "אז ימלא שחוק"ק פיני". ומכאן צריך האדם לדעת איך לרצות הבורא יתברך שלא להראות שום פנים שחוקות עכשיו בשעת חורבן כי אסור לנו לשחוק, ואם האדם אינו נזהר בזה אזי הוא נותן כח להטחול לשחוק ומתגברין הב' קליפות הנ"ל, ולא מילוי שחוק לבד אסור אלא גם שאר שמחות שאינן של מצוה אסורות, ואפילו שמחה של מצוה אין להרבות בהם כלל. וכמבואר בדברי חז"ל ראה מ"ש הזוהר פ' תזריע, "ר"ח ור"י הוי אזלי באורח" כד מוט חד חקל חמו חד פטיר' דקוטפא (פי' עץ של אפרסמון) שהיה בדרך לצד ימין, א"ר יוסי עטיפא עטיפא דקוטרא דעיני שכיח (פי' כיסוי עשן של שריפת אש חורבן בית המקדש שכיח לפני עיני צדיקים הזוכרים תמיד את חורבן בית המקדש) ". ולכן אין רשות להסתכל בשום שמחה מיום שנחרב בית המקדש, ראה כמה גודל החיוב להתאבל על חורבן הב' ועל שפיכת דמן של ישראל, וצריך אדם לומר "על נהרות בבבל" ולשפוך דמעות על חורבן ב"ה, ושיר מזמור לאספ"ס פ"ו בתהילים על הריגת הצדיקים, כי שערי דמעות לא ננעלו ואין נמחקים לעולם, ויש ברקיע ממונה אחד שמקבל אותן דמעות והוא גם כן ממונה על התפללות של ישראל שזן בדמעות והוא מלאך מן שרי האופנים ושמו ירחמיאל"ל והוא שולט על שש מאות חיות, ואינו דמעין אחרנין הוא אותן דמעות הן אראלים עצקו חוצה מלאכי

שלום מר וביכיון, ואינו דמעין דישדון על זכאין כד מסתלקין מעלמין כלהון נגלי לון רתיקין עלאין ומערבי לון באינון דמעין דאישדן על חורבן ב"ה ועל דא כתיב "ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים", מאן אינון פנים אינון אילין קדישין עלאין ובתו כן "וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי פי ה' דבר". הכלל כי תדיר צריך האדם להתעורר בלב מר על גלות השכינה ולהתאנח על אריכות הגלות המר, ולשים אל לבו כי בהיותינו על אדמתינו והשכינה היתה שורה בין הכרובים היינו מקבלים הארה בכל יום, והוי ישראל נקראים עם קדוש לה', והיינו קרובים אל השכינה ואל הקדושה והקליפות היו נחבאים ודחופים בעימקי תרום, מה שאין כן עכשיו ישראל הן נדחפים ונספחים ומפורזים בכל פינות וקצוות הארץ, ומכניעים עצמם בגלות בהכנעה גדולה נגד כל אומה ולשון וחולקין להם כל היבשה והלילות היא מחיית ושחוקת כל לב הנהגה גדולה בראותה שהשכינה הן מכניעין עצמן נגד האומות אשר ממש מקוים בנו "כי שחה לעפר נפשיו" וממש אהנו למרמס תחת כפות רגליהם ואנחנו להם לעבדים ולשפחות וכל טרחה של ישראל ויגיע כפן נרשאים עין קצת מן אר"ה בישראל ולוקחים ביד חזקה מידם, ואנחנו בית ישראל מוכים ונהרגים ונשחטים ונשרפים על קדושת השם, והיאך לא יישם אדם אל לבו כל מי שיראת אלהים נוגע בלבו לכווין בתפלתו במקומות השייכים לגאולת ישראל שיגאלנו הקב"ה מידי אר"ה למען שכונת כבדו, וקבלה אמיתית היא בידו, "כל מי שבלבו תדיר צער על גלות השכינה זוכה לכתר תורה", ודע מ"ש האר"ז "זל על מוהר"ר אברהם הלוי שחיבר התיקוני שבת, "שהיה דירתו בצפ"ת תוב"ב ובכל חצות לילה היה קם וסובב כל הרחובות של יהודים, ונתן קולו בקול מר ואמר אחינו בית ישראל הלא ידוע לכם שהשכינה בעוה"ז בגלות ובית מקדש היתה לה שריפת אש וישראל הם בגלות המר וסובלים יסורים עינויים קשים ומרים ונהרגו כמה חסידים וחסידות מחורים ובתולדות זקנים עם נערים בארבע מיתות בית דין, וניתליו ונדינון במיתות קשות ומשונות, ואתם שוכבין על מטותיכם בהשקט ובטח קומו ונצקע אל ה' אלהינו שהוא מלך רחום וחנון אילי ישמע ה' את קול תפלתינו וירחה על עמו שאינה מלידת ישראל, והיה החסיד צועק ולא נתן מנוחה לכל בני העיר והיו קמים כולם בשעה חזא

כבר ואל ידאגו ויחייאשו ח"ו מן הרחמים לומר איה יעלה תפלותינו ואיה יתקשר הבל פה תורתינו, ונתבשרו ע"י הנביא כי נפתחו השמים כמש"ה ואראה מראות אלה"ם, וממש פתח הקב"ה כל הרקיעים וא"ל דעו לכם שממש כמו שאני הייתי בא"י כן יצאתי עמכם לח"ל, ומקבל אני את תפלותיכם ומצותיכם ומ"ט, וכן אני מקבל לצאת בגלות עמכם ורקיעים עליכם משא כאתרן של א"י, ובטחו אז בה' והתחנמו במאלבם:

האמנם דרך רדתה הוא כי תצא ניצוץ השכינה עם כל חיילותיה ומרכבותיה רק ניצוץ לבד, כי עיקר השכינה היא בא"י, אמנם דרך פרצה תפריץ פרץ ותצא לארבע רוחות השמים במקום שנופצו שם ישראל. וא"ת אם כן נתבלבל הכל ח"ו, לכן נבאר שדרך פרצה זו אינה פרצת החיצונים להכנס לארץ, כי אותו פרצה היתה בבלול מעלת הפנימיים וחרבן ב"ה וכבר נסתמה כנוכר בוהר, אמנם פרצה זו שפרצה השכינה היא ממש כדרך פתח ההיכל לבנת הספיר לרדת לעולם התחתון לא"י כן ממש פרץ הקדושה בהקליפות ונתלבשה בלבושים וירדה לעולם ולבל ולכל המקומות, כמש"ה למענכם שולחתי בבלה. ואפילו אם איש אחד פרטי עובר בגלות, השכינה עמו מש"ה אם היה נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו', ודקדק אמרו משם יקבצך כי [שם] השכינה עמך:

אמנם הפרצה יהיה כמו שיש מחוזות וגבול לפרצה זו שהם ת' פרסה דא"י, וזוהו דהיינו השכינה יכנס וישתרבב למטה כן דרך הגבול הזה הישר נוכח היכל לבנת הספיר באלכסון ישתרבב שכינה ותתלבש בסוד היכלות וחילות הרוחניים שאינם מצד עצמם בעלי המקום, אמנם המקום מיוחס אליהם מצד שאנו בכל מקום אז תשכון השכינה במקום זולת מקום הנ"ל, הנה השכינה תתפשט ותשתרבב דרך אלכסון לתוך אותו השר שבח"ל ולאותו הגבול יעשה לו מהלך ושביל ותתפשט שם, כמש"ה נפתחו השמים שהיה נגדם בגולה, ואראה מראות אלה"ם השכינה שירדה שם והוה דרך ירידתה:

וא"ת א"כ לפירוש זה א"י ות"ל בימי הגולה שוין ואין זכות עתה בא"י ואין שם תועלת ח"ו יותר מבח"ל, כבר פירשו דו"ל ואמרו אינו דומה לפליטתה בחיק אמה וכו', ובבאר עתה איך תעמוד שם השכינה וזהו יתקן הכל. והענין הוא כי השכינה בא"י היא בלי אמצעי כלל שתתלבש בה, רק

כדפרי' בסוד פתח היכל לבנת הספיר, קדושה (זו) מתלבשת בקדושה, זו פנימי לזו, שוכן בא"י ממש, ובקדוש הקדושים שוכן מדרגה העשירי בלי לבוש, ובעזרות גם כן מדרגות הקדושה בלי לבוש ובא"י בלי לבוש ואנו ממש שוכנים באייר הטהור, אמנם בח"ל חלילה שתרד כך השכינה, ולכן נאמר אני י"י הוא שמי וכבודי לא אתר לא אתך, ואיך תתפשט השכינה שהינה ממנה ח"ו הקליפות, אלא הענין הוא כי הנציצות תתפשט עד מקום ישראל, האמנם מתלבש בלבושים הקדושים בתוך החיצונים כדרך שמתלבש משך רוחב גבול א"י, אשר אותן מחיצות הם רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת, אלא גבוליה נוגה לו סביב ומתוכה כעין החשמל, ולכן כל א"י ראוי לנבואה ולאיר טהור אשר מתכנס לתוכה, וחוצה חו"ל סובב ענן גדול ואש מתלקחת, וחוצה לה רוח סערה, והרי הנביא שבא"י לא הוצרך לעבור דרך הקליפות אלו אלא מיד נוגה לו רצופה בחשמל, כמ"ש בישעיה הנביא בשנת מות המלך עזייהו ואראה את ה' וגומר, שראה נקודה האמצעית יושב על סכא רם ונשא וגו', אמנם בח"ל יש בין ישראל לאבריהם שבשמים אותן מחיצות שהזכיר יחזקאל הנביא, ואראה והנה רוח סערה וגו' דהיינו השכינה היא מתלבשת בניגה, כענין שהם, מוח חשמל, סובב לו קליפה שהיא קליפות הגוה, ועליה אש מתלקחת, ועליה ענן גדול, ועליה רוח סערה:

והנה מי שמת בא"י פולטתו בחיק אמו בתוך נוגה, ואם הנשמה היא רעה ח"ו תתגרש משם, ואם הנשמה היא טובה תתקבל היא שם במקורה בהשכינה, אבל נשמת הרשעים צריכון להתנער משם, ואמנם בח"ל הוא בהיפך הדברים כי נשמת הרשעים נשמרים בחוץ מאליהם, ואם הוא נשמת צדיק נפתח שם להם פתח וירקעו קליפות השך ענן וערפל שהם ג' קליפות ויכנסו אל השכינה, וזהו הענין שאינו נזכר בשום נבואת הנביא ענין הקליפות האלו הסובבים אל השכינה, זולת בנבואת אליהו הנביא ז"ל הנזכר בחורב כמש"ה והנה רוח רעש אש וגו', ג' קליפות ואחר כך קול דממה דקה שהוא המוח, וכן יחזקאל הנביא ע"ה זכרם על שהי' בח"ל, אמנם שאר הנביאים שהיו בא"י היו רואים ושומעים מיד את הקול מן השכינה, וזהו שאנו אומרים שהשכינה מתלבשת בהשר הואו ישישראל ויושבים בארצו וכדפרישית במקום אחר:

ובעוד שהשכינה מתלבשת שם בשרי קליפות החיצונים להשפיע מתוכם, כמש"ה שמוני נטרה את הכרמים כרמי שלי וגו', ר"ל הכרמים שהם השרים, כרמי שלי הוא א"י, ועם קדוש לא נטרתי, כי אין יחוד כלל מאחר שהשכינה נפרדת מן הספירות כולם הם בלתי שלימות, כי אין אור הא"ס מתגלה בהם בתוספות אור יותר מכדי חיותם, כי אין כתר משפיע אורו כי אם בהיות חכמה ובינה שהם הכסא שלו בייחודים, והם אינם מתייחדים כי אם בייחוד הת"ת והמלכות והיא נטרדת מכל יחודה וטובותיה ואין בה אור כלל ע"י אותו יחוד שלה, אמנם יושמן אליה ע"י תפלותינו ומצותינו ומ"ט סעד וסמן ועור מעט כדאיאת בוהר בחוקתי. וזה יהיה ענין הנזכר אפילו לנו וישיב א"י שאנו בחיק האם ובסדר הנכון אל המדרגות, כי אף שחרב בית המקדש לא שלטו הקליפות בא"י אלא עד תשלום החורבן ואח"כ נסעו, והגויים הללו היושבים בא"י מיום השכינה והלאה אינם דוחים את השכינה בחורבנה ממנה, אלא תמיד היא עומדת בכותל מערבי, כי מעשי הגויים וחסאתם אינם פוגמים רק חלול שמו בגלות ואנחנו עומדים בחיק האם והיא בוכה עמנו ומנשקת את עפר משכנה כדאיאת בוהר איכה וע"ש חמש"ל:

ספר חסד לאברהם - מעין ז' - נהר מ"ז

אמנם ישראל בזה אינם שוים עם שום אומה ולשון, אחר אשר נבחר אברהם להלקו יתברך וכל זרעו הקדושים, והם מסורים תחת פתח היכל לבנת הספיר שהיא השגחה הפרטית לעולם, שכל השגחת הקדוש ברוך הוא נקשרת עם ישראל בארץ ישראל שהיא נגזרת לפתח היכל לבנת הספיר, כאמרו והיה עיני ולבי שם כל הימים. ובהיות אל בארץ ישראל הרי הם נקשרים עם ההשגחה הנזכרת בלתי נחלקתם להלקים כלל בענין שאינם תחת השר ולא שליה. אמנם בהיות ישראל גולים בעת הזאת לבין האומות והשרים, הנה עיקר השכינה בארץ ישראל ועיקר השגחה בה, שמעולם לא זזה השכינה מכותל מערבי, אמנם ניצוצות שכינה מתלבשת עם ישראל בתוך השר שישראל נתונים תחת ידו, כאמורו ואני בתוך הגולה, ממש ירדה שכינה עמהם, ונטתה פתח היכל לבנת הספיר להתלבש כל כח ההשגחה בשר כשרים, וכן למדי, ולכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם, ולזה ישראל העומדים בח"ל

עובדי ע"ז בהטרה הם, שהם משפיעים לשר ההוא שהם מתפללים על הברכה, ואין ספק שלא יושפע אליה שפע אלא על ידי השר ההוא אשר הם תחת ידו, ולכן נצטוו והתפללו אל שלום העיר, כי בשלומה יהיה לכם שלום, וכן אמר דוד כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת י"י וגו', אחר שגמר בלבו לצאת חוצה לארץ והוכרה לייחד ולהיותו משפיע על כרחו יהיה על ידי השר החיצוני, והיינו עבודת אלהים אחרים:

ולכן מעולם לא נשלמה שכינה בארץ ישראל מפני שראובן וגד חצי שבט מנשה שנשארו חוצה, ובהכרח ניצוץ שכינה חוצה עמה, והיינו סוד מראה המזבח שבנו, ולא כן לעתיד, שיי"ב שבטים כולם מיוחדים בארץ ישראל כנודע, וממשיכים עליהם שכינה בסוד שנשמתם שהוא סוד היכל לבנת הספיר ולפנים, מצד האופנים נפשו, ומצד החיות רוחין, ומצד הכסא נשמתין, והם עובדים עבודת התורה, שבסגולה על ידי נפש רוח ונשמה לקשר ההשגחה יחד להאירה עליהם:

ספר חסד לאברהם - מעין ג' - נהר י"ב

נהר י"ב - לבאר חילוק בין נשמת ישראל הדרים בארץ ישראל, לנשמת ישראל הדרים בחוצה לארץ:

דע כי נשמת ישראל הדרים בחו"ל מעולם דסנדלפון הוא עולם האופנים ויקראו בית יעקב, ויקראו עובדים ונק' עבד עברי שחשבונו שנה"ח שהם אותיות נח"ש, והישראלים הדרים בארץ מ' ספירות דיצירה ויקראו בני ישראל, ויקראו בנינים ונקראים בני אל חי. והנה האדם כשהוא בחו"ל היתה לו נפש מעולם האופנים וכשזכה ונכנס לארץ בא לו נפש חדשה מעולם היצירה ומתלבש בתוך הנפש הישנה שהיתה לו, ובלילה הראשונה שישן בארץ יוצאת ב' הנפשות ועולות למעלה, ובחזרה אינה חוזרת אלא החדשה בלבד, ולזה אינה ראויה לעונשין כי לא טאה, ולזה אמרו רז"ל שמוחלו לו על כל עונותיו:

ודע שכל מי שדר בארץ ישראל נקרא צדיק, גם שאינם צדיקים כפי הנראה, שאם לא היה צדיק היה מקיא אותו הארץ, כדכתיב ומקיא הארץ את יושביה, וכיון שאינה מקיא אותו בודאי נקרא צדיק אף על פי שהוא נראה בחזקת רשע. ודע כי הדר בארץ ישראל והולך לדור במצרים אותה העבירה היא גורמת ששר של רה"ב שימשול עליו, וכל מי

שקבל עליו לדור בארץ ישראל כל ימיו ולא לדרת לדור במצרים חשוב עליו כאלו נזחר כל ימיו שהמליכו ביהודו של מקום. ודע כי ארץ ישראל אינה ממכרת מהעבירות הנעשות בה אלא השגות לבד, אבל העוונות הנעשות בה אינם נמחלים אלא על ידי יסורים, או למי שהוא עובר על פשע, והפשעים הנעשים בארץ אין להם סליחה אלא על ידי תשובה ותלמוד תורה. ומש"ל. מסכ"ל:

ספר חסד לאברהם - מעין ג' - נהר י"ג

נהר י"ג - לבאר סוד ירושלים ושאר מקומות ארץ ישראל:

דע כי ירושלים במספר קטן י"ט, ומלכות במספר קטן עולה י"ט:

ושכם היא סוד היסוד כי יסוד רמז ליוסף, ולזה שכם ניתן ליוסף שמתו יסוד:

וטבריה בגי' י"ט, יהוד עולה י"ט עם ג' אותיות והמלה, ומשמעות טבריה מלשון טבור ארץ, וארץ רומז למלכות, ועיקר טבריה רומז להוד, גם טב"ר עולה במ"ק י"ג, שמקבל כח מו"ג מדות:

צפ"ת רומז לנצח, נצח במ"ק עולה כ"ב כמו **צפ"ת** עם הכולל, והנה צפ"ת במ"ק עולה כ"א כחשבון שם אהי"ה, **לרמוז שמתנהגים עם הדר בה בי"ג מדות של רחמים גמורים משם הכתר, ולפיכך היא א' מערי מקלט המציל נפשות**, וגם צפ"ת במ"ק כ"א ועם המלה כ"ב כחשבון כ"ב אותיות התורה, **לרמוז שצפת מוכנת ומזומנת להשיג בה סוד עומקה של תורה, ואין אירי זך בכל ארץ ישראל כאירי צפת, וגם נצ"ח בגי' קמ"ח בסוד אב אין קמה אין תורה:**

מרא"ן רומז לת"ת, כי תרגום של צאן מראנה, וצאן רומז לת"ת, מלשון מרן דבשמיא הרומז לת"ת, ועוד ע"ד ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם, גם כי מרא"ן במ"ק עולה י"ב ועם המלה י"ג, ומדת ת"ת נקרא אמ"ת במ"ק ט' ועם ג' אותיות והמלה עולה י"ג, לרמוז ליי"ג מדות של רחמים הנזכר:

ומערת המכפלה אשר בחברון שם קבורת האבות, וידוע כי היא מעבר לגן עדן תחתון, כי עובר"ר לסוחר בגי' אור"ח לגן, גם לסוחר"ר בגי' חצ"ר לרמוז כי המערה כחצר לגן עדן כאשר יתבאר במקומו בס"ד, וכן עובר לסוחר בגי' תק"ע לרמוז שכל הדר בחברון הוא בטוה, וכן הנפטרים בה ונקברים בה זוכים לעלות נפשותיהם, כי הוא יחד תקוע לעבור לגן עדן תחתון בלי

יעיבוב ולא מי שימחה בידם כדי ללכת לגן עדן בלא צער:

ומלת תק"ע נרמז בתורה ג' פעמים בגי' מקומות, א' באמרו ויעקב תקע את אהלו בהר, והב' ולבן תקע את אחיו בהר גלעד, פי' יעקב תקע ר"ל כוון לתקוע את אהלו ר"ל את אשתו, ומלת את לרבות את עצמו, בהר ר"ל במערת המכפלה שהם שני הרים זו על גבי זו, ב' מערות בהר תחתון וב' מערות בהר עליון, ומלת תק"ע בגי' עובר לסוחר, ר"ל כי מערת המכפלה הוא דרך מעבר לגן עדן כנוכר, וכיון והתפלל ליי"י בכוונת לבו שיזכה להקבר במערת המכפלה הוא ואשתו שכן נגזר ממשות ימי בראשית:

ולבן תקע את אחיו ר"ל שכיון בחכמת כשפיו להעתיק את יעקב שילי זכה לקבר במערת המכפלה אלא להרוג אותו, ולתקוע את אחיו ר"ל אדום וישמעאל שיוכז לעבור דרך מערת המכפלה לגן עדן, שכבר נודע כי ישמעאל ובני קטורה הם נאחזים באברהם אבינו ע"ה, עשו ולאפיו הם נאחזים ביצחק אבינו ע"ה, שאם ח"ו לא נקבר יעקב במערת המכפלה שום א' מישראל לא היה עובר דרך שם, וכל האמות הגלויים עם עשיו וישמעאל היו נכנסים דרך שם על ידי עשו וישמעאל שיש להם אחיזה באברהם ויצחק הנקברים במערת המכפלה, וז"ש רז"ל ולבן בקש לעקור את הכל שנאמר ארמי אובד אבי:

וכן סמא"ל עם יעקב דכתיב ותקע כף ריך יעקב, ודע שכונתו היה לעשות יעקב בעל מום כדי שלא יקבר במערה וכדי שיקבר שם עשו ובת זוגו ולא עלה בידו, שמיד ריפא אותו האל יתברך, באמרו ויבא יעקב לשם, ואמרו רבותינו ז"ל שלם בגופו, כי האל יתברך ברוב חסדיו הפך כוונתו של סמא"ל ותקוע ליעקב ביתד תקוע במקום נאמן להקבר במערה הנזכר כדי לעבור ורעו דרך שם לג"ע:

וכמו כן צפ"ת בגי' תק"ע, לרמוז שכל הדר בעיר צפ"ת יש לו יתרון על כל שאר ערי ארץ ישראל, שהנפטר שם בעבור שהוא מקום גבוה ואוירו זך ויותר מכל שאר ערי ארץ ישראל, במהרה נפשו שט ופורח במערת המכפלה לעבור לגן עדן התחתון. ומש"ל. מסכ"ל:

ספר חסד לאברהם - מעין ג' - נהר כ"ב

נהר כ"ב - במעלת הדר בארץ ישראל בביתא המשיח:

דע כי מסורת קבלה בידינו כי באותו יום כשיבא המשיח עם קיבוץ גלויות לארץ ישראל, באותו יום ימצא בארץ ישראל שבעת אלפים מבני ישראל, ובאותו היום יחיו המתים שבארץ, ובאותו היום יסתלקו חומת האש מירושלים. ובאותו יום יבנה בית המקדש באבנים טובים ומרגליות, ובאותו יום יחזרו המתים שבארץ ישראל בעת חיותם בריה חדשה רוחניים, וכן הו' אלפים הנמצאים חיים, כולם בריה חדשה גוף רוחני, כגופו של אדם הראשון קודם החטא [ואליהו], וישוטו כולם באויר מעופפים כנשרים וגו', וכל זה לעיני אנשי קיבוץ הגלויות:

וכשישראל בני קיבוץ גלויות יראו שאחיהם נעשה בריה חדשה, ופירחים באויר ללכת ולזרו בגן עדן תחתון ללמוד תורה מפי השם יתברך, אזי, יתקבלו בני קיבוץ גלויות דאגה בלבם ודאבון נפש, ויתרעמו למלך המשיח ויאמרו וכי אין אנו בני ישראל כמותם, מאין זכו הם להיות רוחניים בגוף ובנפש מה שאין כך אנו ולמה נגרע:

ואומר להם מלך המשיח כבר נודע ומפורסם שכל מידותיו של הקדוש ברוך הוא מדה כנגד מדה, אותם שהיו בחו"ל והשתדלו לבא בארץ כדי לזכות לנפש טהורה, ולא חשו על ממונם ולא על גופם, ובאו בים וביבשה, ולא חששו להיותם נטבעים בים, או נגזל ביבשה, או להיותם שבוים ביד אדונים קשים, ובעבור שעשו העיקר מרחם ומנפשם ולא מגופם וממונם, לכן חזרו רוחניות מדה כנגד מדה, ואתם שהייתם יכולים לבא בארץ כמותם ונתרשלתם לבא בעבור חמדת הממון וחששתם לממוניכם וגופכם ומהם עשיתם עיקר ומנפשכם ומרוחכם עשיתם טפל, לכן נשאתם גשמיים מדה כנגד מדה:

ולחמדת ממון שחמדתם הנה הש"י נתן לכם ממון בלי שיעור, שכל כסף וזהב ואבנים טובים ומרגליות הנטבעים בים כל הימים, מושבע הים להביא אותם בים יפו תוך ג' ימים לטבעתם, וכל מה שנטבע מששת ימי בראשית עד זמן שלמה הכל הקיא ים יפו ליבשה ומשם נתעשר שלמה, ומה שנטבע מזמן שלמה עד זמן קיבוץ גלויות הכל עתידה ים יפו להקיא אותם ליבשה, והמשיח יחלק אותם לכל צדיק וצדיק חלקו, הה"ד כי שפע ימים יניקו, וגם כל המטמניות שתחת העפר עתידה הארץ להיות נעשית מחילות מחילות להתגלגל

ולהוליד כל אוצרות המלכים, ומוליד אותם לארץ ישראל כדכתיב ושפוני טמוני חול וגו', והכל יתגלה בתוך ארץ ישראל למלך המשיח והוא יחלק אותם לאנשי קיבוץ גלויות לכל אחד חלקו, וישבעו ממון רב לאותם שהקיפדו על ממונם ועל גופם ישארו גשמיים ושבעים ממון, ואתם שלא חשו על גופם ועל ממונם אלא על רוחם בלבד הקדשו ברוך הוא עושה אותם בריה חדשה, ומוליד אותם לגן עדן התחתון כנזכר, וזמש"ל. מסכ"א:

ספר חסד לאברהם - מעין ג' - נהר כ"ג
נהר כ"ג - בסוד תחיית המתים בארץ ישראל:

דע כי יש מסורת קבלה בידינו שתחית המתים של ארץ ישראל קודם לתחית המתים של חו"ל מ' שנה, אמנם כל מי שנפטר בחו"ל ויש לו ממשפחתו בארץ ישראל שהוא כל כך קרוב לו שחייב באבילותו, בין איש בין אשה, יש כח ביד קרובו שבארץ ישראל להתחית כל קרוביו שבחו"ל [להחיותם] כל החייבים להתאבל עליו, וסוד זה נרמז בפסחים בפרק תמיד נשחט באומרם ברוחנו ז"ל עתידין צדיקים ישחיו המתים דכתיב כה אמר ה' עוד יבדו זקנים וזקנות בירושלים ואיש משענתו בידו, וכתיב ושמת משענתי על פני הנער עד כאן, ומה שתלה כח התחיה בזקנה ולא בצדקת. הענין לרמוז לפי שכל הדרים בארץ ישראל נקראים צדיקים כענין דכתיב ועמך כלם צדיקים וכמו שביארנו לעיל, אמנם זאת הסגולה של התחיה צריך שיהיו בני תורה שאקראו זקנים, כאמרו והדרת פני זקן ופני רבותני ז"ל זקן זה שקנה חכמה. מסכ"א:

ספר עקידת יצחק - שער ל"א
ומהידוע כי התנועה הזאת המערבית המיוחסת לו מעידה על זה עדות שלמה, כמו שאמרו (ב"ב כ"ה ע"א) אין עושין בורסקי אלא למזרח העיר. רבי עקיבא אימר לכל רוח הוא עושה חוץ ממערבה שאינו עושה כל עקר, מפני שהיא תדירא, ואסיקנא מאי תדירא, תדירא בשכינה, דאמר רבי יהושע בן לוי בואו ונחזיק טובה לאבותינו שהודיעונו מקום תפלה, דכתיב (נחמיה ט') וצבא השמים לך משתחוים [מלמד ששכינה במערב], ואף רבי אבהו אמר שכינה במערב, דאמר רבי אבהו מאי רואיה, אויריה,

ופרש"י ז"ל אוריה בלשון פרס מערב. ובמדרש (חזית שיר ב') הנה זה עומד עהר כתלנו (שיר שם) זה כותל מערבי. וזה מבואר במראות יחזקאל הנביא (מ"ג) אמר וכבוד יי' בא אל הבית דרך שער אשר פניו דרך הקדים, והוא השער המערבי, ואם שכבר יתרוח הדעת עם האומרים שם (ב"ב) שכינה בכל מקום, וראויותיהם אריות, מכל מקום הא ודאי מילתא היא לקבוע מקום לתפלה, ולהתרחק מכל מחשבה מועלת, כדאמר רב ששת לשמיעיה לכל רוחתא אוקמו. לבד ממזרח, משום דמדוד בה מיני. וסוף דבר, הוא מקום קביעות תפלה לאברהם אבינו, כי הוא לבדו נגש אל יי' ופניו אל היכלו, ועל כלם יצדק מה שאמר יחזקאל (ח') על פושעי בני עמנו אחזריהם אל היכל יי' ונפיהם קדמה והמה משתהויתם קדמה לשמש. כמו שאמר רב ששת דמדוד בה מיני וכבר כיוון לקצת זה הרב המורה (פרק מ"ו חלק ג') כמו שתראה משם:

ספר עקידת יצחק - שער ק"ב

ועל כל זה יצדק מאד מה שאמרו חז"ל מה יפו פעמיך בנעליהם וגו' כמה יפים רגליהן של ישראל שנועלים בשעה שעולין לרגל, בת נדיב בתו של אברהם אבינו שהוא תחלה לגרים, כי זה עיקר גדול שתמשך האומה אחר אביהם זה אשר העיר מזמרה צדקת מעשיו התנועה מהעברייט, לבא לראות את פני ה', והתנועה לשם רומזת אליה, כמו שאמר הנה זה עומד אחר כתלנו (שה"ג) זה כותל מערבי של בית המקדש (מדרש חזית שיר ב') וכמו שהסכימו כלם שכינה במערב, כאשר כתבנו כל זה יפה בפרשת ויגש (שער ל"א).

ספר שם הגדולים להחיד"א ז"ל - חלק גדולים מערכת א' אות ס"ט

(טט) מהר"ר אברהם הלוי ברוכים - ז"ל הוא הקדוש שראה השכינה עין בעין בהקיץ בכותל מערבי:

ולקול הסיפור דכדי שלא יפקפק שום אדם בלבו אני אענה במיטב הארש, אנו מאמינים ודאי בכל דברי רז"ל, לכו חזו מאמרם בילקוט ירמיה סימן ט"ו ע"פ אמללה יולדת השבעה שירמיה ראה

אשה לובשת שחורים וכו' ואמרה אני אימא ציון וכו' ע"ש:

ספר דגל מחנה אפרים - פרשת בא ד"ה דברו

דברו אל כל עדת בני ישראל ויקחו להם שה לבית אבות שה לבית, כי ישראל נקראים שה על דרך (ירמיה נ', י"ז) שה פזורה ישראל והוא שאמר שיעשו עצמם לבית לאבות היינו להיות מרכבה לג' אבהן שהם חסד גבורה תפארת כמו דוד המלך ע"ה עשה עצמו מרכבה לאיתן המדות וחבר עצמו עמם שה לבית היינו שייכנו עצמם בהתכשרות מעשיהם לבית נכון ונשאו שתיהה הגאולה במהרה בימינו אמן. ואם ימעט הבית מהיות משה, היינו שבמיעוט השגות לא יוכל לעשות לעצמו בית ומרכבה כנ"ל, אזי עצה היעוצה היא ולקח הוא ושכנו היינו מקום שהשכינה שורה שם היינו שיחבר עצמו לצדיק שנקרא שכנו כנ"ל והוא הקרוב אל ביתו שיהיה לו לעזר ולסעד בעבודת הש"ת והבן, כדאיתא בכתיבי האר"י זללה"ה על פסוק (משלי כ"ז, י') טוב שכן קרוב מאח רחוק כי הקב"ה נקרא בגלות את רחוק כביכול והצדיק הקרוב דבוק לה' תמיד נקרא שכן קרוב שמצער עצמו תמיד בגלות השכינה כביכול (תנחומא שמות י.) וזהו ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו כנ"ל שהצדיק נקרא שכן קרוב, או יאמר ושכנו על השכינה הקדושה השוכן בקרב האדם והוא תמיד שורה אצל האדם ככותל מערבי שמעולם לא זזה שכינה וכו', וזהו והקרוב אל ביתו והיינו שיתפלל להש"ת ברוך הוא שיהיה לו לעזר ולסעד על דרך (יומא ל"ח:) הבא לטהר מסייעין לו והבן:

ספר ערבי נחל - פרשת בלק

אמנם עם היות שארץ ישראל נעשה ונתקדש למדת ישראל וקדושתם ממש, מ"מ הלא ישראל עצמם לא בכל העתים שוים, כי יש זמן שהם ככובי השמים בהצלחה רבה וקדושה רבה וריבוי עם, ויש זמן אשר נשארנו מעט מהרבה, ואותו המעט דווים וסחופין והקדושה נתמעטה, ואם ראשונים כבני אדם כו', ואם כן לא בכל עת תהיה ארץ ישראל למדתם ממש:

אכן כמשל הנמנעלים שאמרנו כך הוא ממש ענין ארץ ישראל וקדושתה הנמשלת למנעלים

לבושי הרגלים, כי כמו הבגד הנעשה מחוליות אשר פעמים הוא מרווח פעמים הוא מצומצם, שכאשר ירצה האדם יוכל עשוהו, כך הוא ענין ארץ ישראל וקדושתה, כי בהיות ישראל במעלה גם ארץ ישראל רחבה ומלאה, ובגלותו ארץ צבי כתיב בה (ירמיה ג') ודוכתא דהוה ביה ששים רבוא עיירות אפילו ששים רבוא קנים אינה מחזקת, ומה מתקן לחיך דברי ספר ש"כ על התורה, שכתב כי תחת עובי כותל מערבי שם מצומצם ונכווץ כל המקומות המקודשים עד שאפשר להיות שקדושות כל ירושלים מצומצם שם, ולכן אין להפליא שיהיה על מקומות קדושים כאלה בנוי כו' וענין זה מתוק מדבש:

וזהו שאמר הכתוב מה יפו פעמך בנעלים הוא ירושת ארץ ישראל וקדושתה, יפה לישראל אשר אין יופי כפייה, לזה עבור היותה בת נדיב זרע אברהם יצחק ויעקב, ולכן הם עלו במחשבה כמו שארץ ישראל עלה במחשבה ונעשה למדתה, ואם אמנם אינם שוים במעלה תמיד, לזה אמר חמוקי ירכיך הם כמו הלאים כבגד הנעשה מחוליות וכאמור. ולכן אין יופי ונחת רוח שיש לישראל בארץ ישראל הן בעת מעלתם הן בגלותם כיופי אומות העולם היושבים בארץ ישראל, שהם לא ימצאו לעולם נחת רוח בארץ ישראל, כי לא נעשה למדתם כלל, ובל תאמר שמה אין במדה מכוונת כ"כ כמדתו ממש לישראל ואז יהיה אפשר שאיזה אומה תמצא נחת רוח בארץ ישראל, לזה אמר הלא הם מעשה ידי אומן מופלא ית"ש וא"כ כיוון המדה ממש ולכן אי אפשר שימצאו האיובים נחת רוח בארץ ישראל, ואין שום יופי לשוכנים בארץ ישראל וממשיכים קדושתה לעצמם, רק לישראל לבדם וכאמור, והבן כי הוא ענין נכון בע"ה. והרי נתבאר לנו תירוץ לשאלה הראשונה, מה הבדל יש בין ההצלחה הבאה בכיונה ובין הבאה בלי כיונה:

ספר נועם אלימלך - פרשת בהר

ופירוש וכו' ימוך אחיך שהוא השם יתברך הנקרא אח כאשר ימוך מכה עוונת ישראל * ומכר מאחותו היא ארץ נחלתו ובית קדשו ודברו מקדשו ולזה לא נאמר אחותו אלא מאחותו לפי ששכינה לא זזה מכותל מערבי עדיין ואף על פי כן חופץ עלינו אור קדושתו.

ספר תפארת שלמה על התורה - פרשת כי תשא

ועל זה אמר"כ בבנין הבית (מל"א ו, ו) כי מגרעות נתן לבית וגו' לבלתי אחוז בקירות הבית שלא יהא אחיזה להחיצונים בקירות הבית כמ"ש (תהלים קכח, ג) כי לא ינח שבט הרשע על גורל הצדיקים וגו'. אמן:

ספר מאור ושמש - פרשת ראה ד"ה עוד

עוד בפסוק הנ"ל אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים וגו' ואבדתם את שם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלהיכם כי אל המקום אשר יבחר וגו' לשכנו תדרשו ובאת שמה. ויש לדקדק בפסוק האיך אפשר לאבד את המקומות אשר וגו', ותו יש להבין הסמיכות הפסוקים לא תעשון כן לה' אלהיכם וסמיון ליה הפסוק כי אם אגו המקום אשר יבחר וגו' ומסיים הפסוק לשכנו תדרשו ובאת שמה, ומשמע הלילה שלא תעשון כן לה' אלהיכם וגו' רק שם במקום אשר יבחר שם תעשון כן. איך הענין הוא כך כי הנה אם במקום אחד היו שם רשעים וקלקלו את המקום ההוא ואחר כך על אותו מקום באים צדיקים ועובדים שם השם יתברך אז מגרשים כל הטומאה וכל הקליפות שהיה שורה על אותו מקום מחמת קלקול הרשעים, כי הקליפות חיצוניים אין להם שורש ויחוד חלילה לא למעלה ולא למטה וממילא מתבטלים בפני הקדושה כהמס דונג מפני האש וצריכים לנוס מן המקום ההוא, מה שאין כן אצל הקדושה כשעובדים השם יתברך על מקום אחד אזי יש שורש ומקום קדושה הן למעלה והן למטה, כי אנו צריכים לכיון בכל התפלות לארץ ישראל ולירושלים ולבית המקדש ואל כותל המערבי שם השכינה קבוע גם בחורבן הבית כדאיתא בחז"ל, נמצא הקדושה יש לה מקום ושורש הן למעלה והן למטה, ומפני כן אמרו עתידין כל בתי כנסיות ומדרשות שבחוץ לארץ לקבוע בירושלים כי המקום קדושה שהיה שורה קדושה על מקום אחד אין שום כח לשום דבר שבעולם לבטל אותו קדושה מאותו מקום בשום ענין, כי הקדושה יש לה שורש כי הקדושה נמשכה מעשר ספירות קדושות ואורות קדושות עד שהם משפיעים ומאירים

אל שורש המקום. וזהו פירוש הפסוק אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים, פירוש שבאותו מקום שהיו עובדים שם עבודה זרה והיה שורה על אותו מקום טומאה וקליפות חיצוניים אזי כשתעשו רצונו של המקום ברוך הוא כדמחיל הפרשה אלה החוקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות וגו' כל הימים אשר אתם חיים וסומך ליה אבד תאבדון, פירוש כשתעבדו להשם יתברך באותן המקומות אזי יהיה הטומאה ממילא בטל ומבוטל בפני הקדושה וכדונג נמסים בפני הקדושה. ואמר הכתוב לא תעשון כן לה' אלהיכם וגו' לשכנו תדרשו ובאת שמה, פירוש אבל על המקום שעובדים השם יתברך אזי הקדושה שורה באותו מקום ובלתי אפשרי לכתלה משם בשום ענין. ואמר הכתוב הטעם כי לשכנו תדרשו ובאת שמה, פירוש שאנו צריכים לכיון בכל התפלות לשכנו רצה לומר לירושלים ולבית המקדש ואל כותל מערבי כנזכר לעיל, נמצא שיש למקום קדושה שורש למעלה ולמעלה והקדושה לעולם קיימת והבן:

ספר ישמח משה - פרשת פקודי

או יאמר ה' אמר לשכון בערפל (מלכים א' ה יב). דעיקר בנין הבית היה בשביל החורבן והגלות, שאלמלא ורשם השראת שכינתו במקום הנבחר, כאמרם (שמו"ר פ"ב ב') ואף על פי כן לא זזה שכינה מכותל מערבי, ה"ל לא היו יכולים להתקיים, רק על ידי שגם עתה כביכול שורה שם בערפל, זו היא מעמדן ומצבן של ישראל, והבן:

ספר ליקוטי אמרים להגה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זצ"ל - אות ט"ז

וזהו גאולה אחרונה שניתנה לכתוב בגלוי לעמים תכלית ההבדל שבין ישראל דגם בהיות אחתי עבדי אחשוורוש אנו ואין שם נסים גלויים ביד רמה רק בהתלבשות בדרך הטבע שהמלך נעתר לאהבת אשתו מכל מקום רבים מעמי הארץ מתייהדים וגו', שהיה ניכר לעין כל איך כל ההנהגה מהריגת ושתי ולקוחת אסתר הכל היה מאת ה' יתברך לטובת ישראל וגם כעבודותינו לא עזבונו וגו', וכן בענין הקדושה הרוחנית נאמר השוכן

אתם בתוך טומאות ומעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי (שמות רבה ב', ב'):

וידוע דמערב נקרא אחור והוא כטעם וראית את אחורי וגו' דראית פנים זה היה בבית המקדש ובעת תוקף ההתגלות, אבל מכותל מערבי דהיינו בהעלם זה לא זו מעולם דאף בכל ההעלמות וגם כי אלך בגיא צלמות רצה לומר בכל מיני שיקוע של רע המר ממות לא אירע רע כלל כי אתה עמדי דגם שם ימינך תנחני, וכסבורים אנו שזה גריעות וחסרון ובאמת זה תוקף שלימות כי זהו תכלית הבירור שאפילו ישתקע להיכן שישתקע עם כל זה לבו קשור בקשר אמין בה' יתברך שאי אפשר לינתק כלל וכמו שלא יתגלה אהבת הבן לאב כאשר הוא עמו פנים בפנים והאב מטיב לו בכל מיני טובות ואהבות דאין חידוש אם הבן אוהב לאב גם כן אבל כאשר הבן מרוחק מאביו בתכלית שאין נהנה ממנו כלל ועם כל זה לבו נוהה אחריו זה מעיד על אהבתו:

ועל כן לעולם בירור ישראל היה על ידי גלויות וכל גלות ודאי גורם שיקוע ברע ועד שבמצרים הגיעו למה שאמרו ז"ל (ויקרא רבה כ"ג, ב') על פסוק (דברים ד', ל"ד) גוי מקרב גוי הללו וכו' והללו וכו' וזה היה הכנה למתן תורה, היינו כי נתבררו כל כך שאפילו בתכלית שיקוע עצום עם כל זה הם באמת דבוקים לגמרי בה' יתברך וכמו שאמרו ז"ל (שיר השירים רבה א', מ') על פסוק (שיר השירים א', ו') שזופתני השמש דברחיצה מועטת מתנקים כי אין החסרון בעצם כלל, ועל ידי זה זכו לתכלית ההתגלות היותר עצום שהיה בעולם הזה להיות נבחרים לעם מיוחד ומשנבחרו ישראל אי אפשר להם עוד להשתנות ואפילו הגדיל עיונות עד למעלה אף על פי שחטא ישראל הוא (סנהדרין מ"ד ע"ב) ואי אפשר לעיקר ממנו שם ישראל כלל בשום אופן:

ספר דובר צדק להגה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זצ"ל - אות א'

עירובין פרק א' (ב') אשכחן משכן דאיכרי מקדש וכו'. הוא ענין לשם יהוד קודשא בריך הוא ושכינתיה שכתב בתשובות חוות יאיר (סימן ר"י) שלא ידע פירושו. וביאורו הפשוט

כמו שאמרו בריש פרק כיצד מברכין (ברכות ל"ה ע"ב) אביו הקב"ה ואמו כנסת ישראל וענין כנסת ישראל הוא האם ומקור השרוש אשר משם התפשטות ולידת כל חלקי הנפשות מישראל. וידוע חלק ה' עמו שנפשות ישראל הם חלק אלוה. כמו שנאמר (בראשית ב', ז') ויפה באפיו מאן דנפח מתוכו נפח. וכמו שנאמר (ויקרא כ"ו, י"א) ובתתי משכני בתיככם אני ה' השוכן אתם. הוא חלק אלוה ממש השוכן בקרב כליות ולב נפשות ישראל. והוא דנקרא שכינה בכל מקום. כמו שאמרו (מגילה כ"ט.) גלו לבבל שכינה עמכם וכו'. ובסנהדרין (מ"א.) שכינה מה אומרת קלני וכו'. לפי שהוא התגלות ה' השוכן בתוך בני ישראל ובקרבם לעולם. ומעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי (שמות רבה ב', ב'). היא הכותל ששם שקיעת האור. רצה לומר כותל שסמוך לשקיעה והוא לפנות ערב ועת חושך השכינה לא זזה [מכותל שהיא המשען לאיש] כמו שאמרו (יומא נ"א.) השוכן אתם בתוך טומאותם גם כן. כי נפשות כל ישראל אחוזים וקשורים כבשלשלת כידוע מה שנאמר יעקב חבל נחלתו (עיינ במדבר רבה ט', ז') עד שהתגלות אור אלוה בהעלם והסתר וצמצום גדול אין נעלם מכל לב איש ישראל אף הפחות שבפחותים יש בו חלק חיים אשר חלק לו ה' מחלק אלוה ממעל. ונקרא בכל מקום השכינה בלשון נקבה כי היא במדריגת אם כנ"ל:

ספר פרי צדיק קונטרס עמלה של תורה להגה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זצ"ל -

אות א'

דרך יעקב שמטתו שלימה ואין בו עוד שום פסולת קראו לבית המקדש בית שקדושתו קיימת וקביעא לעולמי עד דקדושתו גם כשהן שוממין. ומעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי (שמות רבה).

ספר ליקוטי מוה"ר"ן - מהדורא בתרא סימן ט"ז

"בראשית לעיני כל ישראל". כי יש ענין דמכסין על עינא, שהם רומי רבתי ורומי זעירתא, כמוכא (בריעא מהימנא, פניחס דף גנב). וזה בחינת (קהלת י"ב): 'וישבו העבים

אחר הגשם" זה מאיר עינים, שהולך אחר הבכיה. כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת קנא:), שעל - ידי הבכי הולך ומסתלק מאור עינים. וזה בחינת שקיעת האור במערב, כי במזרח המה זורחת ובמערב שקיעת, נמצא שמערב הוא שקיעת האור. וכל זה על - ידי בחינת הבכי, שעל - ידו מסתלק מאור העינים כנ"ל, שזה בחינת שקיעת האור כנ"ל. כי מערב ראשי - תבות: "רחל מבכה על בניה" (ירמיה ל"א), (כמוכא בכתבי האר"י"ל), כי שכינה במערב (בבא - בתרא כה), והשכינה בוכה ומיללת, כביכול, על ישראל, בחינת (ירמיה ל"א): "רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה כי איננו" שהיא בוכה על צרת ישראל, המפזרים בגוים ואינם על מקומם. ועל - כן שקיעת האור במערב, כי על - ידי הבכיה מסתלק מאור עינים, שזה בחינת שקיעת האור כנ"ל. וזה בחינת 'כתל המערבי', ששם השכינה בוכה ומיללת על חרבן בית - המקדש, כי ב"מערב" שם רחל מבכה על בניה, כנ"ל:

ספר באר מים חיים פרשת ויצא - פרק כ"ח

ולזה אמר מה נורא המקום הזה כלומר מה יוכל להיות עוד נורא ונפחד מקום הזה שהוא בחינת בית המקדש במקומו הרומז על התפארת הלא אין זה כלומר הרי עתה שאין בחינה זה כאן כי אם בית אלהים בית המלכות הנקראת אלהים (כי השכינה לא זה מכותל המערבי לעולם כמאמר חז"ל (שמות רבה ב', ב') ועל כן גם כשנעקר הר המוריה ובא לכאן באת השכינה עמו) וזה אומרם "אין זה" הרי חרב, כלומר בחורבנו שלא במקומו וחרב מיושביו ואף על פי כן כל כך גדלה הקדושה שבה, ומכל שכן וזה שהוא שער השמים כי התפארת נקרא שמים והוא בחינת בית המקדש ביושביה עליה במקומה מה נורא הקדושה שמה.

ספר באר מים חיים פרשת ראה - פרק י"ב

ואך משנבחרה ירושלים אמרו חז"ל (זבחים ט"ב.) ג' נביאים עלו עמה מן הגולה כי' ואחד שהעיד להם שמקריבוין אף על פי שאין בית. וכתבו שם התוספות משום דקדושה ראשונה

קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא ועל כן נאסר לעולם הבמות כי שכינת עוזנו לא זזה מכותל מערבי לעולם (שמות רבה ב', ב'), ושם קביעת השראת אלהינו יתברך שמו אף על פי שאין בית:

ולזה אמר כאן הכתוב, והיה המקום אשר יבחר ה' אלהיכם לשכן שמו שם. כלומר המקום דייקא שנקרא על שם המקום ברוך הוא, שהוא מקומו של עולם. אשר יבחר וגו' שיבחר בו ה' להיותו מובחר הארץ זך ונקי מכל פסולת והרע. כי הלא אין הקב"ה מיוחד שמו על הרעה. ואשר יבחר בו הוא הקדוש ומזומן להשראת הקדושה לשכן שמו שם להיותו מוסר ומובדל מכל בחינת הרע. ועל כן שמה תבואו וגו':

שפת אמת ספר ויקרא - לפסח שנת תרמ"ו

וכ' שמחתי באימרים כי' ודרשו חז"ל שאמרו לדוד מתי ימות ויבנה ביהמ"ק ושמה ע"ש. ועיקר המזמור נראה שניתקן על ימי הגלות. כדכ' עומדות היו רגלינו כי' ששם עלו שבטים כו'. ויתכן לפרש שזה הוכחה שכמו שזרז המע"ה שמח בהכנות המקדש בעוד שלא נבנה. כמו כן ומכש"כ שיש לנו להתדבק בהארה שנשאיר מאשר ה' כבר עומדות רגלינו כו'. והענין כמ"ש כמה פעמים כי הקדושה ניתנת ברכה לפני' ולאחרי'. וכמו שנבנה ביהמ"ק באמצע העולם למשך הקדושה לכל הצדדין. כמו כן בזמן. שהימים שהי' ביהמ"ק קיים הי' קיום כל הזמנים שמקודש ושאחרי'. לכן גם אנחנו יכולין למצוא איזה הארה מעליות רגלים. וכדאיתא בספרי קודש שבמקום שהקדושה נמצאת מנחת רשימה לעולם. וכן איתא שאין השכינה זזה מכותל מערבי. והרמז שגם שאינו עתה מבורר בהתגלות ויש תערוכות בעולם. עכ"ז נמצא איזה הארה גניזה. ואיתא כשם שבא לראות כך בא להיראות. וכמו שראיות הקב"ה הוא לעולם כמו כן ראיות בני". אך כפי הכנות הדורות כך הוא נמצא. ורמזו חז"ל הראיון מדברים שאין להם שיעור. שגם בהיותינו עולים לבהמ"ק לא היו כל מדריות בני' באופן אחד רק כל אחד כשם שבא לראות כו'. ומעין זה יש גם עתה ראי' ממרחק כדכ' עומד אחר כתלנו. חלונות. חרכים. ואיתא בגמ' ר"ה כד הוי מטי להאי קרא הוי בכי עבד שרבו מצפה לראותו יתרחק ממנו. ובודאי במועדות הוא דמטי להאי קרא. כי

תבואו לראות. והוי בכי. שעתה ע"י הבכי' ותפלה יכולין למצוא איזה הארה. כמ"ש במ"א ע"פ נהפך לאבל מחולנו. וכ"כ האכלתם לחם דמעה הרמו על אכילת מצה פ"א בשנה והוא ביום שחל ט"ב. ותשקמו בדמעות שלישי. השלש רגלים שותין עתה ע"י דמעות. וז"ש יתרחק ממנו שבא עתה בבחי' ריחוק. וכ"כ שלום לרחוק ולקרוב שיש בא להשלימות ע"י קירוב ויש ע"י ריחוק וכן הוא בסדר הדורות כמ"ש:

ספר שם משמאל חלק המועדים - ראש השנה שנת תרע"ח

ולפי האמור שכל אחד מהאבות המשיך התגלות אלקות למקום המקדש כפי מעלתו וכפי מה שראה במראה הנבואה עוד טרם נבנה. מובן זה שאמר אברהם זכור הייתי אותו הר מתחילה, שגם טרם הבנותו ראה בו מדרגת הר ולא יותר, וכן יצחק שדה, עד יעקב שראה והמשיך בו כל השלימות לעולם, כאמרם ז"ל (שמו"ר פ"ב) לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי, וכל התפלות עולות דרך בו השמימה, אף בעת חורבנו כידוע:

טעמי המנהגים עמודים רס"ט - ר"ע תהלים התיד"א

אלשיך הקדוש תחלת ספר תהלים

רבינו בחיי על ויקרא פרק כו פסוק לא

(לא) והשמתי את מקדשיכם - אף בשעה שהם שוממין בקדושתם הן עומדין. ואמרו במדרש תהלים אמר רבי פדת בין שחרב ביהמ"ק בין שלא חרב אין השכינה זזה מתוכו, שנאמר (תהלים יא) ה' בהיכל קדשו ה' בשמים כסאו, אע"פ שכסאו בשמים השכינה בביהמ"ק וההיכל בקדושתו עומד, שנאמר (מלכים א ט) והיו עיני ולבי שם כל הימים, וכן הוא אומר (תהלים ג) ויעני מהר קדשו סלה, אע"פ שהוא הר בקדושתו עומד סלה, וכן הוא אומר (מזכ"ה) כי עתה תצאי מקריה ושכנת בשדה, ושכנתי כתיב, אע"פ שחרב ונעשה שדה שכינתי בשדה. א"ר אהא לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי שנאמר (שיר ב) הנה זה עומד אחר כתלנו:

(4) העמק דבר על ויקרא פרק כו פסוק לא

והשמתי את מקדשיכם. היה ראוי לומר חללתי את מקדשיכם וכלשון יחזקאל הנביא ז' ובאו בה פריצים וחללוהו. מכאן דרשו חז"ל

במגילה פ"ד קדושתן אף כשהן שוממין שלא יתהללו הבנינים כמו כלי קודש וכדא' במס' ע"ז דנ"ב ב' מקרא דיוחזקאל הנ"ל משא"כ קדושת ב"ב וב"מ אינו מתהלל אלא שומם:

ולא אריה בריה ניהחכם. דאע"ג דהמקדש שומם מ"מ אפשר דישרא המזבח במקומו ולהקריב עליו. וכמו שהיה באמת בהרבן בית שני. דמזמן הרבן הבית עד הרבן ביתר שאז נחרש ההיכל ונהרס המזבח. היה עוד המזבח קיים והקריבו עליו פסחים כדא' בסנהדרין פ"א שהיו אז מעברין את השנה בשביל פסחים מ"מ לא אריה וגו'. אבל רק פסחים הקריבו ולא כתיב ביה ריח ניהוה משא"כ כל הקרבנות כתיב ריח ניהוה בהטאת בפי ויקרא ד' ל' ובכזוב בפי קרה י"ה ונעשר ה"ה ככזוב. מש"ה לא הקריבו בהרבן בהמ"ק משום דכתיב ולא אריה בריה וגו' (והיינו דא' במס' מכות ד"ט א' והכא בכזוב שנוקד דמו והרב הבית ואיתקוש בשורו לדמו. ופירשו התוס' דמירי דנחרב המזבח. וא"כ עיקר חסר ולימא דנהרס המזבח. אלא כדברינו ומתלה מיירי באופן דלא חרבה הבית אלא שאין בית מחמת שבונים אותו כמו בימי הורדוס. ואז קדושה ראשונה קדשה לע"ל. אבל בזמן שחרב הבית אפי' המזבח קיים א"א להקריב שום קרבן שהוא לריח ניהוה עד שהיה הערה מן השמים ורשיון מאוה"ע לבנות בהמ"ק אז אפי' בבנין המזבח לבד יהא אפשר להקריב קרבן שאז סרה הקללה והשמותי את מקדשיכם. וממילא סרה הקללה ולא אריה. ועדיין קשה הא דאי' בובחיים דק"ד המעלה בזה"ו חייב. וע' תו' יומא דס"ג א' ד"ה שלמים. דאוקמי בזמן הרבן הבית והמזבח קיים. אלמא דאפשר להקריב בזה"ו. והדברים עתיקים:). וע' מש"כ עוד בזה בס' דברים ט"ז בפ' שמור את חודש האביב:

משך חכמה על מבדבר פרק ז פסוק א

(א) וימשחם ויקדש אותם - מתיב רבא (שבעות טו) כל הכלים עששה משה משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מהחנכתן ואמאי נימא וכן תעשו לזרות שאני התם דאמר קרא וימשחם ויקדש אותם במשיחה ולא לזרות במשיחה. והקשו בתוס' (ד"ה מתיב) ממשכן הוה ליה למפרך שיהא מקדש טעון משיחה כמו שנמשח בימי משה. ואין זה קושיא, דבמשכן תלוי הקדושה בהבנין, ופעמים היה קבוע כאן ופעמים היה קבוע כאן. משא"כ מקדש הלא היה הקדושה תלוי בהמקום, ומקריבין אעפ"י שאין בית (מגילה

י), א"כ הקדושה תלויה בקרקע ובה לא שייך משיחה. וזה פשוט.

וזה שאמר יחזקאל (יא, טז) ואהי להם למקדש מעט ואמרו ז"ל סוף מגילה (דף כט) אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, משום דבהם הקרקע קדוש, אעפ"י שהן שוממין בקדושתן קיימין, וזה מעט מקדושת המקדש.

ולכן גבי סוטה כתיב (לעיל ה, יז) ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, לכן למדנו שמכניס עפר מבחוץ ומניחו ע"ג קרקע המשכן ודיו (סוטה טו סע"ב). ודו"ק בכ"ז.

ספר טורי אבן להגאון בעל השאגת אריה זצ"ל על מסכת מגילה - דף כח ע"א

שנאמר והשימותי את מקדשיכ' קדושתן אף כשהן שוממין. לכאורה ר"י ס"ל כמ"ד בפ"ק (דף י') קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבא. וכו"נ מדברי הרמב"ם (בפ"ו מהלכות בית הבחירה הלכה ט"ז) שנותן טעם למאי דס"ל שקדושת מקדש ירושלים קידש' לעתיד לבא ובקדושת שאר א"י לענין מעשר ושביעית וכיוצא בהן לא קידש' לעתיד לבא מפני שקדושת מקדש ירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטילה. והרי הוא אומר והשימותי מקדשיכם אמרו חכמים אע"פ ששוממין בקדושתן הן עומדין. וק"ל הא בפ"ט דברכות (דף ס"א) תניא הנפנה ביהודה לא יפנה מזרח ומערב פ"י מפני כבוד ביהודה שהיא בצפונה של ארץ יהודה ר"ל בזמן שבה"מ קיים אסור בזמן שאין בה"מ קיים מותר, ואי קדושה ראשונה לר"י קידשה לעתיד לבא אין לחלק בין בזמן שבה"מ קיים לאינו קיים. הלכך נ"ל דהאי קרא דמתני' אסמכתא בעלמא היא ואע"ג דמזוהרין על מורא מקדש מה"ת כדכתיב ומקדשי תיראו אפי"ה כשהוא חרב בטל קדושתו מה"ת לר"י אלא מדרבנן עדיין בקדושתו קאי ק"ו מבית הכנסת שחרב דאמר כאן במשנתנו דאכתי בקדושתו קאי. מיהו ה"מ בית המקדש ובית הכנסת עצמן קיימו בקדושתן מדרבנן אפי' בחורבנן, אבל הנפנה ביהודה דמדרבנן בעלמא הוא אפי' בזמן הבית ס"ל דלא גזרו חורבנ' הואיל וקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא. ונדע דהא בפ"ק דיבמות (דף ו' ע"ב) נפק' לי' בברייתא דמזוהר על מורא מקדש לעולם אפי' בזמן שאין בה"מ קיים מקרא דשבתותי תשמרו ומקדשי תיראו מה שמירה האמור בשבת לעולם אף מורא האמור במקדש לעולם, והא דאי' אתיא כמ"ד קידשה לעתיד לבא דאי לא קידש' ודאי אין מצוין

על מורא מקדש בזה"ו. א"ו ס"ל להאי תנא דקידשה לעתיד לבוא, ומאה היקישא גופא אתיא ליה הא מדאיתקש מורא מקדש לשמירת שבת דנוהג לעולם אף בחורבנה, ואי דרשא דר"י דמתני' דרשא מגורה היא הא ברייתא דיליף לה מהיקשא מני, א"ו הא דר"י אסמכתא בעלמא היא ולית ליה דרשא דפ"ק דיבמות אלא ס"ל כמ"ד לא קידשה לעתיד לבא, והאי דפ"ק דיבמות דרשא מגורה היא כדמוכח התם וס"ל כמ"ד קידש' לעתיד לבוא. ואע"פ שיש לדחות כל הדברים הללו ולפרש בענין אחר אבל מה שפי' נ"ל עיקר:

שו"ע אורח חיים סימן קנא

(י) אפי' לאחר שחרבו עדיין הן בקדושתן וכשם שנוהגים בהם כבוד בישובן כך נוהגים בהרבנן חוץ מכבוד ורבוץ ואם עלו בהם עשבים תולשים אותם ומניחים אותם במקומן משום גמלת נפש כדי שיראו העם ותעיר רוחם וישתדלו לבנותם:

(יא) אם בשעת בנין בהכ"נ התנו עליו להשתמש בו מותר להשתמש בו בהרבנן אבל בישבו לא מהני תנאי ואפילו בהרבנן להשתמש מגונה כגון זריעה וחשבונות של רבים לא מהני תנאה כד"א בבתי כנסיות שבחוצה לארץ אבל בבתי כנסיות שבא"י לא מהני שום תנאי:

משנת ברורה סימן קנא

(כז) לאחר שחרבו - הבתי כנסיות ובתי מדרשות והטעם דכתיב והשימותי את מקדשיכם ולא כתיב ואת מקדשיכם אשימם להורות לנו דקדושים הם אף כשהן שוממין. ואין חילוק בזה (טז) בין אם הם בתי כנסיות שבא"י ובין שבחוצה"ל אם לא בהתנו וכדלקמן בס"א:

ספר חיי אדם - חלק ראשון - כלל יז

(ח) אפילו אם נחרבו, עדיין בקדושתן, שנאמר והשימותי את מקדשיכם, ולא כתיב בהיפך ואת מקדשיכם אשימם, להראות אף כשהן שוממין, מ"מ הם בקדושתן, ולכן צריך לנהוג בהם כבוד חוץ מליבוד וריבוץ. ואם עלו בהם עשבים, תולשים אותן ומניחים במקומן, כדי שיראו העם ותעיר רוחם וישתדלו לבנותו. ואם בנאוהו במקום אחר ואין צריכין עוד למקום זה, כל זמן שלא מכרהו כדון, יעשו גדר סביביו, שלא יבואו לזלזל שם (שם):

ספר שערי צדק - השער הראשון

והמדה הזאת נקרא לפעמים - ארון הברית. הודע סוד זה יודע סוד הלוחות שמנוחות בארון, וזהו סוד הנה ארון הברית אדון כל הארץ, זאת נקראת אדני, ויסוד נקרא אדון כל הארץ בודאי, ובהיות הלוחות בארון אזי שכינה שרויה בישראל נחלת עולם, ובכל מקום שהולכים הם נחלתו של מקום, ואינם יכולין להפיר ממנו לעולם, ואין שם גט כריתות, וזהו סוד איזה ספר כריתות אמנם אשר שלהתיה, ואם תאמר והרי כתיב אחר כך ואראה כי על כל אודות אשר נאפה משובה ישראל שלהתיה ואתן ספר כריתות אליה, חס שלום, זה היא מלכות ירבעם שאין לה חזרה, וכן מלכות שומרון, אבל יהודא שהיא סוד כנסת ישראל והשכינה שורה בירושלים וביהודה על ידי דוד, לפיכך אמר הפסוק זה ולא יראה בגדה אחותה יהודה ותלך ותזון גם היא, וזהו סוד איזה ספר כריתות אמנם וגומר, ושומר העיקר הגדול מאד, ועל ידי יהודה תחזור שומרון, אבל לא תחזור למלכות, לפי שספר כריתות נתן לה השם על המלכות, וזהו סוד ועשית אותם לגוי אמנם בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה להם ולא יהיו לשני גוים ולא יחצו לשני ממלכות עוד עבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם, והבן זה מאוד, והטעם לפי שהכתוב שכתב ה' לכנסת ישראל ונתן אותם מלכי יהודה שומרים אותה בקדש הקדשים, ועל ידי ישראל שקבלו התורה והלוחות והכניסום בארון נתקשרו מ' ספירות בעשירית בסוד הלוחות הנתונות בארון ושעשו ישראל ולפיכך על ידי ישראל נתאחדו כל הספירות ואלמלא לא קבלו תורה מלמטה אין לספירות יחוד מלמעלה, לפי שמקומה של שכינה היה בארץ ההיא, וזהו שאמר בבראשית רבה עיקר שכינה בתחתונים היתה, ואם אין עוד קו האמצעי מתפשט למטה לבא עד מקום השכינה שלא במקומה למטה אין שם יחוד אמתי, והנה כשנברא העולם היה קו התפארת למעלה מושך שפע למטה למקום השכינה ואז היו השמים והארץ נאחזים, וזהו

ספר שערי צדק - השער

הראשון

סוד ויכלו השמים והארץ וכל צבאם, מלשון חתן וכלה, ותרגום ואשתכללו, כלומר

התחתונים נעשו מרכבה לעליונים ונכנסים אלו עם אלו ומתחברים יחד אז אלו עם אלו, ואז ה' יתברך אחד בעולם בשלם, וכשבא אדם הראשון וקלקל הצורות נסתלקה השכינה ונתפרדה החבילה, ונמצא חורבות העולם, עד שבאו ישראל וקבלו התורה שבכתב, וזה סוד קו האמצעי והמשיכוה למטה ותקנו ארון דוגמא לשכינה, ונמצא על ידי ישראל ידו"ד אחד ושמו אחד, וזהו סוד ידו"ד אחד, וכתוב מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, וזהו סוד מה תעשה לשמך הגדול כביכול על ידי ישראל נעשה ידו"ד אחד, והסוד שתי הלוחות הנתונות בארון, והמבין סוד זה יבין כמה היה כח קיבול תורה, והסוד מן השמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה, וכתוב השמים כסאי והארץ הדום רגלי, וכתוב מקום רגלי אכבד, והמבין הדברים העיקרים הגדולים שרמזנו יבין טעם שמך נקרא על עירך ועל עמך, וסוד תקרא לי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי וגומר, והסוד וארשתיך לי בצדק וגומר, וסוד כי ידו"ד אלהיך בקרבך, והסוד לא אבא בקרבך, בקרבך ממש, וסוד בקרבך קדוש לא אבא בעיר, ומה שאמר לא אבא בירושלים של מעלה עד שאבא בירושלים של מטה, והמבין זה

יבין סוד גניזת הארון, והסוד והשימותי את מקדשיכם, ומה שאמרו חז"ל אף על פי שהן שוממין בקדושתן הן עומדים לפניו, פירוש שהארון והברית אדון כל הארץ והלוחות שם גנוזים, וזהו סוד אדון כל הברית אדון כל הארץ הכל רמוז ומבואר למי שחנן לו השם יתברך דעת.

ספר העקרים - מאמר רביעי

פרק לה

וזה כי הדבר שקבל אי זה שפע או כח עליון אע"פ שנסתלק ממנו השפע או הכח ההוא כבר נשאר במקבל ההוא אי זה רושם מהמעלה שהיה בשפע ההוא שקבל ראשונה ובעבור זה הוא שאמרו רז"ל (מגילה דף כ"ה ע"א) והשמותי את מקדשיכם (ויקרא כ"ו) אף כשהן שוממין הן בקדושתן ואמרו תשמישי קדושה נגנזין וזה בעבור הרושם שנשאר בהם מהדבר האלהי שהמשכן לו או תשמיש אליו.

ספר ראשית חכמה - שער

האהבה - פרק אחד עשר

וזו מעלה יתירה לקדושה על הטומאה, כי הקדושה בכל מקום שתשרה לא תפרד משם לעולם, כמו שפירשו חז"ל על בית

לכתי מדרשות והיו אימרים התיקון הצות, ואחר כך היו לומדין איש איש כפי השגתו, יש מהן היו עוסקים בדברי קבלה ובוהר, ויש מהן היו עוסקים בגמרא ובמשניות ויש מהן היו עוסקים בתורה ובנביאים ובתובים, ואחר כך היו אימרים פמזנים ובקשות עד אור היום והיו מעוררים רחמים". והרב האר"י ז"ל היה מפליג בחסידותו ואמר על החסיד ר' אברהם הלוי ז"ל שהוא היה גלגול של ירמיהו הנביא, ופעם אחת אמר לו האר"י ז"ל דע כי שלמו ימך והגיע ימך למות אם לא שתעשה תקנה אחת שאלמדך, ואם תעשה אותה תקנה זו אוי תחיה עוד כ"ב שנים, וזו היא התקנה שלך שתלך לירושלים ושם תלך להתפלל לפני כותל המערבי ותשפוך תהנתך ותיכח לראות השכינה, ואז תלך החסיד לביתו וסגר עצמו ג' ימים וג' לילות בתענית שק ואפר ואחר כך תלך החסיד לירושלים ובא לפני כותל המערבי בתפלה ובתחנונים בבכי גדולה, ואחר כך ראה על גבי הכותל צורה דוגמת אשה מלוכשת שחורים ותיכח מרוב פחדו נפל על פניו ארצה והיה צועק וביכה בככי גדול ואמר אוי לי שראיתך בכך אוי אהה על נפשי והיה מאריך בככי וזעקות והיה ממרט שערות ראשו עד שנתעלף ונרדם, ואז ראה בחלום שבאה אליו השכינה כבגדים נאים ואמר התנחם בני אברהם כי יש תקוה לאחריתך וישובו הגנים לגבולך, ימים אשכ את שבתים ורחמתי אותם. ויקץ וישא את רגליו וזחר לצפת ובא אל האר"י ז"ל ותיכח אמר האר"י ז"ל אני רואה בך שזכית לראות פני השכינה, ומעתה תהיה בטוח שחזיה עוד כ"ב שנים. וכן הוי שהחסיד היה חי אחר זה המעשה כ"ב שנים. ומהחסיד הנ"ל יראה כל אדם לעשות כן לקום בחצות הלילה או קודם אור הבוקר להתאבל על חורבן בית המקדש ועל הריגת הקדושים, ואחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשם שמים ולא יעשה זאת שיתפאר בפני הבריות כדי שישבחו אותו הבריות שלא די שהוא לא מקבל שכר על זה אלא גם מקבל עונש גדול, ומי שהוא מכוין לשם שמים אוי עליו הכתוב הוא אומר "שומר מצוה לא ידע דבר רע" ויזכה לראות בשומר ציון וירושלים אמך. מ"א מהר"י ז"ל:

ספר בית אלקים - שער התפילה פרק חמישי

הנה נתבאר שיש הכנה גדולה לשפע האלהי במקום זולת מקום. וכמו כן המקום שהוא

מוכן להתפלל בו, כבר הוכן להיות תפלת ישראל נשמעת בו, ולכן המתפלל בו אפי' יחיד ואפילו בלי כוונה שלימה הוא קרוב להיות תפלתו נשמעת, וכמו שמצינו בכלל שהלך להשתטח על קברי אבות כדי שיצילתו השם מעצת המרגלים, שהיה בטוח שישמע תפלתו באותו מקום המקודש מצד היות בו אבות הקדושים וגופותם בהיותם חיים היו כלים להשתמש בהם כדבר שבקדושה, גם כי היה לו כוונה אחרת ג"כ שבזכותם ינצל מעצתם כדי שיכנסו ישראל לארץ ויתקיים היעוד שיעד להם הש"י שיתן לבניהם את ארץ כנען:

וענין היות התפלה נכח ארץ ישראל וירושלים ובית המקדש הוא דבר עיקרי לתפלה, וכמו שלמדו (ברכות ל') מפסוקי תפלת שלמה שנאמר (מלכים א' ה') והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת והבית אשר בנית וגו' והתפללו אליך דרך ארצם וגו', כי בהיות א"י וירושלים ובהמ"ק מוכנים לקבלת התפלה כמו שאמרתי, צריך האדם להתפלל נכחם, להכיר ולרמוז שהוא מתפלל לאל ית' השוכן במקומות המוכנים האלו, כי המתפלל בתפלתו מדבר לנכח כאלו מדבר עם השכינה, ולזה צריך להפוך פניו אל מקומה, כי מעולם לא זזה מכותל מערבי (מדרש איכה פסוק היו צריה לראש):

ספר בית אלקים - שער התפילה פרק תשיעי

ההקדמה הראשונה, כי ענין משאה"כ וקרא זא"ז ואמר ק' ק' ק' וגו' מלא כל הארץ כבודו, שנראה מזה כי שכינתו היא למטה בתחתוני' כפשוט הכתיב מלא כל הארץ כבודו, וגם משאה"כ והיו עיני ולבי שם כל הימים, שנראה ששכינתו שורה לעולם במקום המקדש המקודש יותר משאר המקומות, ענין זה הוא השגחתו יתברך, שהוא משגיח בכל אישי עולם השפל לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעליו. ויותר מהמה בארץ ישראל שהיא חלקו ונחלתו, ובירושלים במקום המקדש השגחתו והשקפתו יותר מפורסמת ונגלית לעין כל בנסים ההיים ונוהגים במקום המקודש, וזהו

ענין והיו עיני ולבי שם כל הימים, כי גם בזמן חורבן לא זזה שכינה מכותל מערבי, להשגיח ולהשקיף על פרטי האומה ישראלית, ולהציל אותם מקורות העולם, כי גם שבהיותו למעלה בשמים יכול להשגיח על כל פרטי העולם ולהצילם ממקרי הזמן ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעליו, עכ"ז בהיות שכינתו למטה בתחתונים היא מכינה רצון האנשים לעבדו בהיותו קרוב אליהם ומשפיע עליהם רוח דעת ויראת ה' כדי שיוזכו כל העולם וינצלו מרשת זו נטמנה להם, והוא יצר לב האדם רע מנעוריו, ויותר בא"י ובבהמ"ק שהם קרובים יותר אל כבוד שכינתו ית' ומושפעים מאתו ית', וכאומרם אירא דארעא ישראל מתחים, ורוח הנובאי שורה בא"י, משא"כ בשארי ארצות ובזמן שביהמ"ק קיים שיעקר שכינתו בבהמ"ק, שמיניצוץ ולהב שכינתו מתנבאים המוכנים אל הנובואה:

והראיה כי אחר סילוק עיקר שכינתו בחרבן המקדש, נפסקה הנובואה בעונותינו, ולא נשאר למטה ניצוץ כי אם להשגחת האומה ולהצילם מרעם, וזהו ענין והיו עיני ולבי שם כל הימים, עיני הוא מורה ענין השגחתו עליהם לטובה ולברכה להספיק צרכם, ולבי הוא להצילם מהמקרים הבאים עליהם באהבת לבו אותם.

ספר חסד לאברהם - מעין א' - נהר כ"ה

ועתה ויכל המעיין לשפוט בשלכו כי מאחר שישראל ידעו בבירור ענינים אלו על מתכונתם, כאשר בא נבוכדנצר ונכנס דרך צפון הנזכר, והגלה את ישראל והחרש והמסגר בבלה, מה היה כונת ישראל בחשבם שמתחלה היו על אדמת ארץ שטורה והשכינה שרויה עליהם, ועמשי הם בגלות בארץ טמאה בעומקי הקליפות. וכמה וכמה נתיאשו מן הרחמים בחשבם כי הם נטבעים בבור תחתיות ותאטר עליהם באר פיה, וכמה חרדה היה עליהם עד שכמעט נדחו מן האמת כדפי' בוהר, עד שהנביא הוצרך לכשרם ואני בתוך הגולה עמאם על נהר

**הכנסת שחרב אין
מספידין בתוכו וכו',
שנאמר והשמותי את
מקדשיכם בקדושתן הן
אף כשהן שוממין.**

חכמה ותבונה מהצה"ק ר'
אברהם בה"ר נחמן
מטולטשין זצ"ל – סימן ג',
גדולת מעשיותיו הק'

והנה גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, ובמיתתם נקראים חיים. וע"כ דבר גדול הוא להשתטח על קברי צדיקים ולמדים אנו מכלב בן יפונה וקבר רחל וקבר מרע"ה כמאמר חז"ל (עיין בהקדמת תיקון הכללי) וכביכול כן השכינה לא זזה מכותל המערבי לנצח כי גם כשהמקדש שוממים בקדושתם הם עומדים לעדי עד כי הי' בנין עדי עד בענין זה וכביכול כמו צדיקים שהם חיים וקיימים לעדי עד.

וע"כ הוא דבר גדול מאד לילך גם בזמה"ז לכותל המערבי שהשכינה שם הוא (ואדרבה יותר חשוב מזמן שביהמ"ק הי' קיים כמובא בספרים) והנכנס למקדש בזה"ז חייב כרת, וארז"ל בברכות דף ס"ב ע"ב אמר רב ביבי אריב"ל כל הרוקק בהר הבית בזה הזמן כאילו רוקק בבת עינו שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים

(מלכים א' ט') ע"כ שם גם היום עיקר החיות והשראת השכינה לנצח כמשכן הנשמה במוח והרוח בלב, וע"כ בזה"ק תשא כתוב ירושלים לבא דכל עלמא (דברו על לב ירושלים) והיא באמצע כל העולם כמו שהלב באמצע הגוף, וכן הוא נקרא ראש עפרות תבל כי כן הוא ראש כל העולם כראש האדם שהמוח והנשמה הוא שם וע"כ כתוב גותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה כי ממלמעלה מעולמות הרוחניים נמשכו בהשתלשלות כל העולמות עד העולמות הגשמיים, וע"כ כביכול כמו עיני ה' ולבו בחי' נשמתו ורוחו שם הם, כן זוכים בני ישראל בני ה' להשתלשל להם משם הנשמה והרוח, וע"כ אורא דאר"י מחכים מוח כל אדם ולבו. ה' יזכנו לבנין ביהמ"ק בב"א ומובא בגמ' א"י גבוה מכל הארצות וירושלים והר הבית גבוה מכל א"י וככתוב וקמת ועלית אל המקום וכו' וכמו שהראש הוא גבוה מכל הגוף ומובא כן בסה"ק כי עיקר העלי' שהיא גבוה מהכל נאמר על מעלתה ברוחניות וע"כ היא במעלה כמעלת הראש מכל הגוף האדם. (וע"י תיקון גדול לפגם הברית כמובא בלק"ת סי' ק"ט והעיקר בקה"ק ששם נכנס הכה"ג ביוה"כ שהוא המתקן כל השס"ה ימים שהוא בחי' תיקון

הברית כמובא בלק"ה, וגם בזה"ז עדיין עיני ה' ולבו שם כל הימים והשכינה לא זזה מכותל המערבי הק' לנצח כמאחז"ל. **והוא תיקון גדול גם בזמן הזה לילך לשם, ותיקון לפגם הברית כמובא בזה"ק ח"ב כי הצדיק דר אצל כותל המערבי תובב"א).**